

Bygninger er en del af vores kulturarv. Et håndgribeligt levn, som vores forfædre har givet videre, og som vi er forpligtede til at værne om.

Realdania By & Byg udvikler eksperimenterende nybyggeri og bydele, og bevarer historiske ejendomme gennem filantropiske investeringer og aktivt ejerskab.

Vi opbygger og formidler en samling af gode eksempler på arkitektur og byggestil – og formidler viden og løsninger fra alle projekterne.

Læs mere på www.realdaniabygbyg.dk

Buildings are part of our cultural heritage: tangible relics, which our ancestors have passed on, and which it is our duty to cherish.

Realdania By & Byg develops new experimental buildings and neighbourhoods and, by means of philanthropic investment and active ownership, preserves historic properties.

We amass and disseminate a collection of excellent examples of architecture and styles of building, and pass on knowledge and solutions from all our projects.

Read more on www.realdaniabygbyg.dk

Piorsarsimassutsikkut eriaqisassanut ilaapput illut. Siulitta tigussaasumik kingornussassatut ingerlateqqitaat, pisussaavugullu illersussalutigit.

Realdania By & Byg misileraalluni illunik nutaalianik sanaartortarpoq illoqarfilla immikkoortuinik, aammalu illunik oqaluttuas-sartalinnik ajunngitsuliortuni aningaasalersuinnikkut ataannartitsiniartarluni eqeersimaartumik piginnittuunikkut.

Sanaartornermi ilusilersueriaatsinik sanaartoriaatsinillu katersillutalu siammarterivugut - suliniutinik tamanit qaammaasanik aaqqiisutiniillu ingerlatitseqqittarpugut.

Uani paasisaqaernerorusukkuit atuarsinnaavutit www.realdaniabygbyg.dk

ILIMANAQ

Poul Egedes Hus – bygd og beboere
Poul Egede's House – Settlement and Inhabitants
Poul Egedep illua – nunaqarfik innuttailu

ILIMANAQ Poul Egedes Hus – bygd og beboere / Poul Egedes House – Settlement and Inhabitants / Poul Egedep illua – nunaqarfik innuttailu

Realdania By & Byg

ISBN 978-87-92230-90-4

9 788792 230904

Tekst af
Marianne Krogh Andersen

Udgivet af
Realdania By & Byg

ILIMANAQ

Poul Egedes Hus – bygd og beboere

af journalist og forfatter Marianne Krogh Andersen

**Poul Egede's House –
Settlement and Inhabitants**

**Poul Egedep illua –
nunaqarfik innuttailu**

Forord

Stedet er Ilimanaq - en lille bygd knap 300 km nord for Polarcirklen i det vestlige Grønland; et naturområde, som på UNESCOs verdensarvsliste er beskrevet som et enestående grønlandsk natur- og kulturmiljø.

Engang et traditionelt hvalfangersted; i dag centrum for en unik sammensmeltning af turisme, natur, fiskeri, kulturarv og bæredygtighed.

Interessen for den lille grønlandske bygd og ikke mindst to af bygdens træhuse, som udgør nogle af Grønlands ældst bevarede og fredede huse fra kolonitiden, startede for over ti år siden, da Realdania

By & Byg indledte et samarbejde med Grønlands Nationalmuseum om mulighederne for at give nyt liv til den grønlandske kulturarv.

Samarbejdet førte til, at Realdania By & Byg i sommeren 2014 købte de to huse: missionæren og handelsmanden Poul Egedes hus og kolonialbutikken. Begge har stor historisk og kulturel betydning for Grønland, Diskobugten og bygden og for kulturarven som helhed.

Herefter startede arbejdet med at restaurere, bevare og omdanne de to

huse til formidlingscenter, restaurant, konferencelokale og butik med indhandel af lokale fangster og jagtudbytter.

Med restaureringen af de to huse er bevaringen af et stykke grønlandsk verdens- og kulturarv sikret og levendegjort, så kulturarven fremover kan formidles til så mange som muligt.

Og formidlingen stopper ikke med de to huse. Hele bygden Ilimanaq, de lokale beboere og det omkringliggende

I Ilimanaq finder man to af Grønlands ældste huse: Poul Egedes Hus opført i 1751 og den tilhørende butiks- og lagerbygning fra 1778.

Ilimanaq is the setting for two of the oldest buildings in Greenland: Poul Egedes House (built in 1751) and the adjacent shop/warehouse building (from 1778).

Kalaallit Nunaanni illut pisoqaanersat akomanni illut marluk Ilimanami nassaarineqarsinnaapput: Poul Egedep illua 1751-meersoq aammalu niuertarfik peqqumaasivittalik 1778-meersoq.

Foreword

We are in Ilimanaq: a small settlement 300 kilometres north of the Arctic circle in Western Greenland. It is an area of natural beauty, on the UNESCO World Heritage list and described as a unique Greenlandic natural and cultural environment.

Once a traditional whaling village, today it is the centre for a unique fusion of tourism, nature, cultural heritage and sustainability.

The interest in this small Greenlandic settlement, not to mention two of its timber buildings (the oldest preserved and listed colonial buildings in Greenland), started more than ten years ago, when Realdania By & Byg started to work together with the Greenland National Museum to look at the possibilities of injecting new life into Greenland's cultural heritage.

Consequently, in summer 2014, Realdania By & Byg purchased the two buildings: the house of the missionary-cummerchant, Poul Egede and the grocer's shop. Both have major historical and cultural significance for Greenland, Disko Bay and the settlement, and for cultural heritage in general.

Then started the work of restoring, preserving and transforming the two buildings into an interpretation centre, a restaurant, a conference facility and a shop that sells produce on behalf of local fishermen and hunters.

The restoration and preservation of the two buildings secures and brings to life a piece of Greenlandic world heritage. This means that from now on this cultural heritage can be shared with as many people as possible.

But that process of sharing does not stop with the two buildings. The whole settlement of Ilimanaq, the local inhabitants and the magnificent natural area on the shores of Ilulissat Icefjord that surround it will play a crucial role in the project as a whole.

Siulequt

Sumiiffik tassaavoq Ilimanaq - Kalaallit Nunaata kitaani qaasuitsup killeqarfianit 300 km-nik avannarpasissumittoq nunaqarfinnguaq; pin-ngortitaq alianaatsoq, UNESCO-p piorsarsimassutsikkut erigisassatut allattorsimaffianni oqaatigineqarpoq kalaallit pinngortitami piorsarsimassutsimilu immikkuullarissumik avatangiiseqarfusoq.

Qanga ileqquusumik arfanniarfusoq; ullumikkut asseqanngitsumik takomariartitsinerup, pinngortitap, piorsarsimassutsip aammalu piujuartitsinerup katiteruffiat.

Kalaallit nunaqarfinnguata taassumap soqutiginasusia minnerun-ngitsumillu nunaqarfiup illui qisuit marluk, nunasiaateqarmerup nalaaneersut Kalaallit Nunaanni illunut erigisassatut pisoqaanersanut soqutiginninneq aallartissimavoq ukiut 10 sinnerlugit matuma siornatigut, taamani Kalaallit Nunaanni piorsarsimasutsikkut erigisassat nutaamik uummarissaneqarnissat pillugu Realdania By & Byg-ip Nunatta Katersugaasivia suleqatigalugu aallartimmat.

Suleqatigiinnerup malitsigisimavaa, Realdania By & Byg-ip aasaq 2014-imi illut marluk pisarineratigut ajoqersuartertitaq niuertullu Poul Egede-p illua niuertarfillu. Tamarmik Kalaallit Nunaannut, Qeqertarsuup tunuanut aammalu nunaqarfimmittut oqaluttuariaanikkut piorsarsimassutsikkullu pingaaruteqarput aammalumi piorsarsimassutsikkut erigisassat ataatsimut isigalugit.

Tamatumap kingorna iluarsaassineq, ataiinnartitsinissaq aammalu illut taakku marluk paasisutissisarfitut, neriniartarfittut, ataatsimiittarfittut niuertarfittullu nunaqarfiup aalisartuinit piniartuinnillu pisanik tunisiffigineqarsinnaasut. atomeqarsinnaasunngortinneqarsinnaapput Illut taakku marluk iluarsaanneqameratigut kalaallit nunarsuarmi piorsarsimassutsikkut erigisassat isumannaarneqarput uummarissarneqarlutillu, taamaasilluni piorsarsimassutsikkut erigisat siunissami sapinngisamik amerlanerpaanut paasiitsiniutigi-neqarsinnaanngorluni.

► storslåede naturområde ved Ilulissat Isfjord kommer til at spille en afgørende rolle for det samlede projekt.

Sideløbende med Realdania By & Bygs restaurering af de to huse har projektets øvrige to parter – Qaasuitsup Kommunia og World of Greenland – sat andre initiativer i gang: World of Greenland har i bygden opført 15 moderne, smukt indpassede turisthytter, mens kommunen har forbedret infrastrukturen, anløbsforholdene i havnen, kloakeringen, vandforsyningen og affaldssorteringen samt etableret nye stiforløb.

En stor del af restaureringen er udført med arbejdskraft fra området, og når alle de nye tiltag fremover drives videre, sker det med lokal arbejdskraft.

Det er ambitionen, at projektet via turisme kan skabe blivende arbejdspladser, udvikling og indtægter til lokalsamfundet på en måde, som sikrer såvel økonomisk som social bæredygtighed - med udgangspunkt i stedets værdier og respekt for Grønlands kulturarv.

Det er ønsket, at erfaringerne fra partnerskabet kan fungere som et demonstrationsprojekt, hvorfra der kan hentes læring, viden og inspiration til det fremtidige arbejde med at bevare, udvikle og levendegøre Grønlands enestående kulturarv.

I denne bog har journalist Marianne Krogh Andersen sat ord på projektet. Via besøg i Ilimanaq og interview med de involverede parter har hun skildret et lærerigt projekt og dets betydning for bygden og beboerne; for Grønland og kulturarven.

Juni 2017
Peter Cederfeld
Adm. direktør, Realdania By & Byg

World of Greenland har i bygden opført 15 moderne, smukt indpassede turisthytter, mens kommunen har forbedret infrastrukturen.

In the settlement, World of Greenland has constructed 15 modern, beautifully adapted tourist cabins, while the municipality has improved the infrastructure.

World of Greenland nunaqarfimmi 15-nik nutaallianik kusanartunik takomari-issanut illuaqqiorsimavoq, kommunilu attaveqarnikkut atortulersuinnikkullu pitsanngorsaasimalluni.

► In tandem with Realdania By & Byg's restoration of the two buildings, the two other parties involved in the project, Qaasuitsup Kommunia and World of Greenland, have launched some other initiatives. In the settlement, World of Greenland has built 15 modern, beautifully coordinated tourist cabins, while the local council has improved the infrastructure, the berthing facilities in the harbour, the sewerage, the water supply and the waste management, and established new pathways.

Much of the restoration employed local labour and, going forward, local workers will take charge of all the new initiatives when they are up and running.

The aim is for the project, via tourism, to create lasting jobs, development and revenue for the local community, while guaranteeing both economic and social sustainability, rooted in the qualities of the place and respect for Greenland's cultural heritage.

We hope that the experience gained from the partnership will serve as a model, resulting in learning, knowledge and inspiration that can be applied to the future work of preserving, developing and bringing to life Greenland's unique cultural heritage.

In this book, the journalist Marianne Krogh Andersen describes the project. Her visit to Ilimanaq and interviews of the parties involved have led to this account of an educational project and its significance for the settlement and its inhabitants, and for Greenland and its cultural heritage as a whole.

June 2017
Peter Cederfeld
CEO, Realdania By & Byg

► Paasititsiniaaneq illuni taakkunani marlunni uniinnangilaq. Nunaqarfik Ilimanaq tamarmi, innuttaasut kusanagsumillu pinngortitamik avatangiisit Ilulissat Kangiata eqqaa, tamarmik ataatsimut suliniummi pin-gaarutilimmik inissisi-masussanngorput. Realdania By & Byg-ip illunik taakkunanik marlunnik iluarsaassilluni suliniutaanni illuatungerisai Qaasuitsup Kommunia aammalu World of Greenland-ip - suliniutit allat aallartissimavai: World of Greenland nunaqarfimmi takomarissanut nutaallianik illuaralioarsimapput 15-nik, kommunillu nunaqarfimmi attaveqarnikkut atortulersuinnikkut, talitartefqarnikkut, kuuffilersuinnikkut, imeqarnikkut eqqagassaqa-mikkullu iluarsaassisimapput aammalu pisuinnarnut aqquserngiorsimallutik nu-taanik.

Iluarsaassinermi sumiiffiup eqqaaneersut annertuumik sulisorineqarsimapput, siunissamilu suliniutit nutaat ingerlanneqarmissaanni sumiiffimmi sulisut atorneqartassapput.

Anguniagaavoq, suliniut takomariartitsineq aqquqtagalugu suliffinnik piujuartussannik, ineriartormermik aningaasatigullu isertitanik pilersitsiumaartoq, taamaasilluni qulakkeerneqarsinnaalluni aningaasaqarnikkut inuuniarnikkullu attassinissaq - sumiiffiup aammalumi Kalaallit Nunaata piorsarsimasutsikkut eriagisassaannut atatillugu pingaartitaannik ataqqinninneq aallaavingalugu.

Kissaatiginarpoq suleqatiginnermi misilitakkat maligassiuinissamut suliniutit atuuqkumaartoq, tassannga ilinniarniq, ilisimasat isumassallu aaneqarsinnaallutik siunissami atatiinnartitsinissami, ineriartortitsinermi aammalu Kalaallit Nunaata immikkullarissumik piorsarsimassutsikkut eriagisasaasa uummarissaanermi.

Atuakkami matumani tusagassiortup Marianne Krogh Andersen-ip suliniut oqaasilersorsimavaa. Ilimanami tikeraarnikkut, susassaartunillu apersuinnikkut allaaserisinnaannorsimavaa suliniut ilinniarfulluarsmasoq taassumallu nunaqarfimmut innuttaannullu isumaa; Kalaallit Nunaannut aamma piorsarsimassutsikkut eriagisassanun.

Juuni 2017
Peter Cederfeld
Pisortaaq, Realdania By & Byg

FORVENTNINGS- PLADSEN

Place of Expectations

Ilmasuffik

Forventningspladsen

Ilimanaq ligger med bedårende udsigt til Ilulissat Isfjord. Her til Diskobugten – kanp 300 km nord for Polarcirklen – indvandrede de ældste mennesker til Grønland for 4.500 år siden. Knogler, hårtotter og elegante våben vidner om, at de nåede til et land med et myldrende liv af sæl, fisk og hval.

Siden har slægt på slægt levet af Diskobugtens sulefad. Spor i landskabet fortæller, at her har boet mennesker i tusindvis af år.

Bygden ligger nær udmundingen af Isfjorden og den nordlige halvkugles mest produktive gletsjer, som giver opvisning i isfjelde, azurblåt vand og pukkelhvaler, som svømmer synkronsvømning og slår smut med halen. Ilimanaq er smukt placeret i et kuperet terræn med en klukkende bæk, et lille vandfald, frodige enge med polaruld, pil og en sø. De små træhuse i stærke farver ligger spredt som legoklodser på klipperne smidt ud i en mægtig natur.

Ilimanaq betyder forventningspladsen. De små træhuse ligger spredt som lego-klodser i landskabet

Ilimanaq means 'Place of Expectations'. The small wooden houses are scattered like Lego bricks in the landscape

Ilimanaq isumaqarpoq ilimasuffik. Illut qisunnik sanaat qaar-suni siammarneqarsi-masut soorlu ikkussortakkatut lego-tut.

Place of Expectations

Ilimanaq has the most enchanting views of Ilulissat Icefjord. It was here, to Disko Bay, almost 300 kilometres north of the Polar circle, that the earliest people immigrated to Greenland 4,500 years ago. Bones, tufts of hair and elegant weapons are evidence of the fact that they arrived in a country teeming with seals, fish and whales.

Since then, family after family have lived off the 'fat of the sea' in Disko Bay. Traces in the landscape reveal that people have been living here for thousands of years. The settlement is located near the mouth of the Icefjord and the most productive glacier in the Northern Hemisphere with an impressive display of icebergs, azure blue water and humpback whales, cavorting like synchronised swimmers and playing ducks and drakes with their tails.

Ilimanaq boasts a beautiful location in hilly terrain with a gurgling brook, a small waterfall, lush meadows of common cottongrass and Arctic willow, and a lake.

Ilimasuffik

Ilimanaq inissisimavoq Ilulissat Kangianut alianaalluinnartumik isikkiveqarluni. Qeqertarsuup Tunuanut - qaasuitsup killeqarfianit 300 km-inik avannarpsittumi - inuit siulliit Kalaallit Nunaannut nunassissimapput ukiut 4500 matuma siornatigut. Saarngit, nutsat sakkullu kusanartuliat takussutis-saapput, nunap tikissimasasa puisinik, aalisakkan-ik arfernillu piniagassaqrfuluarsimaneranut.

Taamanili kinguaariit Qeqertarsuup Tunuata piniagassaataannik inuuniuteqarsimapput. Nunap isikkua qimerlooraanni takussutissat assigiinnigitsut takussutissiipput, tamaani ukiuni tusintilikkuutaani inunnik najorneqarsimanera. Nunaqarfik Ilulissat Kangiata anigguata qanittua-niippoq, nunarsuup affaa avannarlermi sermit iigartartut annersaat, tassanilu takuneqarsinnaallutik iluliansuit imarmi tungutorissumi ingerlaartut aammalu qipoqqaat ingerlaaqatigiit sarpigaartullu. Ilimanaq qattunerasaartumi kusanaqisumi kooqarfiusumi inissisimavoq, anginnigsumillu qorlortoqarluni, narsaanilu taseqarluni ukaliusat orpikkallu takussaapput. Illut qisunnik sanaat qalipaateqeqisut qaarsuni siammameqarsimasut soorlu tassa ikkussortakkatut lego-tut pinngoritamatut angeqisumut inginnarneqarsimallutik.

► Ilimanaq betyder Forventningspladsen – måske forventning om fangst. I tusindvis af år har havet her været gavmildt med sæl, hval, hellefisk, havkat, torsk, stedbider og ørred. Fiskeri er det bærende erhverv. Det er ikke tilfældigt, at vi i bygden Ilimanaq finder værdifuld kulturarv med to af Grønlands ældste huse: Poul Egedes Hus fra 1751 og kolonialbutikken fra 1778. De stammer tilbage fra kolonitidens første år. Cloushavn, som Ilimanaq hed dengang, er en af Grønlands ældste bygder, grundlagt 1741 - samtidig med Ilulissat (Jakobshavn) 15 km mod nord.

Ilimanaq var et blomstrende sted, hvor der efter datidens forhold boede mange mennesker. Da der var flest 254. I dag er indbyggertallet i takt med vandringen fra land til by svundet ind til omkring 55 beboere. Den unikke kulturarv med bestyrerbolig og butik fra 1700-tallet er baggrunden for, at Realdania By & Byg har investeret i restaurering af de gamle huse. Målet er at bevare den enestående kulturarv, indrette de fredede bygninger til nye formål inden for turismen og dermed skabe nyt liv i bygden. Sammen med World of Greenland's 15 nye turisthytter er det håbet at inspirere til ny aktivitet i Ilimanaq, og at endnu flere vil besøge perlen ved Ilulissat Isfjord.

Bestyrerboligen "Poul Egedes Hus" fra 1751 og kolonialbutikken fra 1778 før restaureringen.

The administrator's house, 'Poul Egede's House' (dating from 1751) and the grocer's shop (dating from 1778) prior to restoration.

Niuertup illorsua "Poul Egedep illua" 1751-meersoq niuertarfillu 1778-meersoq iluusaanneqarnera sioqqullugu.

► The small, brightly coloured wooden houses on the rocks look like Lego bricks scattered in a vast landscape.

Ilimanaq means 'Place of Expectations' – maybe the expectations of a catch. For thousands of years the sea has been generous with its supply of seals, whales, Greenland halibut, Atlantic wolffish, cod, lumpfish and trout. Fishing is the leading industry. It is no coincidence that in the settlement of Ilimanaq we find invaluable cultural heritage in the shape of two of the oldest houses in Greenland, dating from 1751 and 1778 – the earliest years of the colonial era. Cloushavn, as Ilimanaq was known at the time, is one of the oldest settlements in Greenland. It was founded in 1741, at the same time as Ilulissat (Jakobshavn) located 15 kilometres to the north.

Ilimanaq was a thriving place. By the standards of the day, it had a large population: in its heyday 254 inhabitants. Today, given the migration from country to city, the population has dwindled to about 55. It was the unique cultural heritage – the 18th-century administrator's house and shop – that prompted Realdania By & Byg to invest tens of millions of kroner in the restoration of these two old buildings. The objective is to inject new life into the settlement and to adapt the listed buildings to accommodate new tourism-oriented purposes, thereby creating jobs. Together with World of Greenland's (WOG) 15 new tourist cabins, the hope is to inspire new activity in Ilimanaq and to attract even more visitors to this gem on the shores of Ilulissat Icefjord.

► Ilimanaq isumaqarpoq Ilimasuffik – immaqa piniagassanut ilimasuffik. Ukiuni tusintilikkuutaani imarsuaq tukkorsimavoq puisinik, arfernik, qaleralinnik, qeeqqanik, saarullinnik, nipisannik aammalu eqalunnik. Aalisarnek inuutissarsiutitut pingaarnerpaavoq.

Nalaatsornerunngilaq, nunaqarfik Ilimanami piorsarsimassutsikkut kingornussat pingaaruteqartut Kalaallit Nunaanni illut marluk pisoqaanersat ilai takuneqarsinnaammata 1751-meersoq aammalu 1778-meersoq. Tamarmik nunasiaateqarmerup aallarteqqammerneraaneersuupput. Taamani Ilimanaq Cloushavn-imik taaneqarsimavoq. Kalaallit Nunaanni nunaqarfiit pisoqaanerpaat ilaat, 1741-mi tunngavilerneqarpoq - Ilulissat (Jakobshavn) 15 km-inik avannarpassinnerusumittoq peqatigalugu.

Ilimanaq uummaarissuusimavoq, taamanilu pissutsit najoqqutaralugit inoqarfiulluarsimalluni. Amerlanerpaagamik 254-iusimapput. Ullutsinni

innuttaasut amerlassusaat, nunaqarfinniit illoqarfinnut nooramerit malitsigisaannik 55-iinnanngorsimapput.

Piorsarsimassutsikkut kingornussat immikkuullarisut tassaasut pisortap illua pisiniarfillu 1700-kunneersut tunngaviupput, Realdania By & Byg-ip illut pisoqqat marluk nutarsarneqarmissaannut millioninik marlunnik kisitsisitalinik aningaasaliimanerint. Siunertarineqarpoq nunaqarfiup uummarissarneqarmissaanut, illullu eqqissisimatitat siunertanut nutaanut takonariartitsinermi atorqeqsinnaalersinnissaannut, taamaasillunilu suliffissanik nutaanik pilersitsisoqarsinnaassalluni.

Neriutaavoq World of Greenland-ip takomarissanut illuaraatai nutaat 15-it atorlugit Ilimanami nutaamik isummorsorluni sammisassaqtarsitlernissamut, taamaasillunilu sumiiffiup naliitsup Ilulissat Kangiata eqqaaniittoq tikerarneqarnerulernissaa.

TO AF GRØNLANDS ÆLDSTE HUSE OG DERES HISTORIE

Two of the oldest buildings in
Greenland and their history

Kalaallit Nunaanni illut pisoqa-
anersat akornanni illut marluk
taakkualu oqaluttuassartaat

Hvalfangerne

Nede ved havnen ligger de to gamle huse fra 1700-tallet, som Realdania By & Byg har sat i stand.

Kaster man ved sommertide et blik ud over Isfjorden, er der god mulighed for at få et glimt af de store havpattedyr, som er en af årsagerne til, at husene blev bygget: hvaler.

I 1600-tallet blomstrede hvalfangsten i grønlandske farvande – ikke mindst i Diskobugten. Det var datidens "sorte guld", hvalolie, som blev brugt til Europas lamper, der lokkede europæiske skibe til Grønland. Årligt blev der nedlagt op imod 1000 pukkel- og grønlandshvaler.

De fremmede drev tuskhandel med lokalbefolkningen. Det gik livligt for sig. Man "væltede sig i kød, hvalhud, druk, dans, fest og hor". De unge piger var "mere dydige, hvorimod enker og fruentimmere kunne fås for en synål". [Jørgen Fleischer: Grønlands historie.]

I Ilimanaq blev der oprettet trankogeri og senere et rigtigt industri anlæg, Isefjords Hvalfanger-Anlæg i 1780, som bestod af smedje, bryghus og spækhus. Men hvalfangstens glansperiode ebbede ud mod slutningen af 1700-tallet.

På det tidspunkt havde de europæiske hvalfangere reduceret hvalbestanden kraftigt.

En skibskatastrofe var yderligere med til at berøve hollænderne rangen som den førende hvalfangernation. I foråret 1777 blev omkring 100 hvalfangerskibe fanget i storisen ved Grønlands østkyst. 28 hollandske og tyske skibe blev knust af isen, og hundredvis af søfolk omkom.

Diskobugten har altid være rig på hvaler – en af grundene til at husene blev opført.

Disko Bay has always had an abundance of whales – one of the reasons the buildings were constructed.

Qeqertarsuup tunua arfeqarfijuarsimavoq - peqqutit ilaat ilut napparneqamerannut.

The foreigners bartered with the local population. Business was brisk. People "wallowed in meat, whale skin, boozing, dancing, partying and whoring." The young girls were "more virtuous, whereas you could get a widow or a harlot for a sewing needle." (Jørgen Fleischer: Grønlands historie.)

The whalers

Down by the harbour are the two 18th-century houses, which Realdania By & Byg has restored.

In summer, if you gaze out over the Icefjord, you may very well glimpse the large marine mammals, which constitute one of the reasons for the buildings' construction: whales. In the 17th century, whaling flourished in Greenland's waters – especially in Disko Bay. Whale oil, the 'black gold' of its time, was used to light the lamps of Europe and lured European ships to Greenland. Every year about 1,000 humpback and bowhead whales were killed.

In Ilimanaq a whale oil boiling plant was established, followed in 1780 by a proper industrial facility, Isefjords Hvalfanger-Anlæg, which consisted of a smithy, a brewery and blubber facility. But, by the end of the 18th century, the heyday of whaling was drawing to a close. By then, European whalers had substantially reduced the size of the whale population.

What is more, a shipping disaster helped oust the Dutch from their position as the leading whaling nation. In the spring of 1777 about 100 whalers got trapped in drift ice off the east coast of Greenland. The ice crushed 28 Dutch and German ships, and hundreds of seamen perished.

Oqaluttuasarta

Umiarsuliviup eqqaaniipput illorsuit marluk 1700-neersut, Realdania By & Byg-ip nutarsarsimasai.

Aasaanerani Ilulissat Kangiata eqqaa qimerlooraani, periarfissaqarluartarpoq imarmiut miluumasut angisuut takunissaat, taakkulu peqqutaasimapput, illut pineqartut sananeqarsimanerinit: arferit. 1600-kkunni Kalaallit Nunaata imartaanni arfanniarneq uummaarissuusimavoq - pingaartumik Qeqertarsuup Tunuani. Taamami "guulti qernertoq" tassaasimavoq, arferit orsuannik uulia, Europami qaammaqqutit atorneqartarsimavoq, europamiullu umiarsuaasa Kalaallit Nunaannukaanerinit pileritsassutaasoq. Ukiumut arferit qipoqqaat aamma arfiviit 1000 tungaanut pisarineqartarsimapput.

Allamiut nunaqavissunut taartitigiittarluni niuffanneq atortarsimavaat. Pilerortumillu ingerlasimalluni. Taamani "neqinik, mattannik, erngunnermik, qittannermik, nuannannemi aammalu tiigaannermik qalaarput". Arnat inuusuttut "ileqqorinnerusimapput, uillannerilli arnatuqqallu meqqummik akilerneqarsinnaasarsimapput". (Jørgen Fleischer: Kalaallit Nunaata oqaluttuarisaanera.)

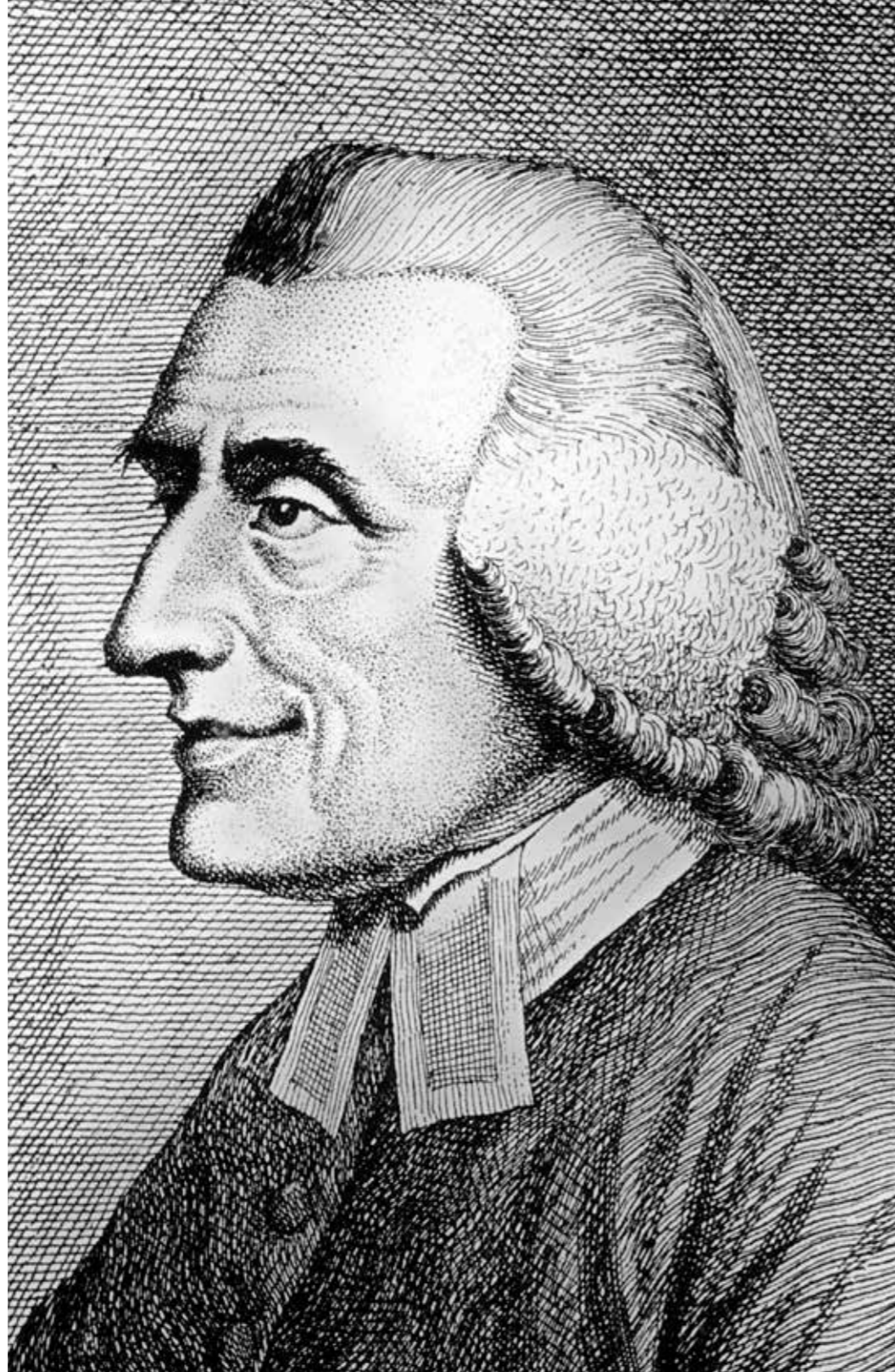
Ilimanami orsunik qalattitsivinnik pilersitsisoqarsimavoq kingusinnerusukkullu 1780-mi Isefjords Hvalfanger-Anlæg pilersinneqarluni, tassaaniipullu saffiorfik, immiorfik aammalu orsuusivik. Arfanniarnerrulli pilertornera 1700-kkut naajar-tornerani annikillilertorsimavoq. Taamani arfanniat europamiut arfeqassuseq apparigaatsiartissimavaat. Pukkitsormiut arfanniatur siuttuunertik annaasimavaat umiarsuarnik ajunaarnersuaqarnerata kingorna. 1777-mi upernaakkut Kalaallit Nunaana kangyata sineriaani umiarsuit arfanniutit 100 sikorsuagussaasimapput. Pukkitsormiut tysskillu umiarsuai 28-t sikorsuarnit aserorneqarsimapput, umiartortullu hunnorjut arllallit ajunaarput.

Ved Diskobugtens sulefad

Den hollandske hvalfangst og især hvalfangernes tuskhandel med grønlænderne havde i årevis været en torn i øjet på Danmark. For med den dansk-norske missionær Hans Egedes ankomst til Grønland 1721 og hans senere anlæggelse af kolonien Godthåb i 1728 fik Danmark op gennem 1700-tallet en ambition om eneret på handel i Grønland.

1700-tallet var koloniseringens storhedstid og med den opstod en række handelskompagnier overalt i Europa, som fik monopol på handel i den nye verden.

I 1734 fik Sæby-storkøbmand Jakob Severin ansvaret for besejlingen af Grønland. Han anlagde under ledelse af Hans Egedes søn, Poul, koloni- og missionsstationen Christianshåb (Qasigiannqut) 30 km syd for Ilimanaq, den første i Grønland efter Nuuk. Her var en fremragende havn, men ikke ret mange grønlændere. De lokale holdt til tæt på Isfjorden, hvor fangsten var god.

Poul Egede (1708-1789), dansk-norsk missionær og søn af missionæren Hans Egede, oprettede sammen med sin bror Niels flere missionsstationer i området ved Diskobugten.

Together with his brother Niels, Poul Egede (1708-1789), a Danish-Norwegian missionary and son of the missionary, Hans Egede established several mission stations in the Disko Bay area.

Poul Egede (1708-1789), dansk-norskit ajoqersuarteritaat, ajoqersuarteritap Hans Egede-p ernera, qatannqutinilu Niels Qeqertarsuup tunuani ajoqersuarterititsivinnik arlalinnik aallamiinikuupput.

The 'Fat of the Sea' in Disko Bay

For years, Dutch whaling and, in particular, the whalers' bartering with the Greenlanders, had been a thorn in the eye of Denmark. Throughout the 18th century, following the arrival in Greenland of the Danish-Norwegian missionary, Hans Egede (1721) and his subsequent establishment of the colony of Godthåb (1728), Denmark harboured ambitions of a monopoly on trade in Greenland.

The 18th century was the golden age of colonisation, resulting in a number of trading companies throughout Europe, all of which gained a monopoly on trade in the New World.

In 1734, Jakob Severin, a merchant from Sæby in northern Denmark was entrusted with the responsibility of navigating Greenland. Under the leadership of Hans Egede's son, Poul, he established the colony and mission station of Christianshåb (Qasigiannqut), 30 kilometres south of Ilimanaq: the first in Greenland after Nuuk. There was an excellent harbour here, but not many Greenlanders. The locals lived close to the Icefjord, where whaling was good.

For thousands of years many people had lived here, close to the nutrient-rich waters of Disko Bay.

Qeqertarsuup Tunuata eqqaani piniagassaqarfik

Pukkitsormiut arfanniarneri pingaartumik pukkitsormiut taartigiittarluni kalaallinik niueqateqarnerat ukiorpassuarni Danmark-imiit iluaagineqarsimavoq. 1721-mimi ajoqersuarteritap dansk-norskisusup Hans Egedep Kalaallit Nunaannut nunassinneratigut, kingusinnerusukkullu niuertoqarfup Godthåb-ip 1728-imi tunngavilineratigut Kalaallit Nunaanni niuernermi kisermaasilluni ingerlatsisuunissaq siunterarismavaat.

1700-kkut nunasiaateqarnerup peruttulerfigisimavaa tassungalu atatillugu niuqatigiit Europami pilersiorneqarsimapput, nunarsuarni nutaami niuernermik kisermaasullutik ingerlatsisut.

1734-mi Sæby-mi niertorsuaq Jakob Severin Kalaallit Nunaannut umiarternerit akisussaaffigilermavai. Hans Egede-p ernera Poul siulersortigalugu Christianshåb niuertoqarfittu ilageeqarfittullu tunngavilersimavaat, Ilimanaq 30 km-inik kujasissuaniittoq, tassalu Kalaallit Nunaanni Nuup kingorna siullertut. Tassani pitsaasumik umiarsualiveqarpoq, kisianni kalaaleqarpiarni. Kalaallit Ilulissat Kangiata qanittuaniinnerusimapput, piniagassaqarluarfiummat. Ukiuni tuusintilikkuutaani Qeqertarsuup Tunuata eqqaani piniagassaqarfiummami inuppassuit najugaqartarsimapput. Danskilli aamma piniagas-sanik pissarseqataarusuttalersimapput. Niuerneq ilageeqarnerlu ingerlaqatigiipput. Ilaqutariit Egede-kkormiut kissaataasa annertuut ilagisimavaat avannaanut ajoqersuarternerup siammerterneqar-nissa.

► I tusindvis af år havde der boet mange mennesker her ved Diskobugtens næringsrige vand. Indtil da havde de mest drevet handel med hollænderne. Men nu ville danskerne også have andel i kagen. Handel og mission gik hånd i hånd. Og det var Egede-familiens store ønske at udbrede missionen mod nord. Efter syv år i Christianshåb blev der anlagt endnu en dansk koloni. Den fik navnet Jakobshavn, opkaldt efter købmand Jakob Severin. Samme år i 1741 blev Claushavn – Ilimanaq – grundlagt. For det var her ved Diskobugtens sulefad, at nogle af de tættest befolkede områder lå i 1700-tallet.

På Isfjordens nordlige bred ved Sermermiut blev Poul Egede overrasket over at finde den største samling tørvehuse, han havde set. "20 temmelig store huse, som en bondeby," skrev han. Også dengang var det den gavmilde Isfjord, som mættede en for datidens samfund kæmpestor "landsby". Det er mange i et nomadefolk, der for at overleve bevægede sig rundt i et stort område efter fangst.

Folk på egnen yndede ifølge overleveringen at prale med, at skæret fra tranlamperne var så kraftigt, at de selv om natten kunne se sømmene i deres kamikker. I et så folkerigt område var det derfor naturligt at anlægge en dansk udpost.

Hellefisk hænges til tørre. I baggrunden anes den nye bestyrerbolig opført i 1940'erne. Modsatte side: Bestyrerboligen set fra vandet ca. 1935.

Opposite page: The administrator's house viewed from the water [c. 1935]. This page: Greenland halibut intended for dog food, hanging to dry. In the background we see the new administrator's house, built in the 1940s.

Quppernerup illuatungaani: Niuertup illorsua imaanit isigalugu 1935 missaani. Uani quppernermi: Qalerallit panersikkat qimminut nerukkaatissat. Tunuani taku-neqarsinnaavoq niuertup illorsua nutaaq 1940-kkunni napparneqarsimasoaq.

► Christianshåb-ip pilersinneqarneraniit ukiut 7 qaangiummata aamma allamik danskit niuertoqarfiannik tunngaviliisoqarpoq. Taannalu atserneqarpoq Jakobshavn, niuertoq Jakob Severin atsiullugu. Ukiup taassumap ingerlanerani ukioq 1741-mi Claushavn - Ilimanaq - tunngavilerneqarpoq. Taamanimi Qeqertarsuup Tunuata eqqaani piniagassaqarfik 1700-kkunni sumiiffinni inoqarfunerpaat ilagisimavaat.

same year (1741) saw the foundation of Claushavn (Ilimanaq). Because, in the 18th century, it was here, close to the abundance of Disko Bay, that some of the most densely populated areas were located.

On the northern shore of the Icefjord at Sermermiut, Poul Egede was surprised to discover the largest collection of peat houses he had ever seen. "20 rather large houses, like a farming village," he wrote. At the time, the generous Icefjord fed the inhabitants of what was, for the society of the day, a huge "village". There were many nomadic people who, in order to survive, covered a vast area in search of whaling and fishing. According to tradition, people in the area liked to boast that the glow of the oil lamps was so powerful that even at night they could see the seams of their skin boots.

► Up until that point, their principal trading partners had been the Dutch. But now the Danes also wanted a slice of the cake. Trade and missionary work were closely related. It was the Egede family's great desire to extend the mission to the north.

After seven years in Christianshåb, yet another Danish colony was established. It was christened Jakobshavn after the merchant, Jakob Severin. The

Ilulissat Kangiata avannaatungaani Sermermiuni qatanngutiinniip Poul Egede-p tupaallaatigis-aminik nassaarisimavai illut issumik qammakkat aatsaat taama amerlatigisut ataatsikkut. "Illut 20-t anngajaartorsuit, soorlu nunaatillit nunaqarfia," taama allassimavoq. Taassa aamma taamani Ilulissat Kangiata piniagassaqarflluartup taamani inuiaqatigiit "nunaqarferujussuarmit" qaarsilaartit-sittarsimavai. Piniagassaqqaseq naapertorlugu sumiiffinni isorartuuni nuttartutut inoqatigiittu-neri isigissagaanni amerlasimapput. Inuit taamani tulluusimaarutigalugu oqaluasaarutigisarsimavaat, qullernit orsurtuuniit qaamaneq sakkortugaarmat, allaat unnuami kamiit kilui isigisinnaasarsimallugit. Taamaattumik taama sumiiffinni inoqarfutigisumi danskit sinniisoqarfissaanik pilersitsinissaq pissusissamisuuginnarsimavoq.

► Det samme skete som sagt på den anden side af Isfjorden i Ilimanaq, hvor der også var rig fangst og mange mennesker. Logen fik navnet Claushavn, formentlig efter en hollandsk skipper Klaes [Klaus] Pietersz Thorp. Ilimanaq har nok været det sted, han holdt til med sit mandskab. På dansk blev det kaldt Klaes' havn, Claushavn.

Christianshåb var som koloni centrum for den danske missionsvirksomhed og handel i Diskobugten. Claushavn havde i første omgang karakter af udpost eller "loge", som de hed.

Det betød, at der kun lejlighedsvis boede en missionær eller handelsassistent i de første primitive tørvehuse, som blev bygget. I husene kunne handelsfolk oplagre gods og varer, som de købte hos lokalbefolkningen – for så senere at sejle dem videre til hovedbyen Christianshåb og senere mod Europa.

Missionen og handelens allerførste huse fra 1741 finder vi ingen spor af i Ilimanaq. Først i 1751 kom den bestyrerbolig til, som vi kender i dag.

Claushavn fik sit navn i 1741 efter en hollandsk skipper Klaes Pietersz Thorp. Her blev der opført et missionshus af sten, drivtømmer og tørv.

In 1741, the Claushavn outpost was named after the Dutch skipper, Klaes [Klaus] Pietersz Thorp. It was not until 1751 that the administrator's house, which we know today, was established.

Niuertoqarfik Claushavn 1741-mi atserneqarsimavoq umiartortoq pukkitsormioq Klaes [Klaus] Pietersz Thorp atsiullugu. Aatsaat 1751-mi niuertup illorsua nap-parneqarsimavoq ullumikkut ilisimasatsit.

► So it was natural to establish a Danish outpost in such a populous area. As has already been mentioned, the same thing occurred on the other side of the Icefjord in Ilimanaq, where fishing and whaling were also abundant and where there were a lot of people. The lodge was christened Claushavn, probably after a Dutch skipper, Klaes (Klaus) Pietersz Thorp. It is very likely that Ilimanaq was where he lived with his crew. In Danish it became known as 'Klaes's havn' (havn = harbour) – Claushavn.

As a colony, Christianshåb was the centre of Danish missionary activity and trade in Disko Bay. Initially, Claushavn was like an outpost or 'lodge', as such settlements were known. This meant that the first primitive peat houses to be built were only occasionally inhabited by a missionary or trading assistant. In these houses, traders could store the goods and merchandise, which they purchased from the local people, later shipping them to the main town of Christianshåb and then on to Europe. There are no traces in Ilimanaq of the very first mission and trading houses dating from 1741. It was not until 1751 that the administrator's house, which we know today, was built.

► Tamannalu aamma pisimavoq Ilulissat Kangiata illua'tungaanni Ilimanami, piniagassaqarfiulluurtumi inoqarluarfiulluurtumilu. Sumiiffik atserneqarsimavoq Claushavn, ilimagineqarpoq angallammi naalagaq pukkitsormiu Klaes (Klaus) Pietersz Thorp atsiunneqarsimanissaa. Ilimanaq tassaasimavoq sumiiffinni inuttanilu najornerpaasimasaa. Danskisut taaneqartarsimavoq Klaes' havn, Claushavn.

Christianshåb niuertoqarfittut danskiteqarsuaitortitaannut aammalu niuernermit Qeqertarsuup Tunuani qitiulluinnartumik inissimasimavoq. Aallaqqaammut Claushavn sinniisoqarfittut imaluunniit "niuertoqarfeeqqatut" isigineqarsimavoq. Tassa ima paasillugu, piffissap ilaannaanni ajoqersuaitortitaqartarluni imaluunniit niuertusaqartarluni, siullermit illuni ittagasuni issumik qammakkani najugaqartarsimapput. Illuni taakkunani inuit niuertut peqqumaatik aamma nioqquutissaatik inissinnaasarsimavai, nunaqavissuniit pisisarisimasatik - kingusinnerusukkut Christianshåb-imut assartorneqartussanngorlugit, tassannaannillu kingusinnerusukkut Europa-mut.

Ajoqersuaitortitat niuertullu Ilimanami illuisa siulliit 1741-meersut takussutisartaqartinneqanngillat. Aatsaat 1751-mi niuertup illorsua pilersinneqarpoq, ullutsinni nalunnisarput.

Søslaget

Men før de dansk-norske missionærer og handelsfolk kunne befæste deres position i Diskobugtområdet, blev der udkæmpet et af de særeste søslag i kongerigets historie. Som sagt var hollænderne indflydelsesrige og ivrigt beskæftiget med hvalfangst og tuskhandel, da den jyske storkøbmand Jakob Severin i 1734 fik dansk monopol på handel i Grønland, og brødrene Egede begyndte at oprette missionsstationer mod nord.

Til danskernes store irritation forstod hollænderne sig dygtigt på at bytte glasperler, knive og synåle for kostbare skind. Konflikten med hollænderne spidsede efterhånden til, og i 1739 lagde Verdens største ø – som i sin lange historie har været forskånet for egentlig krig – hav til et 75 minutter langt søslag.

En flotille af hollandske hvalfangerbåde lå i deres yndlingshavn Maklykout, det nuværende Ilulissat, og begyndte at drive handel med grønlænderne, da de blev overrasket af tre armerede danske skibe.

Hval i havnen, Jakobshavn. Danske og hollandske fangere strides i 1700-tallet om retten til hvalfangst i området. Modsatte side: Den danske koloni Jakobshavn (Ilulissat), opkaldt efter købmand Jakob Severin, blev også grundlagt i 1741. Billede fra 1927 af havnen.

Opposite page: The Danish colony of Jakobshavn (Ilulissat), named after the merchant Jakob Severin, and also founded in 1741. Picture of the harbour (1927). This page: Whales in the harbour, Jakobshavn. In the 18th century, Danish and Dutch whalers vied for whaling rights in the area.

Quppernerup illuatungaani: Qallunaat niuertoqarfia Jakobshavn (Ilulissat), atser-neqarsimavoq niuertoq Jakob Severin atsiullugu, taannalu aamma tunngaviler-neqarsimavoq 1741-mi. Umiarsualiviup assia 1927-nisaavoq. Uani quppernermi: Umiarsualivimmi arfaq, Jakobshavn. Danskitt pukkitsormiullu piniartuisa 1700-kkanni sorsuutigisimavaat tamaani arfanniarsinnaatitaaneq pillugu.

Naval Battle

However, before the Danish-Norwegian missionaries and traders could consolidate their position in the Disko Bay area, one of the weirdest naval battles in the history of the Danish kingdom had to take place. As mentioned before, the Dutch were wielding great influence and were very much engaged in whaling and bartering, when in 1734 the merchant from Jutland, Jakob Severin acquired a monopoly on trade in Greenland, and the Egede brothers started to establish mission stations in the north.

Much to the irritation of the Danes, the Dutch were very skilful at exchanging glass beads, knives and sewing needles for precious skins.

Imaani akiunneq

Dansk-norsk-it ajoqersuirtortitaasa niuertoisalu Qeqertarsuup Tunuani inissisimanertik qulakkeertinnagu, kunngeqarfimmi aatsaat taama eqqumiiginarsinnaatigisumik imaani akiunneqarsimavoq. Oqaatigineqareersutuut pukkitsormiut pissaaneqarsimaqaat arfanniarnermi taartigiillunilu niuffattarnermi, jylland-ermiup niuertorsuup Jakob Severin 1734-mi danskinit kismaassilluni Kalaallit Nunanni niuernerme ingerlatsisunngortinneqarmat, taamanilu aamma qatanngutigiiit Egede-kkut avannaani ajoqersuirtortitsivinnik pilersitsiortuler-simallutik.

Danskitt uumisuutigeqisaannik pukkitsormiut assut pikkoriffigisimavaat sapakkanik, savinnik meqquutinillu taartigiilluni amminut erlinnartunut niueqatigittarneq.

Udsigt over Ilimanaq, foto fra omkring 1902. Modsatte side: Fotografi fra omkring 1940 af kolonialbutikken med den senere nedrevne tilbygning.

Opposite page: Photograph [c. 1940] of the grocer's shop with the later demolished building. This page: View of Ilimanaq [Photo from c. 1902].

Quppernerup illuatungaani: Niuertarfiup assia 1940 missaaneersoq ilassutitalik kingornatigut isater-neqarsisoq. Uani quppernermi: Ilimanaq isikkivingalugu, asseq 1902 missaaneersoq.

► De danske skibe affyrede varsels-skud, men hollænderne nægtede at forlade havnen. Først efter at kampen havde bølget frem og tilbage i godt en time, og de hollandske skibe var tilføjlet betydelig skade, strøg hollænderne flaget og overgav sig.

På den måde – og især efter den store katastrofe i 1777, hvor 100 hvalfanger-skibe blev fanget i storisen ved Østkysten, og hundredvis af søfolk druknede – blev hollænderne svækket, og Danmark befæstede sin position i Grønland.

► The conflict with the Dutch gradually escalated, and in 1739 the largest island in the world (which, throughout its long history, had been spared any actual war) became the setting for a naval battle that lasted 75 minutes. A flotilla of Dutch whaling boats was moored in their favourite harbour, Maklykout (today's Ilulissat), and the Dutch had started to trade with the Greenlanders, when they were caught unawares by three armed Danish ships.

The Danish ships fired warning shots, but the Dutch refused to leave the harbour. The battle lasted just over an hour, during which the Dutch ships suffered significant damage. Finally the Dutch lowered their flag and surrendered.

This event, together with the major disaster of 1777, in which 100 whaling ships were trapped in drift ice off the east coast and thousands of seamen were drowned, really weakened the Dutch, and Denmark consolidated its position in Greenland.

► Pukitsormiunik aaqqiagiinnigissuteqarneq annertusiartuinnarsimavoq, 1739-milu Silarsuarmi qeqertat annersaata - naak oqaluttuarisaanermi toqqaannartumik sorsuffiunngisaannarsimasumi - imartaa akiuuffiusimavoq minutsinni 75-nik sivisussulimmik. Pukkitsormiut arfanniaasa umiarsuai ingerlaaqatigiit umiarsualivinnaaminiissimapput Maklykout-imi, maanna Ilulissat, kalaallit niueqatigilerutorai, danskit umiarsuaannit pingasunik sakkulinnik tupaallatsinneqarsimapput.

Aallaqqaammut danskit umiarsuai kalerrisaaralutik seqqoqqaarsimapput, pukkitsormiulli umiarsalivik qimakkumasimanngilaat. Akersuunnerli akunnerup ataatsip iluani ingerlareertoq, pukkitsormiut umiarsuai ajoqusigaatsiareernerisa kingorna, pukkitsormiut erfalasortik aqqarsimavaat tunniutiinnarlutillu.

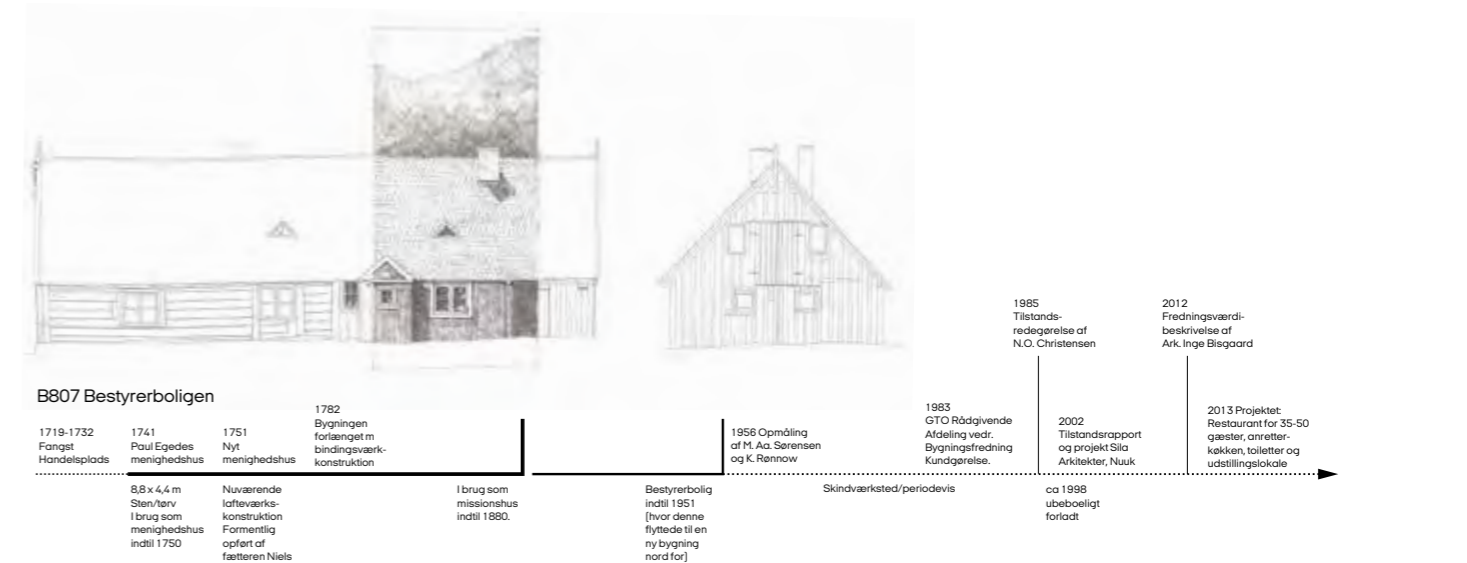
Taamaasillutik - pingaartumik 1777-imi ajunaarner-suup kingorna, umiarsuit arfanniutit 100 Kangiata sineriaani sikorsuagussaanerani umiartortut hunnorujut arlallit ajunaarnerisa kingorna - pukkitsormiut sanngiillisinneqarput, Danmark-illu Kalallit Nunaanni inissisimanertik qulakkeerlugu.

De første missionærer

I Ilimanaq gik handel og mission som andre steder i Grønland hånd i hånd. De to Egede-brødre, Poul og Niels, var overordentligt populære netop her, hvor missionen hurtigt vandt frem. Allerede som teenagere var Poul Egede (1708-1789) sammen med sin bror Niels (1710-1782) langt bedre end faderen i stand til at få kontakt med grønlænderne. Brødrene mestrede sproget, og Poul Egede udgav en grønlandsk grammatik.

Det var også Poul Egede, som tog initiativ til det kombinerede missionshus og handelsbestyrerbolig i Ilimanaq. For faktisk gik det langt bedre med handel og mission netop her end i det mere eller mindre mennesketomme Christianshåb.

Folk strømmede til, når Egederne prædikede Guds ord. De to brødre var – skal man tro litteraturen – elsket af befolkningen. Åbenbart forstod de at omsætte Bibelens ord om tømmeren fra et varmt land meget, meget langt borte, der endte sine dage ikke sømmet op på drivtømmer – som grønlænderne kendte – men på et kors lavet af træ, der voksede tusindvis af kilometer fra grønlandske strande.

Tegning af bestyrerboligen. Modsatte side:
Klokke på butikkens gavl, brugt til at ringe efter
mandskab til f.eks. at laste og losse et skib.

Opposite page: The bell on the shop's gable,
which chimed when people were needed to
help out: for example, to load or unload a ship.
This page: Drawing of the administrator's house.

Quppernerup illuatungaani: Niuertarfiup qaliata
isuani sianeq, atornerqart-arsimavoq usigiaas-
sussarsionermi usilersuisussarsionermilu.
Uani quppernermi: Niuertup illorsuata titar-
tarneqarnera.

The First Missionaries

In Ilimanaq, as in other places in Greenland, trade and missionary work were closely related. The two Egede brothers, Poul og Niels, were extraordinarily popular here, and the mission quickly gained ground.

Even as teenagers, Poul Egede (1708-1789) and his brother Niels (1710-1782) were far better equipped than their father to make contact with the people of Greenland. The brothers mastered the language, and Poul Egede even published a Greenlandic grammar book.

It was also Poul Egede who took the initiative of establishing the combined mission/trading administrator's house in Ilimanaq. As it happens, the trading and missionary work was going much better here than in the more or less deserted Christianshåb.

Ajoqersuiartortitat siulliit

Ilimanami niuerneq ajoqersuiartortitsinerlu Kalaallit Nunaata sinneranisulli ingerlaaqatigiisimapput. Qatanngutigiiit Egede-kkut, Poul aamma Niels, nuannarineqarluarsimapput sumiiffinni ajoqersuiartortitsinerup siuariartupallaffini.

Poul Egede (1708-1789) inuusuttuaraallunili qatanngutinilu Niels (1710-1782) ataaminiit kalaallinut attaveqarniallaqqinnerumimapput. Qatanngutigiiit kalaallisut oqalusinnaasimapput, Poul Egede-llu kalaallisut oqaasilerissummik saqqummersitsisimavoq. Poul Egede aamma tassaasimavoq Ilimanami niuertup illorsuata ajoqersuiartortit illuatut atornerqartup pilersinneqarneranut. Tassami taamani niuerneq ajoqersuiartortit Christian-shåb-imut inoqarpiarfiumngitsumut sanilliullugu ingerlalluarnersimavaq.

Inuit takkussuulluartsimapput Egede-kkut Guutip oqaasi oqalussisutigagaatsigit. Qatanngutigiiit taakku marluk - atuakkat upperigaanni - innuttaasunit nuannarineqarluartuusimapput.

► Menigheden i Ilimanaq voksede hurtigt. Selvom Egede-brødrenes missionsvirksomhed i Diskobugten blev relativ kortvarig – Poul rejste hjem i 1740 efter fire år i Christianshåb, Niels i 1743 efter blot tre år som kolonibestyrer samme sted – var deres påvirkning stor.

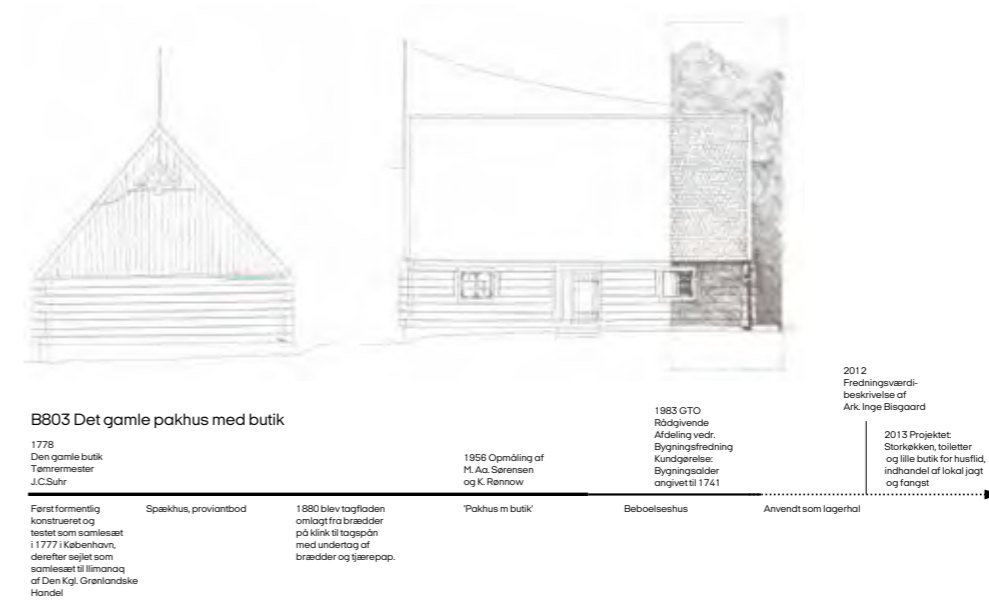
Da der i 1751 blev bygget en rigtig bestyrerbolig af svære tømmerstokke i Ilimanaq, blev den kaldt Poul Egedes hus.

Hans fætter, Niels Brønlund Bloch, blev Ilimanaqs første fastboende missionær. Han delte bolig med handelsassistenten, som gjorde tjeneste et halvt år ad gangen i bygden. Selvom huset efter datidens forhold var kæmpestort, må

der alligevel have været trangt. For ikke nok med at der boede to familier. Det sorttjærede bjælkehus fungerede også som handelssted og kirke. Ilimanaq fik først en rigtig kirke i 1908.

Det var bestemt heller ikke noget luksusliv at være missionær fjernt fra det dansk-norske rige. Der berettes om, at flere af missionærerne blev sindssyge, en enkelt hængte sig på grund af "melankoli", kulden og den elendige kost. Nogle mistede som hundredvis af grønlandere livet i den koppepidemi, som fra Nuuk nåede Diskobugten og Claushavn i 1752, og en ny fulgte i år 1800.

Kulde og skrantende helbred var vilkår, som missionærerne måtte dele med de lokale grønlandere. Men da missionærerne var bedre vant hjemmefra, holdt de sjældent længe i deres embeder. Kosten bestod af grød de fleste dage suppleret med tørrede ærter hver anden dag. Fisk og kød fik de kun tre gange om ugen.

Tegning af to af butikens facader. Modsatte side: Udsigtsplatformen foran bestyrerboligen er tilføjet i forbindelse med Realdania By & Byggs restaurering 2013-2017.

Opposite page: The viewing platform in front of the administrator's house was added as part of Realdania By & Byg's restoration (2013-2017). This page: Drawing of two of the shop's facades.

Quppernerup illuutungaani: Niuertup illorsuata saavani nasittarfik ilanngunneqarsimavoq Realdania By & Byg-illu 2013-2017 iluarsaas-sineranni. Uani quppernermi: Niuertarfup saavisa marluk titartameri.

► People flocked to Ilimanaq to hear the Egede brothers preaching the word of God. If you can believe what you read, the people really loved the two brothers. Evidently they knew how to transform the Bible's story of the carpenter, who came from a hot country extremely far away and who ended his days, not nailed to driftwood (which the people of Greenland knew), but to a cross made of wood that grew thousands of kilometres away from the beaches of Greenland.

The congregation in Ilimanaq grew rapidly. Poul returned to Denmark in 1740 after four years in Christianshåb; and Niels in 1743 after just three years as the administrator of that same colony. However, even though the Egede brothers' missionary activity in Disko Bay was relatively brief, the impact they made was huge. In 1751, when a proper, sturdy timber administrator's house was finally built in Ilimanaq, it was christened 'Poul Egede's House'.

His cousin, Niels Brønlund Bloch, became Ilimanaq's first resident missionary. He shared the house with the trading assistant, who worked for six months at a time in the settlement.

► Tassami piginnaasaqarfisimavaat Bibelimi oqaluttuap sanasup ungasissorsuarmini nunani kiattuneersup kikiatugaalluni toqusimanera qissiamuunngitsoq - tassami kalaallit qissiat suunersut nalusimannngilaat - sannigasmulli qisummik sanaami, qisuillu kalaallit sineriaanniit kilomiiterinik tusintilikkaanik ungasitsigisumi orpinneersuusut.

Ilagiit Ilimanami annertusiartupallassimapput. Naak qatannugitiit Egede-kkut Qeqertarsuup Tunuani ajoqersuiartorneri sivisuallaarsimannngik-kaluartut - Poul 1740-mi ukiuni sisamanani Christianshåb-imeereerluni angerlarpoq, Niels-ilu 1743-mi ukiuni pingasuni niuertoreerluni - sunni-uteqarluarsimanerat annertusimavoq.

1751-mi Ilimanami niuertumut qisummik illorsualiortoqarmat, taaneqarsimavoq Poul Egede-illua. Illortaava Niels Brønlund Bloch, Ilimanami najugaqarluni ajoqersuisut siullersarisimavaa. Illoqatigisimavaalu niuertup ikiortaa, ukiup affakkaarluni nunaqarfimmut suliaartortitaasartaq. Naak illoq taamanikkumut sanilliullugu angisoorsusimagaluartoq, taamaattoq inikillinallaarsimanngutsiarpoq. Ilqatariit marluk najugaqatigiiffi-giinnannngilaammi.

Nyt stakit erstatter et gammelt nedbrudt på samme sted. Modsatte side: Spisestue med brændeovn i bestyrerboligen. Farverne i de to huse tager afsæt i historiske farver fundet ved farvearkæologiske undersøgelser.

This page: A new picket fence replaces an old broken-down one in the same location. Opposite page: Dining room with wood burning stove in the administrator's house. The colours in the two buildings are based on colours discovered during archaeological colour studies.

Uani quppernermi: Ungalut nutaat pisoqqanut taarsiunneqarsimapput inissisimaffikuini. Quppernerup illuatungaani: Niuertup illorsuani ini nerisarfik kissarsuussualik. Illuni taakkunani qalpaatit oqaluttarisaaernermit aallaaveqarput, oqaluttarisaaernermi qalipaasersuisarnerit pillugit misissuisianerminassaarineqarsimasut aallaavingalugit.

► For at supplere den sparsomme kost anlagde missionær Hans Egede Saabye en lille have ved sit hus i Ilimanaq. En have så tæt på Isfjorden var lidt af et særsyn. Det lykkedes kun at dyrke roer på størrelse med "en maadelig Kaffekop". Men søde og gode var de. Kørvel kunne også vokse, og grønkål trivedes så godt, at der var udbytte til hele vinteren. Men kartofler blev ikke meget større end ærter.

For koldt var det jo – trods et solidt hus af svære tømmerstokke og kakkelovn. Selvom temperaturen i Ilimanaq sagtens kan gå ned under minus 30 grader, måtte missionær og handelsassistent nøjes med "tre favne hugget brænde", som de supplerede med drivtømmer, tørt og kvas indsamlet på fjeldet. Til belysning var det sparsomt med stearinlys. Så de lånte tranlamper hos de lokale. På den måde fik de frysende europæere og deres lille menighed lidt ekstra varme.

The cold weather and fragile health were conditions, which the missionaries had to share with the local Greenlanders. But because the missionaries were used to better conditions back home, they seldom remained in their posts for very long. On most days the diet consisted of porridge, supplemented by dried peas every other day. They only got fish and meat three times a week.

To supplement the meagre diet, the missionary, Hans Egede Saabye planted a small garden next to his house in Ilimanaq. A garden so close to the Iceford was something of a rarity. He only managed to grow turnips the size of "a mediocre coffee cup." But they tasted good. It was also possible to grow chervil, while curly kale did so well that there was enough for the entire winter. But potatoes were never any larger than peas.

► Even though the house, by the standards of the day, was huge, it still must have been cramped. Not only did it house two families; the tarred log house also served as a place of trade and a church. Ilimanaq did not acquire a real church until 1908.

Being a missionary, far away from the Danish-Norwegian kingdom, was certainly no luxury. Reports state that several missionaries went mad, and one of them hanged himself because of "melancholy", the cold weather and the miserable food. Like hundreds of Greenlanders, some of them died in the smallpox epidemic, which spread from Nuuk to Disko Bay and Claushavn in 1752. A new epidemic followed in 1800.

Because, despite a solid timber house and a stove, it was certainly cold. Even though the temperature in Ilimanaq can easily fall to -30° the missionary and trading assistant had to make do with just "three cords of chopped firewood", which they supplemented with driftwood, peat and twigs that they gathered on the fell. For lighting there was a limited amount of candles. So they borrowed oil lamps from the locals. That was how the shivering Europeans and their small congregation managed to get a bit of extra heat.

► Illu taanna qernertumik ussernikoq quassut-tuinnarnit sanaaq, aamma niuerfittut oqaluffittullu atorneqartarsimavoq. Ilimanaq aatsaat 1908-mi oqaluffivimmik oqaluffittaarnikuuvuq.

Dansk-norskit kunngeqarfiannit ungaseqisumi ajoqersuiartortitat inuuneq pillukalaarfusimann-gilaq. Oqaluttuarineqartarpormi ajoqersuiartortitat arlallit niaqulaalertarsimasut, ataaseq "nikalluganer-mik" imminut qimissimavoq, issinnera nerisar-lun-nerlu peqqutaalluni. Ilaasa soorlu kalaalerpassuit aamma toqutigisimagaat kuppernersuaqarnera, Nuummiit Qeqertarsuup Tunua aamma Claus-havn tikillugu 1752-mi siammarsimasoq, kingornalu aamma nutaamik 1800-mi pisoqaqqilluni. Ajoqersuiartortitat nunaqavissutuulli issik peqqilliortarnerlu atugassaasa ilagiinnarsimavaat. Ajoqersuiartortitalli angerlarsimaffimmiiit atugarissaarneruneg sungiusimanerugamikku, ajoqersuiartortitat sulineri sivisugaartarsimann-gil-lat. Nerisai tassaakkajuttarsimapput kinertuliat eertanik panertitanik ulloq allortarlugu akuneqar-tartut. Aalisakkanik neqinillu sapaatip akunneranut pingasoriaannarlutik nerisarsimapput.

Nerisassat killeqarneri pequtugalugu ajoqersuiar-tortitaq Hans Egede Saabye Ilimanami illumi silatinnguani naatsiiveeraliorsimavoq. Ilulissat Kangianut taama qanitsigisumi naatsiiveqar-neq qaqutigoortuusimavoq. Ruuanik naatsisineq iluatsissimavoq, taakkuli "tiitorfinnguatuut" angissuseqarsimapput. Kisianni tunguarnillutillu pitsaasimaqaat. Kørvelit aamma naasinnaasimapput, grønkålillu iluatsilluarsimagaaramik, allaat ukiunera naallugu pissaqarsinnaasimapput. Kisianni naatsiiat eertaniit anginerugaarsimann-gil-lat.

Tassami nillersimavoq - illu quassuttoorsuarnik sanaajugaluartoq aammalu kissarsuussuaqaraluar-toq. Ilimanamilu 30 ataallugu issisinnasarsimavoq, taamaattoq ajoqersuiartortitap niuertullu ikiortaata ikummatissatut "qisussat kissumiakkat pingasut" kisiisa pissamaatigisimavai, saniatigut qissianik, issunik qisuttanillu qaqqami katersorsimasanik kiassarniartarsimapput. Qammaqqutissatut naneruutit aamma atorsinnaasat killeqarsimapput. Taamaattumik qullernik orsurtortunik nunaqavissuniit atortarsimapput. Taamaasillutik europamiut qiulertut ajoqersugaallu kissassimaalaar-tarsinnaasimapput.

Ikea anno 1751

Det var tømrermester J. C. Suhr, der stod bag den første bolig for missionær og handelsassistent i Ilimanaq. Suhr byggede stokværkshuset i svære tømmerstokke i København, pillede det hele fra hinanden, pakkede det omhyggeligt sammen og sendte det i stumper med seilskib den lange vej over Atlanten til det fjerne Grønland. Her knap 300 km nord for Polarcirklen blev huset så samlet igen i Ilimanaq. Der findes 12 andre huse i samme design rundt om i gamle danske kolonier, bl.a. i Island.

Som et Ikea-byggesæt anno 1751 blev de svære bjælker i pommersk fyr nummereret hos tømrermesteren 4000 km borte, så man siden kunne samle det hele i Ilimanaq.

Den dag i dag kan man se tallene – sorte romertal - på bjælkerne. Bestyrerboligen er sammen med købmands-

butikken i Ilimanaq nogle af Grønlands ældste huse. Det er baggrunden for, at Realdania By & Byg fattede interesse for at restaurere bygningerne, som i 2013 blev fredet af Grønlands Nationalmuseum.

Modsatte side: Bestyrerboligen fra 1751 opført af bjælker. Huset blev forlænget med bindingsværk beklædt med rafter, sandsynligvis omkring 1778, da butikken (denne side) blev opført.

Opposite page: The administrator's house from 1751 with timber logs. The building acquired a half-timbered extension with a counter-lath construction. Probably around 1778, when the shop (this page) was built.

Quppererup illuatungaani: Niuertup illorsuaq 1751-ernisaq quassuttuut saannerit atorlugit napparneqarsimasooq. Illu qammakkamik tallineqarsimavoq ersarissunik quassuttuulimmik beklædt med rafter udført med én på to. Ilimanarpoq 1778-imi, niuertarfik (uani quppernermi) napparneqarmat.

Ikea à la 1751

The carpenter, J.C. Suhr built the Scandinavian notch house out of sturdy timber logs in Copenhagen. He then took the whole thing apart, packed it carefully and shipped it in bits all the way across the Atlantic by sailing ship to remote Greenland. There, almost 300 kilometres north of the Arctic Circle, the house was then reassembled in Ilimanaq. There are 12 other houses with the same design throughout the Denmark's former colonies: for example, in Iceland.

Like a 1751 version of an Ikea flat pack, the solid Pomeranian pine logs were numbered by the carpenter 4,000 kilometres away, so the entire house could then be re assembled in Ilimanaq.

Even today you can see the numbers – black Roman numerals – on the logs. The administrator's house and the grocer's shop in Ilimanaq are some of the oldest buildings in Greenland. That is why Realdania By & Byg became interested in restoring the buildings, which were listed in 2013 by the National Museum of Greenland.

Ikea 1751-kunnisut

Sanasut naalagaat J. C. Suhr tassaasimavoq Ilimanami ajoqersuiartortitanut aammalu niuertut ikiortaannut illulioqqaartoq. Suhr quassuttuunik illuliaq Københavnimi quassuttoorsuarnik sanasimavaa, isateriarlugulu poortoqqissaarsimavaa umiarsuarnik tingerlaatersortumik Atlantikup imaartaatigut Kalaallit Nunaannut ungaseqisumut. Tamaanilu qaasuitsup killeqarfiata 300 km-inik avannarpasissumi Ilimanami katiteqqinneqarpoq. Illut taamatut ilusilersorneqarsimasut katillugit 12 danskit nunasiaatikuiiniipput, ilaatigut aamma Islandimi.

Soorlu Ikea-miit pisattatut katiteriaannartut 1751-kunnisut, pommersk fyr-imit quassuttuut kisitsitalersorneqarsimapput sanasut naalagaanniit 4000 km-imik ungasitsigisumiit, Ilimanami kingusinnerusukkat katiteriaannangorlugit.

Ullumikkut kisitsisit takuneqarsinnaapput - romerit kisitsisai qernertut - quassuttuuniillutik. Ilimanami niuertup illorsuaq taavalu niuertarfik tassaapput Kalaallit Nunaanni illut pisoqaanerpaanut ilaapput. Taamaattumiguna Realdania By & Byg-ip soqutiginantissimagai illut nutarsarneqarnissai, 2013-mi Nunatta Katersugaasiavianiit eqqissimasussannngortinneqarsimasut.

Kolonihistorie

Arkitekt Inge Bisgaard fra museet fortæller, at der er 195 fredede bygninger i Grønland, og mange trænger hårdt til istandsættelse.

“Vi er kun 56.000 indbyggere, og vores byer ligger meget spredt. Vi er oppe imod en udvikling, som meget hurtigt kan gøre kål på vores kulturarv. Derfor er det simpelthen så dejligt, at Realdania By & Byg laver noget hos os. De smukke, gamle bygninger er jo også en del af Danmarks historie, og det er vigtigt at fortælle kolonihistorien på godt og ondt,” siger Inge Bisgaard, der glæder sig over, at bygningskulturen på den måde bliver et aktiv for samfundet i stedet for en økonomisk belastning.

“Når folk her i landet siger: ‘Lad os rive det gamle bras ned’, så plejer jeg at svare: ‘Vil du smide dit gamle fotoalbum ud?’ Det forstår folk som regel. De gamle huse er en del af os. Når vi mister vores bygningsarv, mister vi noget af vores identitet.” Inge Bisgaard fortæller, at hun møder folk, som er imod at bevare de gamle kolonihuse, fordi de var ensbetydende med undertrykkelse.

“Folk skulle nej, når de mødte kolonibestyreren og gå ind ad kiffaq-indgangen i stedet for den til danskerne og de andre fine.”

Kolonitiden skal ikke glemmes, mener hun. Men netop bevares, og de gamle huse er værdifuld kulturarv for Grønland. For hende er restaureringen i Ilimanaq et mønstereksempel, som hun tror Grønland kan få glæde af andre steder i landet.

Som et samlesæt er alle dele af bestyrerboligen nummereret, så de kunne samles efter at være blevet fragtet fra København til Ilimanaq.

Like a do-it-yourself kit, all the components of the administrator's house were numbered, so the house could be assembled after being shipped from Copenhagen to Ilimanaq.

Quppernerup illuatungaani: Ikkussortakkatullusoq niuertup illorsuata atortui tamarmik normulersoneqarsi-mapput, København-imiit assartorneqareerlutik Ilimanamut apuunneqarnerisa kingorna katitserneqarsinnaangorlugit. Uani qup-permermi: Niuertup illorsuata tunuani Ilimanami niuertarfik nutaaq takuneqarsin-naavoq.

Colonial History

Inge Bisgaard, an architect at the Museum, refers to 195 listed buildings in Greenland, many of which are sorely in need of refurbishment.

“We have a population of only 56,000, and our towns are very scattered. We are facing a development, which could very quickly trash our cultural heritage. So it is simply wonderful that Realdania By & Byg has done something on our behalf. After all, these beautiful old buildings are also part of the history of Denmark, and it is important to tell the story of colonial history, warts and all,” says Inge Bisgaard, who is delighted that building culture is becoming an asset for society, rather than a financial burden.

“When people in this country say, ‘Let’s rip down all the old rubbish,’ my answer is usually, ‘Would you throw away your old photo album?’ People usually get the point. The old buildings are part of us. If we lose our built heritage, we lose part of our identity.”

Inge Bisgaard describes how she meets people who are opposed to preserving the old colonial houses, because they were synonymous with oppression. “People had to bow or curtsy when they met the colonial administrator and enter through the kiffaq entrance, instead of the entrance that was reserved for the Danes and other fancy people.”

She believes we should not forget the colonial period. It should actually be preserved, and the old houses are invaluable cultural heritage for Greenland. In her opinion, the restoration in Ilimanaq is a prime example, which could lead the way for other places in Denmark.

Nunasiaateqarnermik oqaluttuarisaaneq

Illussanik titartaasartup Inge Bisgaard katersugaasiv-immeersup oqaluttuarivaa, Kalaallit Nunaanni illut eqqissimasunnngortitat 195-iusut, arlallillu nutarsarneqarmissamik pisariaqartitsilluinnarput.

”Innuttaasut 56.000-iinnaavugut, illoqarfigullu siammasissumiillutik. Maannakkullu ineriartornerup piorsarsimassutsikkut eriaqassaativut imaasiillaannaq suujunnaartissinnaavai. Taamaattumik nuannaajummernaqaaq, taamatut Realdania By & Byg-ip suliaqarfigimmatigut. Illorsuatoqqat kusanartut pisoqaaqisullugu Danmark-ip aamma oqaluttuarisaaneranut ilaapput, pingaaruteqarporlu nunasiaateqarnerup oqaluttuassartaasa pitsaasortai pitsaanngitsortaasalu oqaluttuarineqarmissaat,” taama Inge Bisgaard oqarpoq, nuannaarutigivaalu sanaartornikkut piorsarsimassutsip inuiaqatigiinnut pisuunnguallaatigineqarmat aningaasaqarnikkut artukkiutaanani.

”Maani nunatsinni inuit oqartarput: ‘Qaa, pisoqarsuit isatiinnaqisigit’, taava uanga akisarpunga: ‘Assiutitoqqatit igiinnarsinnaavigit?’ Taava inuit

paasinnittarput. Illutoqqammi kinaassusitsinnut ilaapput. Sanaartornikkut eriaqassavut annaagagatsigit, taava aamma kinaassusitta ilaa annaasarpurput.”

Inge Bisgaard oqaluttuarpoq, inuit naapittarlugit nunasiaatillit illutaannik attassinnarusuttut, naqsimannissimaneremut takussutissaammata. ”Inuit sikkittariaqartarnikuupput, niuertoq naapikkaagamikku, kiffallu isertarfiatigut kisiat iseqqusaallutik, illup isaaria danskisut pingaarutilinnullu kisiat atoqqusaammata.”

Isumaqqarpoq nunasiaataasimaneq puijorneqassanngitsoq. Kisiannili attanneqassasoq, illullu pisoqqat Kalaallit Nunaanut piorsarsimassutsikkut eriaqassatut pingaaruteqarluinnarput. Ilimanami nutarsaaneq takussutissaalluarpoq maligassaqqis-soq, neriutitigivaalu Kalaallit Nunaata sinnerani aamma iluaqutigineqarluarumaartoq.

Solidt bjælkehus

Frants Frandsen, arkitekt og projektleder hos Realdania By & Byg, som har ledet restaureringen af Poul Egedes Hus og kolonialbutikken i Ilimanaq, er overrasket over, hvor godt bevaret de svære bjælker stadig er. På trods af at de er over 250 år gamle, trods barsk vejrlig, regn, vind, sne - kraftigt smeltevand om foråret, nærmest under huset - og elendig vedligeholdelse de seneste mange år.

Det gamle hus i massive, øksetilhuggede tømmerstokke i pommersk fyr med afdækkede korslagte hjørner har vist sig solidt. Ligeledes den tilbygning, som kom til i 1782 i bindingsværk, hvor huset blev forlænget til dobbelt størrelse.

I det gamle hus er de tunge fyrretræs-bjælker lagt oven på hinanden i norsk byggestil, såkaldt lafteværk. Mellem bjælkerne blev i gammel tid tætnet med mos. Det er i dag erstattet af tjæreimprægneret hør.

Stokværkshuset er en simpel og smuk konstruktion, som Bergenskompagniet - der stod bag den dansk-norske missionær Hans Egede, da han drog til Grønland i 1721 - traditionelt har brugt. Og denne byggeskik har vist sig holdbar helt op til vore dage. Dog var enkelte af bjælkerne så rådne, at de måtte udskiftes med svensk træ fra ældgamle fyrretræer, der har vokset i Dalarna.

Det var en lidt nervepirrende manøvre, fordi hele huset måtte løftes op, for at nye bjælker kunne sættes ind. Det foregik ved, at der blev sat 35 donkræfte under huset. Dem blev der så forsigtigt drejet på over flere dage, så huset efterhånden blev løftet op. Dermed kunne de rådne dele udskiftes.

”Selvom hele manøvren var nøje overvejet, var jeg alligevel nervøs for, at hele huset skulle skride til siden,” fortæller Frants Frandsen. Men det gik godt. Og som bestyrerboligen står i dag i den oprindelige sorte farve, er det svært for ukyndige at se, hvor der udvendigt er indsat nye bjælker.

Under restaureringen blev hele bestyrerboligen løftet op på donkræfte. Modsatte side: Bygningerne stod i mange år malet i Kongelige Grønlandske Handels røde signaturfarve. I dag er husenes træværk behandlet med tjære som ved opførelsen.

Opposite page: For many years the buildings were painted in the signature red colour of the Royal Greenland Trading Department. Today the woodwork of the buildings has been treated with tar, as at the time of their construction. This page: During the restoration, the entire administrator's house was lifted into the air.

Quppererup illuatungaani: Ukiopassuarni illut Den Kongelige Grønlandske Handel-ip qalipaatinnaava aappaluttoq qalipaatisimavaa. Ullumi illut qisuttai usserummik qallerneqarsimapput, nappaqqaarneqarneratuulli. Uani quppernermi: Nutarsaanerup nalaani niuertup illorsua tamakkerlugu kivinneqarsimavoq.

Solid Log Building

Frants Frandsen, an architect and project administrator at Realdania By & Byg, who led the restoration project in Ilimanaq, is surprised how well preserved the solid logs still are: despite the fact that they are more than 250 years old, and in the face of the climate, rain, wind, snow, excessive melt-water in the spring, almost under the house, and appalling maintenance in recent years.

The old building of solid, axe-cut Pomeranian pine logs with exposed, crossed corners turned out to be solid. So did the half-timbered extension, which was added in 1782, extending the building to twice its original size.

In the old building the heavy pine logs overlap. This is a Norwegian style of building known as notch work. In the old days moss was used as a sealing agent between the logs. Today this has been replaced by tar-proofed flax.

The Scandinavian notch building is a beautifully simple structure, which was traditionally used by Bergenskompagniet, the organisation that supported the Danish-Norwegian missionary Hans Egede, when he set off for Greenland in 1721. As it happened, this style of building was to last right up to the present day. Nonetheless, some of the logs were so rotten that they had to be replaced with Swedish timber from ancient pine trees grown in Dalarna.

It was a somewhat nerve-wracking operation, because the whole building had to be raised, so the new logs could be inserted. This was done by placing 35 hydraulic jacks underneath the building. They were then carefully rotated over a period of several days, so the house was gradually raised. Then the rotten parts could be replaced.

“Even though we had given careful consideration to the whole operation, I was still nervous that the entire building would topple over,” says Frants Frandsen. But it went well. Now that the administrator's house has its original black colour, it is impossible for an untrained eye to see the new logs that were inserted externally.

Quassuttuumik illuliaq qajannaatsoq

Frants Frandsen-ip, Realdania By & Byg-imi arkitektullunilu suliniutinik ingerlatsisuuvuq Ilimanamilu nutarsaasilluni suliniummi ingerlatsisuusi-masup tupaallaatigivaat qanoq quassuttuut annertuut asserfallannerusimanginneri. Naak ukiut 250 sinnerlugit pisoqaassuseqaraluarlutik, silap peqqarniit-tamera, sialuk, anori, aput - upernaakkullu aputip aanneratigut masannguuttamerata illup ataatugaanut pisarnera - aammalu ukiuni kingullemi amerlasuuni asserfallatsaalinerlunneqarsimangaluarluni. Illu pisoqaq mattusuunik ulimammik aggorneqarsimasunik quassuttuumik sanaaq, imminut paarla-gasunik teeqqalersugaq qajannaalluinnartuusimavoq. Taamatuttaaq aamma illup allissutaa 1782-meersoq saarnigi katitikkatut sanaaq, illu tallisinneqataa angissusaannik marloriaatinngortitsiluni.

Illutoqqami qisuit quassuttuut imminut qaleriissaallutik ilioragaapput norskitt sanaartoriaasiattut. Quassuttuut akornisigut qanga issoq ussillisaatigineqararsimavoq. Ullumikkut taakku taarserneqarsimapput ilupaassiaq usserummik ussillisaakkamik. Quassuttuumik qaleriissaalluni illuliaq immiini sananeqamera pisariitsuullunilu kusanartuuvoq, Bergenskompagniet - taamani dansk-norskitt ajoqersuariatortitaata Hans Egede-p 1721-mi Kalaallit Nunaanukarmat - ileqquusumik atortarsimavaat. Taamatullu sanaartoriaaseqarnerup ullutsinni atorneqarsinnaalluarnera aamma takuneqarsinnaavoq. Pakkarutilli quassuttuullu ataasiakkaat ima aasimati-gipput taarserneqartariaqarsimallutik svenskit qisuinit orpiit pisoqqaneersunik, Dalarna-mi naasimasut. Taarsiiniarnerli annilaaganartoqarsimavoq, tassami illu tamarmi kivinneqartariaqarsimagama, quassuttuut nutaat ikkunneqassappata. Tamanna pisimavoq illup naqqaniit kivitsisit 35 atorlugit. Taakkulu ullut arlallit ingerlanerini annikitsunnguamik qipineqartamerisiguit illu kivinneqarsimalerpoq. Taamaasilluni qisuit aasimasut taarserneqarsinnaanngorput.

”Naak taarsiiniarneq eqqarsaatigeqqissaarluarneqarsimangaluartoq, taamaattoq emumasimavunga, illup tamarmiusup uertoortigineqarmissaa,” taama Frants Frandsen oqaluttuarpoq. Kisianni iluatsippoq. Ullumi-lu niuertup illorsuaq qalipaatioqani atorlugu napavoq, ilisimanninngittumiillu takuneqarsinnaanani, silataani sumi nutaanik quassuttuumik taarsiisoqarsimarnersoq.

I ringe stand

Da Realdania By & Byg i 2013 købte bestyrerbolig og butik for en krone af den lokale Qaasuitsup Kommune, lå bygningerne ubrugte hen og var i elendig stand. Siden 1751 har bestyrerboligen huset en lang række præster og handelsfolk, der blev sendt til Ilimanaq fra kolonien Christianshåb for at gøre tjeneste.

Da Ilimanaq i 1880 fik status som udsted, fungerede huset som bolig for udstedsbestyreren og hans familie og senere den bygdekantor. Udstedsbestyreren havde dengang en helt særlig status som mere eller mindre "konge" på stedet. Som andre steder i Grønland var det udstedsbestyrerens opgave at passe butik og indhandling af fangst og derudover tage sig af stort set alle offentlige opgaver som udbetaling af socialhjælp til enker og syge.

Fra 1950'erne og frem til 2013 var husene kun blevet brugt sporadisk. De var derfor i meget ringe stand ved Realdania By & Bygs overtagelse.

From the 1950s to 2013, the buildings were only used sporadically. So they were in very poor condition when Realdania By & Byg acquired them.

1950-kkunniit 2013 tikillugu illut annikitsuinarmik atornegartarsimapput. Taamaattumik Realdania By & Byg-imit tiguneqaramik aserfallassimaqaat.

In a poor condition

In 2013, when Realdania By & Byg bought the administrator's house and shop for one krone from the local Qaasuitsup Municipality, the buildings were abandoned and in a terrible condition.

After 1751, the administrator's house accommodated a large number of priests and merchants, who were sent from the colony of Christianshåb to serve. In 1880, when Ilimanaq was given the status of an outpost, the building served as a dwelling for the outpost administrator and his family, and later as a settlement office. At the time the outpost administrator enjoyed a very special status. He was more or less the 'king' of the place. As in other places in Greenland, the task of the outpost administrator was to manage the shop, to buy up the catch from the whalers, sealers and fishermen, and to take care of just about all public functions: for example, the payment of social assistance to widows and the sick.

Nunasiaateqarnermik oqaluttuarisaaneq

Realdania By & Byg-ip 2013-mi niuertup illorsua niuertarfillu koruunimik ataatsimik akilerlugit Qaasuitsup Kommunianit pisiarimmatigit, illut atornerussimallutik aserfallassimaqalutillu uninngaannarput.

1751-miit niuertup illorsua, palasit niuertullu arlallit niuertoqarfimmi Christianshåb-imiit Ilimanamut suliariorartortitanit najugaqarfingeqartarsimavoq. Ilimanaq 1880-mi nunaqarfingortinneqarmat, taava illu nunaqarfiup qullersaanit ilaqutaannillu najugaqarfittut atornegarsimavoq, kingornatigullu nunaqarfiup allaffeqarfiattut. Taamani nunaqarfiup qullersaa immikkullareqqissaartumik isigineqartarsimavoq soorlu immaqa nunaqarfimmi "kunngi". Kalaallit Nunaanni sumiiffiit allat assigalugit nunaqarfiup qullersaata akisussaaffigivai niuertarfiup ingerlanneqarnissaa aammalu piniakkanik pisiortorerit, aammalu pisortat pisussaaffii allat isumagisaralugit, soorlu isumagininnikkut uillarnikunut napparsimasunullu ikorsiissutinik tunniussisarnikkut.

► Udstedsbestyreren var ansat af Kongelige Grønlandske Handel, som dengang styrede alt fra butik til fiskefabrik og var totalt dominerende i Grønland. KGH, som blev oprettet i 1776 og eksisterede indtil 1986, var i årevis den største magtfaktor i Grønland.

Da der i 1949 blev bygget ny bestyrerbolig på bakken bagved – hvor den nuværende butiksbestyrelse bor den dag i dag - mistede den gamle bolig sin centrale betydning for Ilimanaq. Kun lejlighedsvis blev bygningen brugt til

beboelse, og der var på et tidspunkt indrettet skindværksted. Men i slutningen af 1990'erne var bestyrerboligen ikke længere beboelig efter at have stået tom i årevis. Den forfaldt mere og mere.

Da projektleder Frants Frandsen første gang så bestyrerbolig og butik tilbage i 2012, var der sneedriver i husene og hundelort overalt. Trods forfaldet gjorde de gamle bygninger indtryk.

Butikken og bestyrerboligen var i gennem små 200 år en central del af bygdens liv. Modsatte side: Ca. 1900-05: Interior fra bestyrerboligens "fine stue". Der spilles skak, mens der beværtet med vin.

Opposite page: c. 1900-1905: Interior of the "elegant living room" in the administrator's house. They are playing chess and drinking wine. This page: For upward of 200 years, the shop and the administrator's house played a major role in the life of the settlement.

Quppererup illuatungaani: 1900-05 missaani: Niuertup illorsuani "initaani akima-nerusumi" pisatsersorneqarnera. Skak-ertoqarpoq, viinnimik sassaallertoqarnerani. Uani qupperermi: Niuertarfik niuertullu illorsua ukiuni 200-ni nunaqarfup ingerlannerani qitulluinnarsimapput.

► The outpost administrator was employed by the Royal Greenland Trading Department (KGH), which at the time controlled everything from shops to fish factories, and had total dominance in Greenland. For years, KGH, which was established in 1776 and existed until 1986, was omnipotent in Greenland.

In 1949, when a new administrator's house was built on the hill behind (where the current shop manager lives today), the old dwelling was no longer important for Ilimanaq. Only occasionally was the building used for residential purposes, and at one time it was converted into a leather workshop. But by the late 1990s, having stood empty for years, the administrator's house was no longer habitable. It became increasingly dilapidated.

The first time the project manager, Frants Frandsen set eyes on the administrator's house and shop back in 2012, there were snowdrifts in the buildings and everything was covered in dog excrement. But, despite the decay, the old buildings made a great impression on him.

► Nunaqarfup quillersaa Kongelig Grønlandske Handel-imiit atorfeqartitaavoq, taamanikkullu suut tamaasa niuertarfinniit aalisakkerivinnut ingerlatalarugit taamaasilluni Kalaallit Nunaanni pisaaneq annertooq pigisimavaat. KGH 1776-imi pilersinneqartoq 1986-illu tungaanut ingerlasimasoq, Kalaallit Nunaanni ukiorpassuarni pissaaneqarnerpaaffiuvoq.

1949-mi niuertumut nutaamik illorsualiortoqarmat qummukajaap tunuatungaani - maanna niuertarfup pisortata najugarisaanni - taava illup pisoqqap Ilimanami qitiusumik pingaaruteqassutsi annaavaa. Piffissap ilaanni illu najugaqarfittut atornerqartarsimavoq, piffissallu ilaanni aamma ammerivittut atornerqarsimalluni. Kisianni 1990-kkut naalernerani najorneqarsinnaajunnaavippoq ukiuni arlalinni atornerqanngereerluni. Asiujartuinnarsimavorli.

Suliniummik ingerlatsisup Frants Frandsen-ip siullermeerluni 2012-imi niuertup illorsua niuertarfillu takoqqaaramigi aputeqagaatsiarsimavoq sumilu tamaaniillutik qimmit anai. Naak illutoqqat aserfallassimangaluaqisut, taamaattoq sunniisimapput.

Det første blik

”Det er altid fantastisk at komme til et sted første gang. Det er som at møde en person første gang – en meget intuitiv fornemmelse. Man tænker på, hvem der har boet her, og hvorfor har de valgt de her materialer. Den første gang, man ser et sted, er det bare om at suge til sig for at fornemme stedets ånd og atmosfære, for her er alle sanser åbne. Man er ydmyg over for stedet, og den dialog skal man fastholde,” siger Frants Frandsen.

Han fortæller, at der hele tiden er dukket nye erkendelser op: ”Jeg taler med bygningen for at forstå den. For mig er det at restaurere det samme som at reparere. Man skal forsøge at bevare så meget som overhovedet muligt.”

Udover det vigtigste - bevarelsen af de gamle kolonihuse - har man i restaureringsarbejdet skullet tage hensyn til den

fremtidige brug af de to bygninger. Det er nemlig et princip for Realdania By & Byg aldrig at restaurere, uden at bygningerne efterfølgende bliver brugt til noget.

”Balancegang mellem at bevare og restaurere bestyrerboligen og butikken og samtidig tage hensyn til, hvad de skal bruges til fremover, er svær,” siger Frants Frandsen.

Trods det fremskredne forfald stod butikens originale inventar relativt velbevaret.

Despite the advanced state of decay, the original fixtures and fittings of the shop had been preserved.

Naak aserfallassimangaluaqaluni, taamaattoq niuertarfiup pisatatoqai suli atasimapput.

Takoqqaarneri

”Tupinnartuaannarpoq sumiiffimmut nutaamut tikeqqaarluni. Allaangilaq soorlu inummik naapitseqqaarneq - qamannga malussarneq. Eqqarsaatigeqqajaanarpoq, kikkut maani najugaqarsimapput, sooq makkuninga atortoqarsimappat. Siullermeerluni sumiiffimmik takunninnermi, suut tamaasa misigisassat eqqumaffiginiarnarput, sumiiffiup anersaava silaannaa maluginiarnarluni, tassanimi malussaatsit tamarmik ammasarput. Sumiiffimmut maniguunneq, taamatullu inissisimaffik attanniagassaavoq,” taama Frants Frandsen oqaluttuarpoq.

Oqaluttuarpoq, nassuerutissat nutaat takkussuuttu-artut: ”Illu oqaloqatigisarpara paasinarlugu. Uannut nutarterineq tassaaginnarpoq iluarsaassineq. Sapinngisamik pioreersunik atatiinnartitsiniarnisaq pingaaruteqarpoq.”

Pingaarnarpaat saniatigut - illutoqqat atatiinnarnissaat - nutarterinerimik suliaqarnermi eqqumaniarfineqartariaqarsimapput illut taakku marluk siunissami atorneqarmissai. Realdania By & Byg-immi tunngaviusumik isumaa tassaavoq nutarterinerit aatsaat ingerlanneqassapput, kingornatigut atorneqarmissaat qulakkeerneqarsinnaaput.

”Oqimaqatigiissariniarneq niuertup illorsuanik niuertarfiimmillu atatiinnartitsilluni iluarsaassinissap aammalu siunissami sunut atorneqarmissaanut eqqumaniarullu akornanni imaangilaq,” taama Frants Frandsen oqarpoq.

First sight

”It’s always wonderful to arrive in a place for the first time. It’s like the first meeting with a person: a very intuitive feeling. You wonder who lived here, and why they chose these particular materials. The first time you set eyes on a place it’s simply a question of taking everything in and getting a feeling of the spirit and atmosphere of the place, while keeping all your senses open. You’re humble in the face of the place, and you need to maintain that dialogue,” says Frants Frandsen.

He describes how new realisations constantly crop up: “I talk to a building in order to understand it. In my opinion, restoring is the same as repairing. You have to try and preserve as much as possible.” In addition to the most important task – the preservation of the old colonial buildings – the other task was to take into account their future use. Realdania By & Byg never restore buildings without the goal of then putting them to use. “The balancing act between preserving and restoring the administrator’s house and the shop, on the one hand, and taking into account their future use, on the other, is tricky,” says Frants Frandsen.

Kulturav som drivkraft

"Hele ideen med projektet er at bruge kulturavren til at skabe fremgang for Grønland. Ikke mindst lokalt."

Derfor opstod ideen om et partnerskab med den lokale kommune og World of Greenland, der har mange års erfaring med turisme i Diskobugten.

Det er World of Greenland, som lejer og driver den restaurant, der i dag er indrettet i den gamle bestyrerbolig. World of Greenland har også ansvaret for butikken.

Men før det kom så langt, er der gået mange år med restaurering af de gamle bygninger. Tidligere var bestyrerboligen malet i Kongelige Grønlandske Handels traditionelle røde farve og med spåntag, som mange andre boliger fra kolonitiden.

I dag står bestyrerbolig og butik og skinner sort og mystisk som oprindeligt i finsk tjære. Det gamle spåntag er erstattet af klinkbygget bræddetag. Oprindeligt – dengang materialer kostede mere end arbejdskraft - var taget bygget af genbrugsbrædder og med tjæret lærred udenpå.

"Huset er gennemtænkt og fuld af håndværksmæssige finurligheder baseret på erfaring," fortæller Frants Frandsen.

Cultural Heritage as a Driving Force

"The whole idea of the project is to use cultural heritage to generate prosperity for Greenland. Particularly at the local level."

That is why the idea of a partnership with the local municipality and World of Greenland emerged. The latter has many years' experience of tourism in Disko Bay.

World of Greenland lease and run the restaurant, which has now been installed in the old administrator's house. World of Greenland is also responsible for the shop.

But it took many years of restoration work on the old buildings before getting to that point. Previously, the administrator's house had been painted in the traditional red colour of the Royal Greenland Trading Department and had a shingle roof like many other buildings from colonial times.

Today the administrator's house and the shop have re-acquired their original black, mysterious, Finnish tar shine. The old shingle roof has been replaced by a clinker-built, board roof. Originally, at a time when materials cost more than labour, the roof was built out of recycled boards clad with tarred canvas.

"The building was well-conceived and full of artisanal curiosities based on experience," explains Frants Frandsen.

Butikken. Både ude og inde er originale materialer, detaljer og farver bevaret og genskabt. Modsatte side: Tjæret lafteværk og klinklagt bræddetag på butikken.

This page: The shop. Both outside and inside, all original materials, details and colours have been preserved and recreated. Opposite page: Tarred lath work and clinker-covered board roof on the shop.

Uani quppermeri: Niuertarfik. Silataani iluanilu atoruit atorqarsimapput, sananeqaataani immikkuullarisutsit qalipaatioqallu aamma pilersinneqaaqissimallutik. Quppernerup illuatungaani: Niuertarfimmi quassuttut nallartitat usserummik qallikkat qalialu salligaasalinngorluqu qisunnik agguakkanik qalialiaq.

Piorsarsiasutsikkut eriginninniarneq ingerlatsitsissutigalugu

"Suliniutip isummiunneranut tunngavigineqarpoq piorsarsimassutsikkut eriginninneq Kalaallit Nunaanni siuarsaanissamut atorqarnissat. Pingaartumik sumiiffimmi pineqartumi."

Taamaattumik kommunemik aammalu Qeqertarsuup Tunuani takornariartsinermik ingerlatsinermik ukiuni arlalinni misilittagaqtartut World of Greenland-imik suleqatigiilluni ingerlatsisinnaaneq isumassarsiarineqarsimavoq.

World of Greenland, niuertup illorsuaani neriniartarfiliamik attartortuullunilu ingerlatsisusaaq. Aamma World of Greenland-ip niuertarfik akisussaaffigivaa. Kisianni tassunga killinnissaq sioqullugu ukiut arlallit illutoqqanik nutarsaaneq ingerlanneqarsimavoq. Siusinnerusukkut niuertup illorsua Kongelig Grønlandske Handel-ip ileqqusumik qalipaataanik aappaluttumik qalipaateqarsimapput, nunasiaateqarnerullu nalaanni illut assingalugit qisunnik saattunik qalialu qalligaallutik.

Ullumikkut niuertup illorsua niuertarfillu qillataartumik qernertumik eqqumiitsumik finskit usserutaannik qalipaategeqqaarsimasaattut qalipaateqarput. Qisummik saattumik qalialu qaleqarsimaneq taarserneqarsimavoq qalialu salligaasalinngorluqu qisunnik agguakkanik. Aallaqqaammut - taamani atorqussat sulinermit akisunerugallarmata - illup qalialu qisukunik qaleqarsimavoq qaavatigut anorassiamik usserummik qallerneqarnikumik qaleqarluni. "Illu suliarillugaavoq sannarissuunerup misilittagartuunerullu eqqumiitsuliaanik ulikkaarluni," taama Frants Frandsen oqaluttuarpoq.

Gamle loftslærreder

Men som sagt var især bestyrerboligen i meget dårlig stand, da Realdania By & Byg i samarbejde med Baumann Boe-Whitehorn Arkitekter og alle håndværkerne tog fat på restaureringen. En vold af jord og vegetation havde i årenes løb hobet sig op omkring bygningen til skade for fundament og træværk. Så der blev fjernet en masse jord. Fundamentet til begge huse består af syldsten – store kampesten fra området. En del af dem blev udskiftet på især bestyrerboligen, så den fremover skulle være bedre rustet til at klare den voldsomme flom, der bruser om bygningen, når sneen smelter i forsommeren.

Indvendigt var huset også medtaget før restaurering. I den nyeste del – bindingsværkshuset – er der i dag indrettet et moderne køkken, og her var ikke bevaret så meget af det oprindelige. Kun enkelte detaljer. Der er lagt flest kræfter i den ældste del af huset, hvor restauranten i dag har spiselokaler.

I disse rum åbenbarede sig nogle af de mest spektakulære detaljer i huset i form af gamle loftslærreder helt tilbage fra 1700-tallet. Da man fjernede et tykt lag papir og melklister, dukkede de gamle

lærreder frem. Mange var hæret af mug, skimmelsvamp, huller og skidt. Men det viste sig lykkeligvis, at en stor del af de gamle lærreder kunne bevares. De består af gamle sejle fra datidens sejlskibe. Det er bevægende at se lapper, sting og huller gennem sejlet, hvor der i tidernes morgen er løbet tovværk. Man forestiller sig, hvordan sømanden på lange, udmattende sejlture fra de bøgelyse øers land til isfjeldenes ø langt mod nord har siddet og syet og lappet på de livsvigtige sejle.

Fundamentet til begge huse består af store kampesten fra området. Modsatte side: Under restaureringen fandt man bag et tykt lag af papir og melklister gamle loftslærreder fra 1700-tallet.

Opposite page: During the restoration, behind a thick layer of paper and flour paste, they discovered old ceiling canvases dating back to the 18th century. This page: The foundation of both buildings consists of large boulders from the area.

Quppererup illuatungaani: Iluusaassinerup nalaani nassaarineqarsimapput pappilissat qaleriaat qajuusamik nippussukkat arlallit naqqaniittut annorassiattoqqat 1700-kkornitsat. Uani quppernermi: Illut marluk toqqavii nunaqarfiup eqqaaneersunik ujararujussuarnik toqqaveqarput.

Old Ceiling Canvases

However, as mentioned before, the administrator's house in particular was in an extremely poor condition when Realdania By & Byg, in association with Baumann Boe-Whitehorn Architects, and together with all the craftsmen, got stuck into the restoration. Over the years, a mound of soil and vegetation had piled up around the building, to the detriment of its foundation and woodwork. So they removed piles of soil. The foundation of both buildings consists of large boulders from the local area. Some of them were replaced, particularly in the administrator's house, so in the future it would be better equipped to cope with the fierce flooding that cascades around the building, when the snow melts in early summer.

The interior of the building was also shabby prior to restoration. The newer part – the half-timbered extension – now houses a modern kitchen, and not so many of the original features have been preserved: just a few details. Most effort was invested in the older part of the building, where the restaurant's dining areas are now located.

Ilimanaq kunnigissallu illussaarsua

Oqaatigineqareersutut niuertup illorsua aserfallasimaqisoq iluarsartuullugu aallartineqarsimavoq Real Dania By & Byg-imik Baumann Boe-Whitehorn Arkitekter-it sanasullu suleqatigalugit. Ukiut ingerlanerini illu sinerlugu issunikkaluttuinnarluni lu naasunikkaluttuinnarsimavoq, tamannalu illup toqqavianut qisuttaanullu ajoqutaaleraluttuinnarsimalluni. Taamaattumik issoq annertoq piarneqarsimavoq. Illut tamarmik ujaqqanik toqqaveqarput - ujaqqat angisuut sumiiffiup eqqaani katersat. Ilai taarsersorneqarsimapput, pingaartumik niuertup illorsuani, siunissami upernaakkut aputip aalluni illup tungaanut kuuttarneranut illersorniarlugu.

Nutarsaaneq aallartitsinnagu illup ilua aamma aserfallasimaqaaq. Nutaanersaani - illu qammagaq quassuttuui ersittut - nutaliamik igaffeqarpoq, tassanilu pissusitoqaanik attassisoqarpiarsimangilaq. Mikisualuit eqqaassanngikkaanni. Illup pisoqaanersaann nutarterinermi nukiit annersaat atorneqarsimapput, ullumikkut neriniartarfiup nerisarfiiani.

Inini taakkunani illup ilaata immikkullaarissuunik qaliap annorassiaartanik 1700-kkornisanik nassaarfusimavoq. Pappilissat qaleriaat qajuusanik nipitissukkat piarneqarneratigut, annorassiattoqqat nuisimapput. Arlalinni oqummik, putunik perujunnillu nassaarfusimavoq. Kisianni qujanartumik annorassiattoqqat annersaati atatinarneqarsinnaasimapput. Taakku annorassiattoqqat qanga umiarsuit tingerlaatisimavai. Tuppallermaqaat qangarnitsat annorassiamerngit, kilut putullu allunaasaqutit aqcutigarsimasat takullugit. Takorloornaqaat, qanoq umiartortut qeqertaqarfiit nunaanniit avannaarsuanut iluliaqarfissuup qeqertaannut umiartorusaarlutik ingerlaarnerminni tingerlaatininnik pinngitsoorsinnaanngisaminnik mersorlutik ilaartuisarimani.

Lærrederne er lavet af gamle sejle, som er syet sammen. Modsatte side: På første sal i bestyrerboligen er et tidligere gæsteværelse nu et rum til spisning med udsigt over fjorden.

This page: The canvases are made of old sails that have been stitched together. Opposite page: On the first floor of the administrator's house, a former guest room is now a dining room with a view of the fjord.

Uani quppernermi: Annorassiat tingerlaattissia-toqqanik sanaajupput, imminut mersugunneqarsimasut. Quppernerup illuatungaani: Niuertup illorsuata qalliani qanga tikeraanut ineqarfusimasoaq maanna kangerluup tungaanut isikkiviliimmik nerisarfivoq.

► Alt dette er fantasi, for vi ved ikke, præcis hvorfra sejlene stammer. Men man kan ikke dy sig for at sætte fantasien i svingninger, når man kigger op i loftet og beundrer de grønne lærreder, der changerer i alskens nuancer fra olivengrønt til mosgrønt og over i et svagt blåligt.

Sammen med arbejdsmand Jacob Nedergaard fra Ilimanaq tog konservator Lin Spaabæk de sarte stumper af sejldug ned fra loftet. Stykkerne blev spændt ud på trærammer. Efter rengøring af stoffet reparerede hun huller og foretog grundig konservering af de gamle lærreder, før de blev hængt op igen og malet. Lærrederne i loftet er stort set bevaret. Men væggene var så medtaget, at de fik nyt lærred, som blev malet gult. Ellers står det meste af huset i olivengrønne og grå farver. Ovenpå findes endnu et rum til spisning. Her var tidligere gæsteværelse, men i dag er det et stort, meget smukt rum med de originale spær og hanebånd og direkte kik fra bordets glæder ud på de isfjelde, som aldrig gør udsigten fra Ilimanaq kedelig.

► These spaces revealed some of the building's most spectacular details in the shape of old ceiling canvases dating back to the 18th century. A thick layer of paper and flour paste was removed to reveal the old canvases. Many were ravaged by mildew, mould, holes and muck. But fortunately it turned out that many of these old canvases could be preserved. They consist of old sails from sailing ships of the period. It is touching to see the patches and stitches, and the holes in the sails, through which the rope used to be threaded. You can imagine how sailors, on lengthy, exhausting voyages from the land of the beech-green islands to the island of icebergs in the north, sat sewing and patching the sails, on which their lives depended.

Of course, all this is imagination, because we have no idea exactly where the sails come from. But you cannot help letting your imagination run riot as you look up at the ceiling in awe at the sight of the green canvases, which range in shade from olive and moss green to a pale bluish colour.

Together with Jacob Nedergaard, an unskilled workman from Ilimanaq, the conservator Lin Spaabæk removed the delicate fragments of sailcloth from the ceiling. The pieces were then stretched on wooden frames. After cleaning the fabric, she repaired the holes and performed exhaustive conservation work on the old canvases, before re-hanging them and painting them.

The canvases on the ceiling have largely been preserved. But the walls were in such a bad state that they were given new canvas, which was painted yellow. Otherwise, most of the building is olive green and grey.

Upstairs there is another dining area. This was originally a guest room. Today it is a beautiful, large space with the original rafters and tie beams, providing excited diners with a view of the icebergs, at which, in Ilimanaq one never tires of looking.

► Tamakku takorluugaannaapput, ilisimaqqissaanngilarpummi tingerlaatit sumerpiaminngaanneernersut. Kisianni tassa takorluueqqajaannngitsuungilaq, qilaaq qimerloorlugu annorassiat qorsuit qimerloorjuomerini, qalipaait qorsorpaluttut assigiinnngissitaartuupput, oliven-itut qorsorpaluttumit issuatsiatut ilaalu tungujungajattuullutik.

Ilimanameersoaq sulisartoq Jacob Nedergaard aanaveersaasoq Lin Spaabæk peqatigalugu tingerlaatikut qilaamiittut qajannaqisut piiarsimavai. Tingerlaatikumerngit innerfusamut siaartitserneqarsimapput. Tingerlaatikumerngit salinneqareermata putui iluarsaanneqarsimapput kingornalu nivinnarneqaaqqillutik qalipaqqinneqannginnerini annorassiatooqqat aanaveersameqarl-uarsimapput. Qilaami annorassiatooqqat tamangajammik attatiinnarneqarput. Kisianni iikkat aserfallassimaqimmata nutaanik annorassianik taarserneqarsimapput, sungaartumillu qalipanneqarlutik. Illup sinnera qalipaait oliven-itut qorsorpaluttut aamma qasertut atorlugit qalipanneqarsimavoq.

Qaliani aamma ineqarpoq nerisarfusumik. Siusinnerusukkat tassani tikeraanut ineqarsimavoq, ullumikkulli inerujussuovoq kusanartoq qaliap quassutuui ikaarutailu ersariinnarlutik, nerrivimmi-lu iluatarujoorluni toqqaannartumik avammut iluliarasaq isikkiviuvoq. Ilimanamiit avammut isikkivimmik qatsussivunngitsoaq.

“Slip ikke arkitekter løs”

Da tegnestuen Vandkunsten sammen med Qarsoq tegnestue og Inuplan i foråret 2013 lavede en opmåling og tilstandsrapport i de to gamle kolonihuse, var arkitekt Jens Thomas Arnfred ved at tabe næse og mund, da han nåede til butikken.

“I et sådan rum må man ikke uden videre slippe arkitekter løs...” skrev han. “Modsat bestyrerboligen talte den gamle butik frejdigt og direkte til os, og selvom der var mange spor af brug, skjulte den ikke mange hemmeligheder.

Alt var eksponeret frejdigt og ligefremt. Det gav denne bygning sin egen venlige pondus, og vores bøn er, at der lyttes til den, når den skal genoprettes til nyere brug.”

Med advarslen mente Jens Thomas Arnfred vel sagtens, at den velbevarede gamle butik med næsten komplet inventar tilbage fra butikkens ældste

dage fortjener at stå intakt. Når man ser de gamle okkergule, tunge træskuffer, er det ikke svært at forestille sig dem fulde af patroner, kandis, kaffe, små glasperler, Richs, tørrede ærter, mel, sukker, svesker, og hvad folk i Ilimanaq nu ellers efterspurgte i de dage, hvor KGH havde sin butik her på stedet.

Håndtag på køkkenlåge. Muligvis lavet af hvalrostand. Modsatte side: I den gamle butik hvisker historien med, når man træder indenfor.

This page: Handle of the kitchen door, possibly made of walrus tusk ivory. Opposite page: The moment you enter the ancient shop, you can almost ‘hear’ its history.

Uani quppermermi: Iqgaffimmi ilisiviup matuata tigummiavia. Imaassinnaavoq aarup tuungaavanik sanaaq. Quppernerup illuatungaani: Niuertarfitoqqamut iseraanni, oqaluttuat isussualaarpaluttarput.

“Do not give architects free rein”

In spring 2013, the two architectural practices, Vandkunsten and Qarsoq, together with Inuplan, conducted a survey and prepared a surveyor’s report of the two old colonial buildings. When they got to the shop, the architect Jens Thomas Arnfred was absolutely gobsmacked.

“In a space such as this, architects should simply not be given free rein...” he wrote. “Unlike the administrator’s house, the old shop spoke confidently and directly to us and, even though there were many traces of use, it wasn’t keeping many secrets. Everything was self-assuredly and clearly exposed. It invested this building with its own affable authority, and we pray that people listen to that when restoring it for future use.”

What Jens Thomas Arnfred meant by this warning was that the well preserved, old shop with its almost complete fixtures and fittings from its earliest days deserved to remain intact. When you see the old, heavy yellow-ochre wooden drawers it does not take much to imagine them packed with cartridges, sugar candy, coffee, small glass beads, Rich’s coffee substitute, dried peas, flour, sugar, prunes and whatever else the citizens of Ilimanaq might need in the days when KGH ran its shop here.

“Illussanik titartaasartut piumasaannarsortinniaqinasigit”

Titartaasarfik Vandkunsten Titartaasarfik Qarsoq aammalu Inuplan peqatigalugit 2013-mi upernaakkut illutoqqanik taakkuninnga marlunnik uuttortaaartorlutillu pissutsinik nalunaarusioriar-torlutik, illussanik titartaasartuq Jens Thomas Arnfred niuertarfik tikikkamiuk qinnga qarngilu annaagajappai.

”Inimi taamaattumi illussanik titartaasartut piumasaannarsortinneqarsinnaanngillat...” taama allappoq. ”Niuertup illorsuanut sanilliuatissagaanni niuertarfik toqqaannartumik oqaluttuarfigivaatigut, naak atorneqarsimaneranut takussutissaqaralua-qisoq, isertugaateqarpiannigilaq. Suut tamarmik kisiitsumik toqqaannartumillu takuneqarsinnaapput. Taamaasilluni illu immi saamasumik ataqqinassuseqarpoq, qinnutigissavarpullu tamanna tusaaniarneqassasoq, nutaamik atorneqarmissaanut suliarineqartussanngorpat.”

Taama Jens Thomas Arnfred mianersoqqussuteqarnera ima paasisariaqarsimarpassippoq, taama niuertarfitoqqami qangaaniilli pisatatoqqaannik allanngartiserisoqarpiarsimanngitsigisoqartillugu, allanngartinnginneqartariaqartut. Amusarissat qisuit oqimaattut sungaartumik taartumik qalipaattillit takugaanni, takorloornanngitsuunngilat qanoq allaasit imasaanik, sukut manngertunik, sapagaaqqanik, kaffissanik Richs-inik, eertat panertunik, qajuusanik, sioraasanik, paarnarsuarnik ila sorpassuarnik taamani Ilimanarmiut pisariaqartittagarisimasaannik imaqartarsimanissai, KGH-p niuertarfitut illu atorallarmagu.

Ilimanaq og kronprinsens palæ

Tegnestuen Baumann og Boe-Whitehorn tog fat på restaureringsarbejdet i 2014.

”Det var en stor oplevelse at komme til Ilimanaq første gang”, fortæller Noah Boe-Whitehorn, der aldrig tidligere havde været i Grønland.

”Selve restaureringsprojektet er ikke så kompliceret. Men helt anderledes, for i Danmark har vi et væld af eksperter, konservatorer og andre, vi kan trække på og en god håndfuld firmaer med speciale i restaurering. I Grønland er der meget færre mennesker. Til gengæld var den store fordel, at folk har været meget engagerede i projektet. I Grønland er der ikke så kraftig opdeling i faggrænser. Folk er vant til at få det til at fungere. Der er stor velvilje og opfindsomhed. Den store udfordring var, at håndværkerne ikke er vant til at restaurere, så alt skulle forklares. Det er jeg ikke vant til”.

Ilimanaq and the Crown Prince's Palace

The architectural firm, Baumann and Boe-Whitehorn took over the restoration project in 2014. “It was a great experience to arrive in Ilimanaq for the first time,” explains Noah Boe-Whitehorn, who had never visited Greenland before.

The actual restoration project was not particularly complicated. But it was completely different, because in Denmark we have an abundance of experts, conservators and other people, whose skills we can draw on, and quite a few companies that specialise in restoration. In Greenland there are far fewer people. Conversely, people’s commitment to the project was a huge advantage. In Greenland there are not so many professional demarcations. People are just used to making things work. There is a wealth of willingness and ingenuity. The great challenge was the fact that the workmen were not used to restoration, so we had to explain everything. I’m not used to that.”

Another new experience for Boe-Whitehorn was the logistics. Everything down to the smallest screw had to be planned and ordered in November so the materials could be dispatched with the first ship.

One of the practice’s main projects was the restoration of Frederik VIII’s Palace, the home of Crown Princess Mary and Crown Prince Frederik. But Noah Boe-Whitehorn explains that, while the Ilimanaq project was one of their smallest, there were more similarities than differences.

“Both are strong buildings. And in both places we had teams who were more than up to the task. The most important thing is to create a feeling that we are working on everyone’s cultural heritage, and that succeeded in Ilimanaq.”

Mest muligt af det originale tømmer er bevaret. Modsatte side: Indgang til lagerrummet i butikken.

As much as possible of the original timber has been preserved. Opposite page: Entrance to the storeroom in the shop.

Quassuttuut annersaat atatiin-narneqarsinnaasimapput. Quppernerup illuatungaani: Niuertarfimmiit peqqumaasivimmu isariaaq.

Ilimanaq kunnigissallu illussaarsua

Illussanik titartaasarfik Baumann Boe-Whitehorn 2014-imi iluarsaasineq aallartissimavaat. ”Misigisaq imaannaanngeqaaq Ilimanamut tikeqqaarluni”, taama Noah Boe-Whitehorn oqaluttuarpoq, siusinnerusukkt Kalaallit Nunaanni-inngisaannarsimasooq.

”Nutarterinissaq immiini pisariuvallaanngilaq. Kisianni allaanerulluinnarpoq, Danmark-imimi immikkut ilisimasalippassuaqarpoq, aanaveersaas-artut allarpassuillu suliffeqarfiillu nutarsaanermik suliaqarnermik immikkut ilisimasallit. Kalaallit Nunaanni inuit ikinnerugaatsiarput. Taamaattorli iluaqutigisimaqaarput inuit suliniummi suleqataasut tunniusimalluarsimani. Kalaallit Nunaanni suliaqarfinnut im-mikkuutitaarniartoqarpallaanngilaq. Inuit sungiusimavaat pissutsit iluatsittariaqarneri. Piumassuseqarluartuupput aammalu isumassarsiaqallaqqissuullutik. Unammilligassap annersaa tassaasimavoq, sanasut nutarsaanermik

sungiusisimannngimmata, taamaattumik suut tamaasa nassuiaqqissaartariaqarsimavakka. Tamannalu sungiusimannngilara.”

Boe-Whitehorn-imut aamma nutarsaasigaq tassaasimavoq angallassassanik piareersaaneq ingerlatsinerlu, suut tamaasa kikissat tikillugit pilersarusioqqissaaqartariaqarlutillu novembarimi piniarneqareernissaat, atortussat umiarsuarmut siullermut ilaasinnaanissaat qulakkeermullugu.

Titartaasarfiup suliarisimasaasa annersaraat kunnigissap nuliata Mary-p aamma kunnigissap Frederik-iup angerlarsimaffiata Frederik VIII’s Palæ nutarsarneqarnera.

► Noget andet nyt for Boe-Whitehorn var logistikken, hvor alt ned til den mindste skrue skulle planlægges og bestilles i november, så materialerne kom frem med det første skib.

En af tegnestuens største opgaver har været restaurering af kronprinsesse Mary og kronprins Frederiks hjem, Frederik VIII's Palæ. Men selvom projektet i Ilimanaq er et af de mindste, er der flere ligheder end forskelle, fortæller Noah Boe-Whitehorn. "Det er stærke bygninger hver især. Og begge steder har vi haft hold, som i den grad har været med til at løfte opgaven. Det allervigtigste er, at der skabes en stemning af, at det her er vores alle-sammens kulturarv – og det lykkedes i Ilimanaq."

Et af målene med projektet har været at højne standarden blandt grønlandske håndværkere og klæde dem bedre på til fremtidige restaureringsopgaver. Derfor har man engageret lokale håndværkere fra området.

Noah Boe Whitehorn er glad for, at husene er blevet sat i stand, men gør sig sine tanker om, hvordan turismen vil påvirke det lille sted fremover. "Jeg tænker: Jamen Gud, har jeg ødelagt den her bygd? Bliver den aldrig det samme igen, når turisterne kommer? Bliver den til Grønlands Skagen? Jeg tror, at hver eneste lille grønlandske

bygd skal forsøge at genopfinde sig selv – som de danske herregårde, der til en vis grad har måttet gentænke sig selv. Men det meste af, hvad de har fundet på for at overleve, er faktisk vellykket. Så måske kan denne her øvelse i Ilimanaq også ende rigtig godt. Jeg håber bare ikke, at andre kommer til at køre det hele, og at bygdens beboere bliver passive tilskuere", siger Noah Boe-Whitehorn.

Fra entreen i butikken er der adgang til lagerrummet på første sal. Modsatte side: Det tidligere lagerrum bruges nu til møder, konferencer m.m.

The shop's entrance area gives access to the storeroom on the first floor. Opposite page: The former storeroom is now used for meetings, conferences etc.

Niuertarfiup isaariaaniit peqqumaasiviup qalialaunukartoqarsinnaavoq. Quppernerup illuatungaani: Peqqumaasiviusimasoq maanna ataatsimiinnernut, ataatsimeersuarnernut ilil. atorneqarsinnaavoq.

► One of the objectives of the project was to improve the standard of work of Greenlandic artisans, thereby better equipping them for future resto-ration projects. That is why local craftsmen from the area were hired.

Noah Boe Whitehorn is delighted that the houses have now been re-stored, but wonders what impact tourism will make on this little place in the future. "I think: my goodness! Have I destroyed this settlement? Will it never be the same again once the tourists arrive? Will it turn into the Skagen of Greenland? I believe that every little settlement in Greenland should try to reinvent itself – like Denmark's manor houses, which to an extent have had to rethink themselves. But most of the things they have come up with for survival have actually been successful. So maybe this exercise in Ilimanaq can also have a happy ending. I just hope that every-thing won't be controlled by outsiders and the residents of the settle-ment turn into passive spectators," says Noah Boe-Whitehorn.

► Naak Ilimanami suliniut annikinnerpaanut ilaagaluortoq, taamaattoq arlalitsigut assigiissuteqarput, Noah Boe-Whitehorn oqaluttuarpoq. "Illut tamarmik immikkut pikkunassuseqarput. Piffinni taakkunani suleqateqarsimavugut, suliamik kivitseqataalluarsinnaasunik. Pingaarnerpaaq tassaavoq, tamatta piorsarsimassutsikkut eriagisassarineranar anersaaqarfiginera - tamannalu Ilimanami iluatsippoq."

Ilaatigut suliniummi siunertarineqarpoq kalaallit sulisuisa pig-innaasaannik qaffassaannisaq siunissami iluarsaassinissanut piareersimanerusi-naannngorlugit. Taamaattumik sumiiffiup eqqaaneersunik sanasunik sulisitsisoqarsimavoq. Noah Boe-Whitehorn-ip nuannaarutigivaa, illut nutarsarneqarsimammata, kisianni aamma eqqarsaatiginnitsoorsinnaannngilaa, qanoq si-unissami takornariaqarnerup nunaqarfik sunnerumaareraa.

"Eqqarsarpunga: arraa Guutiaa, nunaqarfik sequmippara? Kingorna pissusitoqqani ateqqinngisaannassavaa takornarissat takkussuutilerpata? Kalaallit Nunaata Skagen-itaarissavaa? Isumaqarpunga Kalaallit Nunaanni nunaqarfeqqat tamarmik imminut nassaariniaqqittariaqartut - soorlu danskit akimasut illorsui, assigiinngitsutigut imminut nassaariniaqqillutik eqqarsartariaqarsimasut. Kisianni pingaarnertut, qanoq uumaniaannarumallutik isumassarsisimani, iluatsilluarsimasutut oqaatigineqarsinnaavoq. Taamaattumik manna Ilimanami sungiusaatitut tigusiinnaavarput iluatsittumillu naggaserlugu. Neriutigiinnarpara, avataaneersuinnat maannga ingerlatsiartussanngitsut, nunaqarfllu innuttai isiginnaartuinnannngortinneqassasut," taama Noah Boe-Whitehorn oqarpoq."

Butikken

I det seneste halve århundrede er det gået slømt tilbage for grønlandske bygder. Her boede tidligere 85 pct. af befolkningen, i dag kun 10 procent. Den senere så forhadte danske G-60 politik, som gik ud på at samle grønlænderne i byer, er aldrig officielt blevet hjemmestyrets linje, men bygderne er langsomt sygnet hen.

Derfor er en vigtig del af ideen bag projektet i Ilimanaq at skabe nyt liv i bygden og job til folk.

Det kan være i restauranten eller i den gamle butik, hvor der bliver salg af souvenirs fra bygden og en udstilling om området.

I gamle dage indhandlede fangerne skind og kød i butikken, og den tradition bliver nu genoptaget. Der er indrettet et kølerum til de hellefisk, havkat, torsk, fugle, rensdyr, moskusokser o.s.v., som fiskerne får mulighed for at sælge til restauranten.

Den ene halvdel af lagerrummet i butikens stueetage er nu fryserum. Modsatte side: Væggene i butikken er malet med en farve kaldet dodenkop (dødningehoved), som kendes tilbage fra renaissanceen.

Half of the storeroom on the ground floor of the shop is now a cold store. Opposite page: The walls of the shop are painted with a colour known as caput mortuum (dead head), which dates back to the Renaissance.

Peqqumaasiviup ilaa niuertarfup ataaniit-toq maanna qerisuusivittut atorneqarpoq. Quppernerup illuatungaani: Niuertarfimmi iikkat qalipaateqarput dodenkop-imik taaneqartartumik [toqugasut niaqata saanikua], qanga renaissancep nalaani qalipaata ilisimaneqarluartoq.

Shop and Tourists

Over the last 50 years Greenland's settlements have seriously declined. Today only 10% of the population live there, as opposed to the previous 85%. The later, much-detested G-60 policy, which aimed to consolidate the people of Greenland in towns, was never officially the Government of Greenland's line. But because very little was done to help the settlements, they gradually wasted away. So an important aspect of the project in Ilimanaq was to inject new life into the settlement and create jobs for people: for example, in the restaurant or in the old shop, where souvenirs of the settlement are for sale and where there is an exhibition about the area.

In the olden days the whalers traded skins and meat in the shop. This tradition has now been revived. A cold store has been established for the Greenland halibut, Atlantic wolffish, cod, birds, reindeer, musk ox etc., which the fishermen have the option of selling to the restaurant.

Niuertarfik

Ukiuni hunnorujukkuutaat affaani kingullerni Kalaallit Nunaanni nunaqarfiit assut kinguariatortsimapput. Qanga innuttaasut 85 pct. nunaqarfimmi najugaqartuusimapput, ullumikkullu 10 procentiinnaallutik. Kingusinnerusukket uumigineqasut danskit G-60-mut politikkiat, kalaallit illoqarfimmut eqiterunneqarnissaat, toqqaannartumik namminer-sorlutik oqartussat peruserilersimangilaat. Kisianni nunaqarfiit ikorfartorneqarnerat annikissimagaarmat, annikillitulersimapput. Taamaattumik Ilimanami suliniutip isumassarsiarineqarneranut pingaarnerpaaq tassaasimavoq nunaqarfimmik uummarissaanissaq innuttaasunullu suliffissanik pilersitsinissaq.

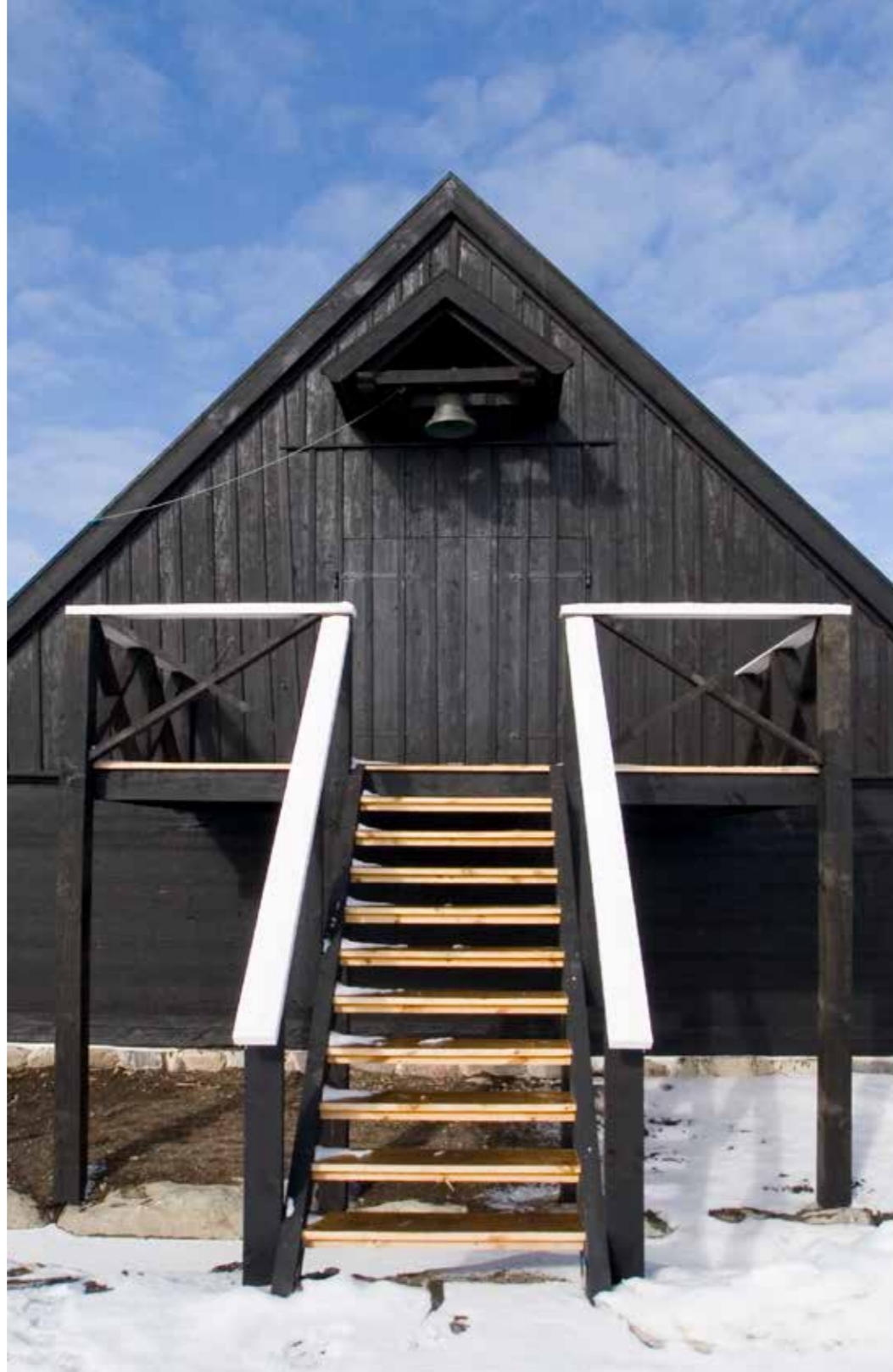
Neriniartarfimmiusinnaavoq imaluunniit niuertarfitoqqami, nunaqarfimmiit tammajuitsusanik nioqquteqarfiususumi aammalu Ilimanap eqqaa pillugu saqqummersitsiviussalluni.

Qanga piniartut niuertarfimmut amminik neqinillu tunisisarsimapput, taannalu ileqqoq ateqqinneqasaaq. Qalerallinnut, qeeqqanut, saarullinnut, timmissanut, tutunut, umimmannut il.il. nillataartitsivinnik pilersitsisoqarnikuvoq, tassuunakkut aalisartut neriniartarfimmut tunisisinnaanissaat periarfissaatikkumallugu.

► På gamle billeder fra KGH-butikken kan man se, hvordan fangerne holdt "parkeret" udenfor med deres hundeslæder, når de skulle indhandle deres fangst eller købe varer i butikken. Der var et leben, hundehyl, nysgerrige børn og masser af mennesker dengang ved bygdens butik.

I dag er aktiviteten mere afdæmpet. Men KGH-butikken emmer stadig af fordums stemning. Væggene er malet kardinalrøde, et brunviolet jernoxidpigment kaldet dodenkop, som kendes tilbage fra renæssancen. Navnet stammer fra tysk eller latin, caput mortuum, og betyder dødningehoved. Så kan man gyse lidt over det – flot er farven i hvert fald.

Det samme gælder de rå bjælker, som tager sig vanvittigt smukke ud med rester af kalk fra tidernes morgen. Nogle af de gamle lafter har også været dækket af et tykt lag fedt fra de dyr, der blev oplagret. Ved butikkens gavl hænger den klokke, som ringede, når handelen havde brug for folk til f.eks. at laste og losse et skib. Der er udsigt til klokken fra loftet, det tidligere lager – et kæmpe rum med smukt lysindfald - som skal bruges til møder, konferencer og spising.

Der er indrettet moderne industrikøkken, der bl.a. kan betjene selskaber i butikken. Modsatte side: Trappe til butikkens første sal.

A modern industrial kitchen has been fitted to cater, for example, for parties in the shop. Opposite page: Staircase to the first floor of the shop.

Nutaaliamik igaffeqarpoq, tassani niuertarfimmi qaaqqusanik iggassiffusinnaosumik. Quppernerup illuatungaani: Niuertarfiup qalimaanut majuartarfiit.

► In old pictures of the KGH shop you can see how the whalers 'parked' outside with their dog sleds when trading their catch or purchasing items in the shop. Back then there was hustle and bustle, the howling of dogs, curious children and loads of people in the settlement shop. Today the activity is more subdued. But the KGH shop still exudes the atmosphere of yesteryear. The walls are painted cardinal red: a brownish violet iron oxide pigment known as caput mortuum, which dates back to the Renaissance. The literal meaning is 'dead head'. But, even though the name is a bit scary, it is still a lovely colour.

The same applies to the rough beams, which look amazingly beautiful with the remains of lime from way back when. Some of the old beams have also acquired a thick layer of grease from the animals that used to be stored there.

On the shop's gable hangs the bell, which chimed when people were needed to help out: for example, to load or unload a ship. You can see the bell from the attic, which used to be the storeroom: a huge space with a beautiful inflow of light, which is now available for meetings, conferences and dinners.

► Assitoqqani KGH-p niuertarfitoqaani takuneqarsinnaavoq, piniartut tunisiartorneranni imaluunniit niuerniarneranni niuertarfiup silataani qamutaasa "uninngasarneri". Niuertarfiup silataa qanga assut uummaarisimavoq, qimmit miaggoortut, meeqqat arajutsiniannngitsut inuillu arlallit naapittarfigisimavaat.

Ullumikkut pisuitsit nipaannerupput. Kisianni suli KGH-p niuertarfia qanga anersaava uummaarissoq malunnarpoq. Iigai aappillaarissumik qalipaateqarput, qanga renæssancep nalaani qalipaateq jernoxidpigmentiusoq taaneqartartoq dodenkop. Taaguutaa tysk-inersuunngikkuni latin-erusuuneerpoq, caput mortuum, isumaqarlunilu toqugasut niaquata saanikua. Amiilaartoqassajunnarsivoq - kisianni tassa qalipaataa kusanagaq.

Taamatuttaaq aamma kusanagaqat ikaat nuisaannartut, ukiut ingerlanerini kalkikunik kusatseriaannarsimasut. Ikkat qisutaa ilai orsormik qalipanissimapput, uumasut peqqumaatineqarsimasut orsuaneersut.

Illup isuani nivingavoq sianeq, siannugutigneqartarsimavoq niuertoq umiarsuarmi usigiaassanik usilersuissanilluunniit pisariaqartitsileraagami. Qalianiit ammut sianeq takuneqarsinnaavoq, siusinnerusukkut peqqumaasiviusimasumi - inerujussuaq kusanarluinnartumik silamiit qaamanilik - ataatsimiinnemut, ataatsimeersuarnemut nerinernullu atorneqarsinnaasoq.

Spøgelse og rå sællever

Oppe på det gamle loft skete nu og da mystiske ting. Kåle Rosing beretter i Aliortut. Sælsomme historier fra Grønland om spøgerier i butikken. Man kunne komme ud for, at renskind og hajlænker (som blev brugt ved hajfiskeri), der ved butikstidens ophør var lagt i pæne bunker, byttede plads. Et spøgelse havde åbenbart moret sig med at smide rundt med varerne oppe på loftet. Der berettes om en udstedsbestyrer, som hørte højtlydt skænderi fra loftet på et mystisk sprog og et spøgelse i skikkelse af en gammel mand med knæbukser, hvide strømper og sko med spænder. Manden var i stand til at gå gennem en låst dør, men var i øvrigt skikkelig.

Det samme var det spøgelse, som Magga Fencker, der er opvokset i bestyrerboligen, kan berette om. Hun er født i 1948 som datter af udstedsbestyreren. Hendes far fortalte, at han nogle gange så et spøgelse – en mand fra gamle dage i skindtøj og kamikker på vej op ad trappen til loftet. Faderen blev forskrækket, men fulgte efter manden med en lampe, men så var spøgelse pist borte.

Der var meget liv i Ilimanaq dengang. Masser af hellefisk om vinteren ogorsk om sommeren. Der var både fiskefabrik og et sted, hvor der blev fremstillet tørrede hellefisk. "Det var driftige mennesker. Man manglede ikke noget. Fangerne jagtede sæl fra kajak. Vi børn tog imod kajakken, når de kom ind. Så fik vi lov til spise af den rå sællever, mens fangerkonen flænsede sælen."

Magga Fencker, født 1948, barn af udstedsbestyreren i Ilimanaq, voksede op i bygden. Modsatte side: Indgangen til Magga Fenckers barndomshjem: bestyrerboligen.

Magga Fencker, daughter of the last outpost administrator in Ilimanaq, grew up in the settlement. Opposite page: The entrance to Magga's childhood home: the administrator's house.

Magga Fencker, Ilimanami niuertup kingulliup qitornaa, nunaqarfimmi perori-artorsimavoq. Quppernerup illuatungaani: Maggap meeraanermini angerlarsimaffianut isaariaq: Niuertup illorsua.

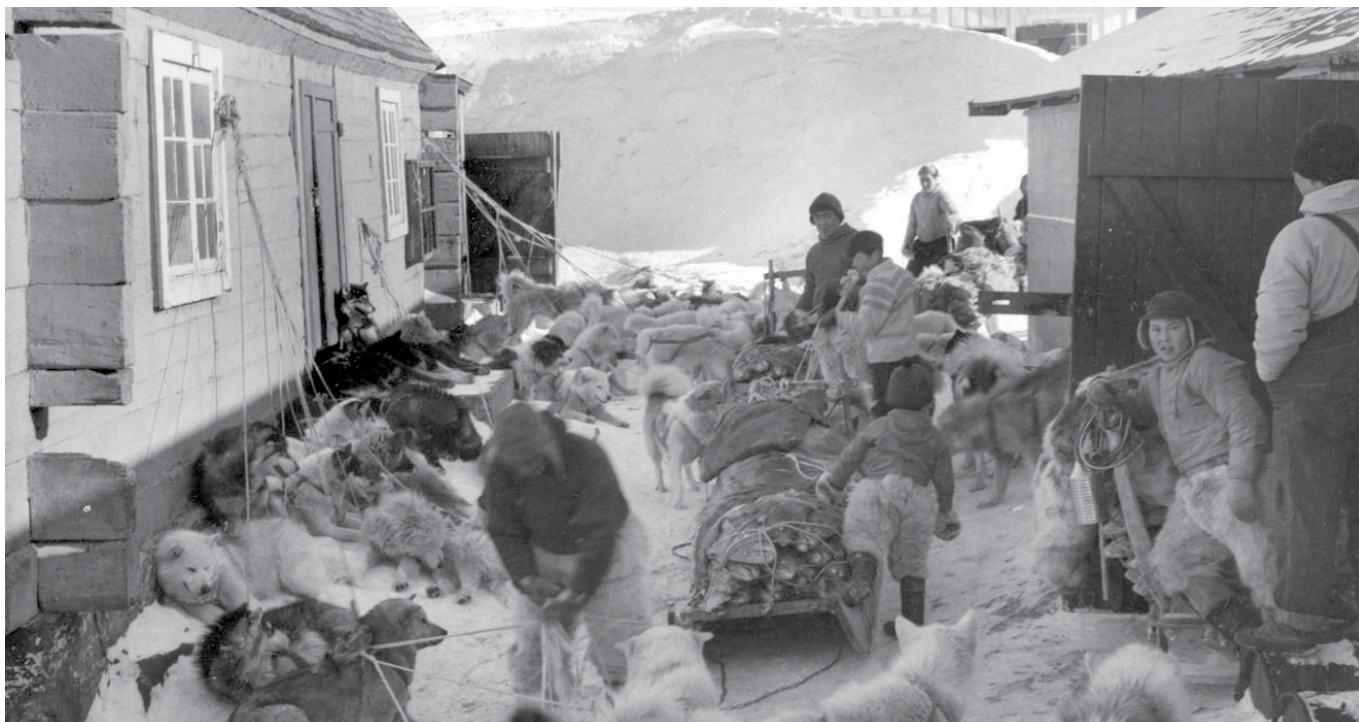
Ghosts and Raw Seal Liver

Up in the old attic mysterious things happened from time to time. In the book Aliortut. Sælsomme historier fra Grønland [English: Aliortut. Weird Tales from Greenland], Kåle Rosing describes incidents of haunting in the shop. There was always a risk that reindeer skin and shark chains (which were used for shark fishing), which had been stacked in neat piles at closing time, would switch places. A ghost had obviously had fun chucking around the items up in the attic. There are reports of an outpost administrator, who heard the sound of a loud squabble in a mysterious language coming from the attic, and a ghost in the guise of an old man wearing knickerbockers, white stockings and buckled shoes. Though the man had the power to walk through a locked door, he was good-natured. So was the ghost, which Magga Fencker, who grew up in the administrator's house, can describe. She was born in 1948 and was the daughter of the outpost administrator. Her father related how he sometimes saw a ghost, a man from long ago wearing leather clothes and kamik boots, making his way up the stairs to the attic. Though her father was startled, he followed the man with a lamp, but the man had vanished into thin air.

Aliortut puisillu tingui oqaangitsut

Ilaanni qalitoqarsuarmi eqqumiitsunik pisoqartarsimavoq. Kåle Rosing atakkaaani Aliortut. Tupinnar-tunik oqalualaarutit Kalaallit Nunaanniit allaaserineqarput niuertarfimmi aliortornerit. Nalaanneqarsinnaasarsimavoq tuttu amii eqalussuar-nullu kalunnerit (eqalussuarniarnermut atorneqartar-tut), niuertarfiup matulemerani ilioraqqissaarneqarsimasut, paarlaasimasut. Aliortup aliikkutarenujoortarsimavaa nioqqutissanik qaliarsuaniittunik tukassaanisaa. Aamma oqaluttuarineqarpoq nunaqarfiup qullersaanit, tusaaneqarsimasut qaliarsuani nipituumik oqaatsit eqqumiitsut atorlugit assortuuppallutoqartoq taavalu aamma aliortugineqartarluni angut utoqqaq seeqqoq killillugu qarllilik, qaortunik alersilik sipemilinnillu skuulik. Angut taannut matut paarnaqqasut akimorsinnaasarsimava, kisiannili ilakkuminartuusimavoq.

Taama aamma issimavoq Magga Fencker-ip, aliortoq oqaluttuarisaa, niuertup illorsuani peroriartornikoq. 1948-mi inunnorsimavoq nunaqarfiup qullersaata panigivaa. Ataataa oqaluttuarsimavoq, ilaatigut aliortoq takusarsimallugu - angut qangatut amernik atisaqarlunilu kamilik qaliarsuanut tummeqqakkoortoq. Ataataasoq tupassimaqaaq, kisiannilu angut qullilerluni malissimangaluarpa, peqarsimangilarli.

► Det var en lykkelig barndom med sammenhold, husker Magga Fencker. De forældreløse børn fik havregrød hos hendes mor og mad og tøj af folk i bygden. Man tog sig af de fattige.

Børnene gik ærinder for de gamle. De hjalp med at fodre hunde, pilkede torsk eller plukkede muslinger. Børn levede et frit liv, tog ud i naturen, lavede bål og kogte fisk helt for sig selv. Eller kørte på deres egne børne-hundeslæder.

Magga spillede fodbold på isen eller løb på hjemmelavede skøjter. Hendes far arbejdede alle ugens 7 dage. Enten på kontor eller i butikken, hvor der ikke var indlagt varme. Så ekspedienterne stod i sælskindsbukser og med kamikkerne i sivsko for ikke at fryse.

“Jeg er stolt over at være bygdebarn. Det er et privilegium at være opvokset i den skønne bygd. Det sammenhold har virkelig givet mig ballast. Jeg har lært at stole på andre mennesker,” siger Magga Fencker, der helt alene måtte rejse fra bygden som 13-årig for at komme i realskole i Nuuk. Siden blev hun ansat i Ilulissat Kommune, hvor hun har været i 48 år, en stor del af tiden som socialchef. I dag er hun pensioneret.

Fiskene vejes i afvejningshuset. Modsatte side: Ca. 1950. Fangerne indhandler fangst. Butikken ses tv, afvejningshus th.

Fish are weighed in the weighing house. Opposite page: c. 1950. The whalers and fishermen trading their catch. The shop can be seen to the left, the weighing house to the right.

Aalisakkat oqimalutaasaarfimmi oqimalu-tarneqartut. Quppernerup illuatungaani: 1959 missaani. Piniartut pisaminnik tunisisut. Niuertarfik saamiatugaani takuneqarsinnaavoq, oqimalu-taasaarfik talerpiatungaani.

► Lots went on in Ilimanaq in those days. There was an abundance of Greenland halibut in winter and cod in summer. There was a fish factory and a place where halibut was dried.

“The people were very enterprising. They had everything they needed. The sealers hunted seal from kayaks. As children we met the kayaks when they returned. Then we were allowed to eat the raw seal liver, while the sealer’s wife flensed the seal.”

Magga Fencker recalls a happy childhood and a sense of solidarity. Her mother gave porridge to orphaned children and other people in the settlement gave them food and clothing. People took care of the poor. Children ran errands for the elderly. They helped feed the dogs, fished for cod

with jigs or plucked mussels. Children lived a free life, spent time in the countryside, made bonfires and cooked fish for themselves. They even drove their own children’s dog sleds.

Magga would play football on the ice or go skating on homemade skates. Her father worked seven days a week: either in the office or in the shop, which was not heated. The shop assistants wore sealskin trousers and woven straw slip-pers over their kamik boots so as not to freeze.

“I’m proud of being a settlement child. It’s a privilege to have grown up in this beautiful settlement. The sense of solidarity provided me with such a solid foundation. I learned to trust other people,” says Magga Fencker, who at the age of 13 had to travel all by herself to attend secondary school in Nuuk. She then got a job in Ilulissat Municipality, where she worked for 48 years: for part of the time as Director of Social Services. Now she is retired.

► Taamani Ilimanaq uummaarissimaqaaq. Ukiukkut qaleraqarluartarsimavoq aasakkullu saarulleqarluartarluni. Aalisakkeriveqarsimavoq aammalu qullukkiorfearsimalluni.

”Inuit sullarissorsuusimapput. Amigaateqarfunngilaq. Piniartut qaannaniit puisinniartarsimapput. Uagut meeraalluta qaannat parsiantarsimavagut. Taava puisip tinguanik oqaqqangitsumik tamussersinnaasarpugut, piniartup nuliata pilannerani.” Magga Fencker-ip eqqaamavaa meeraanini pilluarnartutut ataqatigiifilluurtutullu. Meeqqaat iliarsuit anaanaanit issigassatortitaallutillu nerisinneqartarsimapput, nunaqqataasunillu atisanik pissarsisarlutik. Taamani piitsut isumagilluarneqartarput. Meeqqaat utoqarmut kiffartuussisarput. Ikiuuttarput qimmit nerukkarnissaanut, saarullinnik aalisarlutik imaluunniit uilortariarlutik. Meeqqaat kiffaanngissuseqarlutik peroriartortarput, pinngoritami, nammineerlutillu aamma ingaasariartarput aalisakkanik qalaassillutik. Imaluunniit nammineq qamuteeqqaminnik qimussertarlutik.

Magga ukiukkut sikumi arsartarsimavoq imaluunniit nammineq sanaanik saarlisaarutinnik saarlisaartarluni. Ataataa ullut tamaasa sapaatip akunnerisa ulluini 7 sulisarsimavoq. Allaffimmiinngikkuni pisiniarfimmi, kiassarneqanngitsumi. Taamaattumik pisiniartitsisut puisit amiinik qarleqarlutillu ivigarsuarnillu pinilinnik kameqarlutik sulisarsimapput qjulerumanatik. ”Tulluusimaarutigegaara nunaqarfimmiuunera. Immikkuaullarissumik naleqartitarivara taama nunaqarfimmi nuannertigisumik peroriartorsimaneera. Taama ataqatigiilluarsimaneq inuttut nakuussutigaa. Inunnik tatiginnissinnaaneq ilinniarsimavara,” taama Magga Fencker oqarpoq, kisiimiilluni 13-nik ukioqarluni aallartariaqarnikuusimavoq Nuummur realskolierarluni. Kingusinnerusukktut Ilulissat Kommuneani atorfinissimavoq, ukiunilu 48-ni sulisimalluni, piffissami sivisuumi inunnik isumaginninnermi pisortaasimalluni. Ullumikkut soraarninngornikuuvoq.

FOLK I ILIMANAQ

The people of Ilimanaq

Ilimanami inuit

Stilhed og ørreder

I Ilimanaq kan man opleve noget sjældent: stilhed. Absolut stilhed. En gave til sjælen og til det vestlige menneskes sitrende nervespidser.

Indimellem sker der absolut intet. Kun sneens knirken under støvlerne. Vindens susen, bølgeskulpet, hylende hunde. Om sommeren myggenes summen og lyden af en fjern jolle.

Her er ingen biler, bortset fra enkelte små ATV'ere med store ballondæk, som bevæger sig rundt blandt klipper, revling og polarpil.

Om vinteren suppleres de af snescootere. Eller det ældgamle aristokratiske transportmiddel: hundslæden. I mange vintermåneder er Ilimanaq indkapslet i is. Så kan man ikke sejle direkte fra bygden. Kun fra iskanten og nu og da, når isen bryder op i Diskobugten

Fiskeri er stadig den primære indtægtskilde i bygden. Modsatte side: Om vinteren indkapsler isen ofte Ilimanaq i lange perioder.

Fishing remains the primary source of income in the settlement. Opposite page: In winter, the ice often seals in Ilimanaq for long periods of time.

Aalisarneq suli nunaqarfimmi pingaarnertut isertitaqarfuvoq. Quppernerup illuatungaani: Ukiukkut Ilimanaq sikumik piffissami sivirusin-naasumi unguneqartarpoq.

Silence and Trout

In Ilimanaq you can experience something very rare: silence. Total silence. It is a gift for one's soul and the typically highly strung Western character.

Occasionally absolutely nothing happens: just the creak of snow beneath your boots, the whistling of the wind, the lapping of waves and the howling of dogs. In summer there is the buzz of mosquitoes and in the distance the sound of a dinghy. There are no cars here, apart from some small ATVs with their huge balloon tyres, moving around among the rocks, crowberries and Arctic willow.

In the winter they are joined by snowmobiles. Or by that ancient, aristocratic mode of transport: the dog sled. For many months during the winter Ilimanaq is shrouded in ice. During that time you cannot sail directly from the settlement: only from the ice edge and only now and then, when the ice breaks up in Disko Bay.

In summer the small dinghies dart northwards across the Icefjord to Ilulissat or into the beautiful fjord system at Tasiusaq. In July comes one of the year's highlights, when just about all the inhabitants of Ilimanaq sail there to fish for trout.

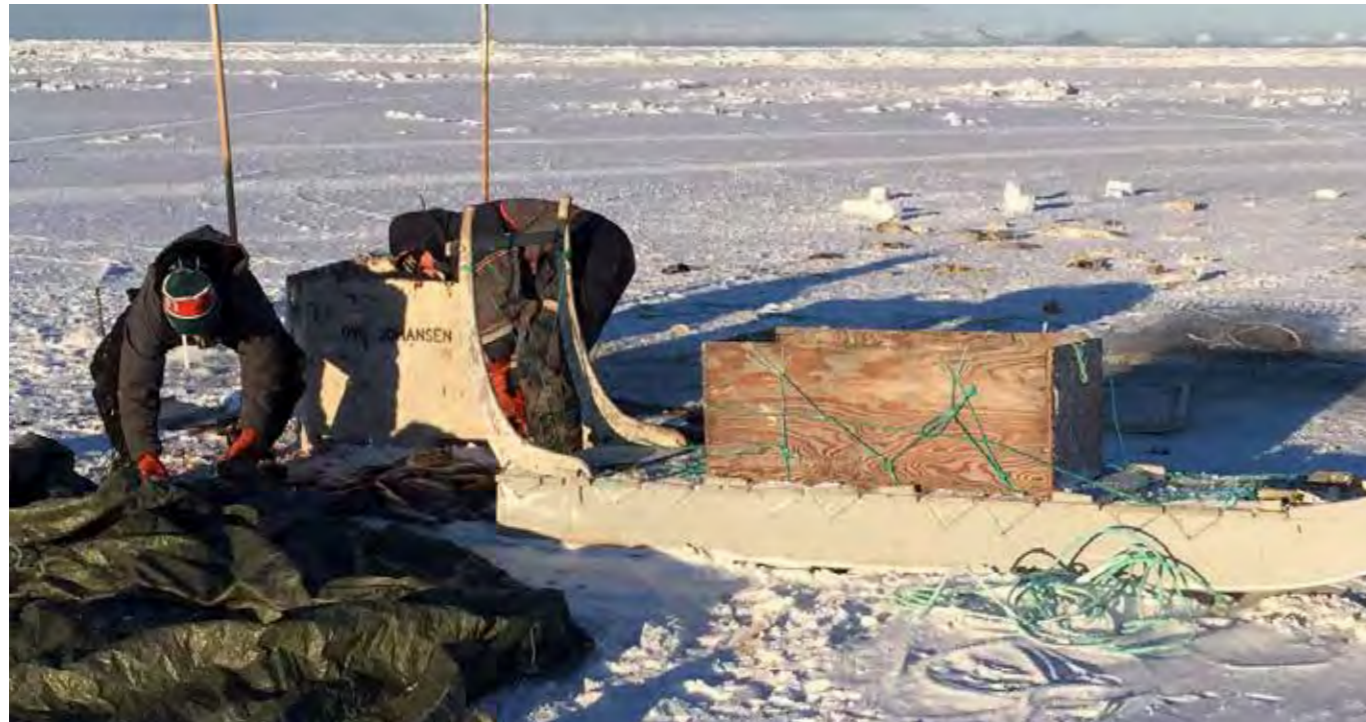
Nipaañeq eqaluillu

Qaqutigootumik misigisassat Ilimanami misigineqarsinnaavoq: nipaañeq. Nipaalluinnar-toq. Tarnimut tunissut aammalu inuit kitaamiut sianiutaannut sajukulaartunut tarnigissaatissaqqis-soq.

Ilaatigut susoqarneq-ajuuvtarpoq. Kamippaat apummut qeraarpalunna. Anorip siorsunnera, maligasaarneq, qimmit miaggoortut. Aasakkut ippemat millalaarneri ungasissumiillu umiatsiarpa-laaq. Maani biileqanngilaq, ataasiakkaannguanik ATV-eqarpoq assakaasukkaanik qaarsukkoortigi-neqarlutillu nunaannakkoortigineqarsinnaasut. Ukiukkut snescooterit saqqummertarput.

Imaluunniit qanga akimasoorpalaarluni assartuut: qimussit. Ukiuunerani Ilimanap eqqaa tamarmi sikusarpoq. Taamaattumik toqqaannarluni nunaqarfimmut umiartortoqarsinnaasannigilaq. Ilaannikkut sikup sinaanukarsinnaasarpog Qeqertarsuup Tunuani siku aakkiartuleraagat.

Aasaanerani umiatsiarpassuit avannarpartertarput Ilulissat Kangiatigut Ilulissanut imaluunniit kangerlunnut Tasiusaq. Juulip qaammataani ukiumi pingaartorsiorfiit ilaat nallerneqartarpoq, Ilimanarmiut tamangajammik eqalunniakaallutik aallaratarput.

► På sommerdage piler de små joller nordover Isfjorden mod Ilulissat eller ind i det smukke fjordsystem Tasiusaq. I juli kommer et af årets højdepunkter, hvor næsten alle beboere i Ilimanaq sejler derind for at fange ørreder. Her tæt på Indlandsisen går nogle af området mest lækre fisk. De fede ørreder med det delikate orange kød ryges som regel på stedet. Folk tænder lynqbål, fisker i døgn-drift, nyder sommerens sødme og hinandens selskab.

Da jeg besøger Ilimanaq ved vintertide, har bygdens omkring 10 fiskere travlt med at fange hellefisk. De borer hul i isen med et kraftigt bor og fanger de

fede, grå fisk på langline. Det er en enkel, miljøvenlig form for fiskeri, hvor fiskerne på en lang line binder korte snore med kroge og madding. Der kan være flere hundrede kroge på en enkelt langline.

Fiskerne kører ud på isen på ATV eller snescooter. De skal passe på, for der er lumske revner i isen og pludselig åbent vand. Klimaforandringerne har gjort jobbet som fisker i Diskobugten endnu farligere på grund af pludselig vejrskift og ustabil is.

Til gengæld er prisen på hellefisk gunstig. På få år er den steget til det firedobbelte, 20-25 kr. kiloet. Så for fiskerne gælder det om at udnytte de gode tider. Pludselig vender udviklingen.

Men lige nu efterspørger verdensmarkedet i den grad fisk. Og det kommer fiskerne i Ilimanaq til gode.

Der fiskes hellefisk i Diskobugten og ørreder i de bagvedliggende søer. Om vinteren borer fiskerne hul i isen med et kraftigt bor og fanger de fede, grå hellefisk på langline.

They fish for Greenland halibut in Disko Bay and trout in the lakes of the hinterland. In winter, the fishermen drill holes in the ice with a powerful drill and catch the fat, grey Greenland halibut with long lines.

Qeqertarsuup tunuani qalerallinniañeq ingerlanneqartarpoq timaanilu tatsini eqalunniartoqartarluni. Ukiukkut sikumi aalisartut qillerussuaq sakkortoog atorlugu allualluortarput tassanngaanniillu qalerallit puallaarissut qasertut ningittakkanik pisisarlugit.

► Here, close to the ice sheet, you find some of the most delicious fish in the area. The chubby trout with their delicate orange flesh are usually smoked on the spot. People light bonfires made from heather, fishing around the clock and enjoying the sweetness of summer and each other's company.

When I visited Ilimanaq in winter, the settlement's ten or so fishermen were busy catching Greenland halibut. They drilled holes in the ice with a powerful drill to catch the fat, grey fish with long

lines. It is a simple, environmentally friendly form of fishing, in which the fishermen tie short cords onto a long line with hooks and bait. There can be several hundred hooks on a single long line.

The fishermen drive out on to the ice on ATVs or snowmobiles. They need to be careful because there are treacherous cracks in the ice and suddenly open water. Climate change has made the job of fishing in Disko Bay even more dangerous due to sudden weather changes and unstable ice.

On the other hand, the price of Greenland halibut is favourable. In just a few years the price has increased fourfold to DKK 20-25 per kilo. So, as far as the fishermen are concerned, they are striking while the iron is hot. The development could change at any moment. But right now there is a high demand for fish on the world market. And that is in favour of the fishermen of Ilimanaq.

► Sermersuup killinnguani aalisakkat pitsaanerpaat pisisarqarsinnaasarput. Eqaluit puallaarissut aappillaarinnik nerpillit pisisarfiata eqqannguani ilaanni ingerlaannaq pujoorneqartarput. Unnuaarullutik aalisarlutillu paarnaqutininik pujooreruortarput, aasap nuannissusaa inuttullu qanilaarneq misigeruoorlugu.

Ukiuunerani Ilimanaq tikikkakku, nunaqarfiup aalisartortai qulit missaaniittut qalerallinniarlutik ulappupput. Sikumi qillerussuaq atorlugu allukkiortarput ningittakkanillu pisisarparai aalisakkat qasertut. Taama aalisarneq pisisarsuuvoq, aalisariaaserlu avatangiisinut innarliinnginnerpaalluni, aalisartut ningittakkiortarput, allanaasamut takisuumut qilorsornikut allunaasat naannerusut oqummersartallit neqitsersornikullu. Ningittakkami ataatsimiisinnasarput oqummersat hunnorjut arlallit.

Aalisartut ATV imaluunniit snescooterit atorlugu sikumukartarput. Mianersortariaqartarput, siku quppaqartarmat tassanngaannarlu aakkaminissinnaasarluni. Silap pissusaata allanngoriartormera Qeqertarsuup tunuani aalisartuuneq navianamerulersissimavaa, sila allanngoriataartalerneqatigut aammalu sikkorluttarneranillu.

Taamaattorli qalerallit akii ajoriinnagassaangillat. Ukiut amerlanngitsut ingerlanerini akii sisamariaatipajaannorsimapput, kiilumut 20-25 kr. missaani akeqalerlutik. Taamaattumik aalisartunut piffissaalluarnera atorluarniarparpaat. Ineriartornermi allanngoriaasaarsinnaasarpoq. Kisianni maannakku nunarsuarmioqatigiinni aalisakkat piuaneqarluarput. Tamannalu Ilimanamut iluaqutaalluarpoq.

Fisker og digter

En af dem er Fritz Johansen. Han er tidligere bygdeformand og blev selvstændig fisker og fanger som 14-årig. I dag koncentrerer han sig om fiskeri og sin elskede sport: hundeslædevæddeløb. Da jeg besøger Ilimanaq, ligger Fritz Johansen i fast rutefart til Qasiqianguit. Det er her årets kvalifikationsløb til grønlandsmesterskaberne finder sted. Så Fritz Johansens veltrimmede hunde er for en stund udstationeret her, mens han træner intenst til løbet.

I Ilimanaq bor der nogenlunde dobbelt så mange hunde som mennesker. For få år siden var der langt flere af de frebenede end de omkring 100 i dag. For snescooter og ATV har stort set afløst det traditionelle trækmiddel. Af veneration holder mange i Ilimanaq stadig fast ved deres hunde, men antallet svinder år for år. At holde et spand sultne dyr med mad er dyrt. I bygden møder jeg Samuel og hans vildt begejstrede hunde. De hyl og springer i vejret af bare iver, da han tager dem fri af deres lænker og spænder dem foran sin slæde. De glade hunde halser af sted i raket fart. Så snart Samuel giver signal, er de oppe over en stejl bakke på et splitsekund. Huhej – sneen sprøjter omkring slæden, og borte er de ti hunde, før man kan nå at stave til sne.

Tidligere bygdeformand Fritz Johansen med en af sine veltrænede slædehunde. Hundene i Ilimanaq bruges mest til sport. Men enkelte fiskere anvender dem stadig til fangst og fiskeri.

The Greenland Huskies are direct descendants of the Huskies, which the first Inuits brought with them to Greenland from the west. In Greenland you can only keep Huskies north of the Arctic Circle.

Kalaallit qimmii qimusserutit, Kalaallit Nunaanut inuit kitaaniit nunasseqqaartuneersuupput. Kalaallit Nunaanni qaasuutit killeqarfata avannaatungaaniinaq kalaallit qimmiinik qimmeqarfeqaqqaavaoq.

Fisherman and Poet

One of them is Fritz Johansen. He is the former settlement manager and became a fisher and whaler at the age of 14. Today he concentrates on fishing and his much-loved sport: dog sled racing. When I visited Ilimanaq, Fritz Johansen was commuting on a regular basis to Qasiqianguit. This is where this year's qualifying races for the Greenland Championships were going to be held. So Fritz Johansen's beautifully groomed dogs were stationed here for a while, while he practised intensively for the race.

In Ilimanaq there are roughly twice as many dogs as people. A few years ago there were far more of them than the approximately 100 there are today. Snowmobiles and ATVs have just about replaced the traditional means of transport. Out of veneration, many people in Ilimanaq are still loyal to their dogs, but the total number dwindles year after year. Feeding a pack of hungry animals is expensive. In the settlement I met Samuel and his wildly enthusiastic dogs. They were howling and jumping in the air out of sheer eagerness, as he unchained them and fastened them to the front of his sled. The happy hounds dashed off at lightning speed. As soon as Samuel gave the signal, they scaled a steep hill in the twinkling of an eye. Wow! The snow sprayed round the sled and the dogs were off and away before you could say "snow".

Aalisartooq taalliortorlu

Taakku ilagaat Fritz Johansen. Siusinnerusukkut nunaqarfimmi siulittaasuusimavoq 14-nik ukioqarluni aalisartutut piniartutullu inuutissarsior-tunnngorsimavoq. Ullumikkut aalisarneq aallunneruvaa taavalu aamma timersuutini: qimussimik sukkaniuuttarneq. Ilimanaq tikeraarkku, Fritz Johansen aaliangerimasumik Qasiqianguanut utikaajarpooq. Tamaani Kalaallit Nunaanni qimussimik sukkanniunissamat anngunniunnerit ingerlanneqarmata. Taamaattumik piffissami aaliangersimasumik Fritz Johansen-ip qimmii taavaniikkallarput, sukkanniunissamat sungiusarnerup nalaani.

Ilimanami qimmit inuit amerlassusaasa marloriaatigipajarpai. Ukiut arlaqanngitsut matuma siornatigut sisamanik niullit ullumikkornit amerlanerugaatsiarsimapput ullumikkut 100 missaaniipput. Snescooterit ATV-illu ileqqusumik assartuutaasimasut taasersimavai. Ileqqutoqqanik ataqqinnilluni Ilimanami sulii inuit arlallit qimmeqarput, kisianni ukiut tamaasa ikiliartorput. Qimmit perilerlutut nerisaqartinniarneri akisoqaaq.

Nunaqarfimmi Samuel qimmiilu qiilaqisut naapippakka. Qimmit pitussimaffiannit pituusarlugit qamutinullu pitullugit pilersimut miaggoorlutillu pisseqattaartaarput.

Små huse i stor natur. Husene i Ilimanaq bliver typisk opvarmet med oliefy.

Small houses in a vast landscape. The houses in Ilimanaq are usually heated by oil-fired boilers.

Illuaqqat pingortitrujussuarmi. Ilimanami illut naliginnaasumik kissarsuutunik uulia-tortunik kiassameqartarput.

► Fritz Johansen og sønnen Ove skal i konkurrence mod hinanden og en masse andre fra området i årets hundeslædevæddeløb. Man må næsten håbe, at Ove løber af med sejren. For hjemme i Fritz Johansens hvide træhus er der knap plads til flere pokaler.

Hele endevæggen i den store stue er dækket med hædersbevisninger. På væggen hænger Carnegies pris for heltemod. Fritz reddede en fisker, som var faldet igennem tynd is, fra druknedøden.

Nederst på hylden står et hundehoved i keramik – vandrepokalen for fire mesterskaber i hundeslædevæddeløb i Qasigiannugit.

Fritz Johansen er flere gange grønlandsmester i kajak – den traditionelle, elegante grønlandske, som i dag kun bruges til fangst af narhvaler i det nordligste Grønland i Qaanaaq. Fritz Johansen bruger kun sin kajak til sport. Det samme med hundeslæden. "Det er dejligt at køre hundeslæde," siger den 52-årige fisker. Han smiler hele tiden.

Han er glad for livet, glad for at have sine børn lige om hjørnet i bygden. I hans og hustru Helenes hus bor lige nu datteren Sara Vera med to børn.

► Fritz Johansen and his son Ove were to compete against one another and lots of other people from the area in the annual dog sled race. You almost hoped that Ove would win the race, because back home in Fritz Johansen's white wooden house you can hardly move for trophies.

The entire end wall of the large living room is covered with marks of honour. On the wall hangs a Carnegie Award for heroism. Fritz once rescued a fisherman from drowning: the latter had fallen through thin ice.

On the bottom shelf is a ceramic dog head: the challenge cup for four dogsled racing championships in Qasigiannugit. More than once, Fritz Johansen has been the Greenland kayaking champion: in the traditional, elegant, Greenlandic kayak, which is only used today for catching narwhals in the northernmost region of Greenland in Qaanaaq.

Fritz Johansen only uses his kayak for sporting purposes. The same applies to his dog sled. "I love driving a dog sled," says the 52-year-old fisherman. He smiles constantly. He loves life and is happy that his children live just around the corner in the settlement. Right now, his daughter Sara Vera and her two children are living in the house he shares with his wife Helene.

► Qimmit qiilaqisut sukkaannaq aallasapput. Samuel kalerrisaarimmat pitsiannitsoq qummukajaaq qaqikatareerpat. Huhej - aput qamutiniit teqqalasuinnaavoq, qaangaammalli qimmit qulit aanngakatareerput, aput utertarneqanngitsorluunniit.

Fritz Johansen emeralu Ove imminut allarpassuarnullu unamissapput qimmit sukkaniunnissannut. Aappaatigut kissaatiginangajappoq Ove-p ajugaanissaa. Fritz Johansen-immi illuani qaqortumi pokalinit allanut inissaarutilerpoq. Inimi iikkap illua tungaa tamarmik nersorinnissutinik ulikkaarpoq. Iikkami nivingavoq Carnegiep sapiisernermut nersomaataa. Fritz-ip aalisartoq sikukkt saattukkt nakkarsimasoq annaannikuusimavaa.

Ilisivit allersaani marrarmik qimmip niaqulia ippoq - Qasigiannugani qimmussimut sukkanniut-tarnermi ukiut sisamassaani pokali ingerlaartoq. Fritz Johansen arlaleriarluni qaannamik Kalaallit Nunaanni ajugaasarnikuuvoq - ileqquusumik kusanaartumillu sanaaq, ullumikkullu Kalaallit Nunaana avannarpasinnerpaartaani Qaanaarmiinnarnit qilalukkanik piniarnermut atomeqartartoq.

Fritz Johansen-ip qajani timersuutituinnaq atortarpaa. Taamatullu aamma qimmussit. "Nuannersorujussuuvog qimusserujoorluni," taama aalisartoq 52-nik ukiulik oqarpoq. Inuttaalu qungutsorinnermut. Inuuneq nuannareqaa, meeqqanilu nunaqarfimmi nunaqqatigalugit. Maannakkt nulanilu Helenelu illuanni paniat Sara Vera meeraalu marluk najugaqartigivai.

Ataatani ikiortarpaa qimmit nerukkartarlugit puisinillu pilassuttarlugu. Taava aamma nunaqarfi-up meerartai assassornermut ilinniartitarpai. Nammineq qimussersinnaavoq Ilimanarlu nuannarilluinnarpaa, ilaqutariit imminut qanilaarneri, qaqqamullu paarnanik, kingutaarnanik kimmernanillu nuniagiartameq.

► Hun hjælper faderen med at fodre hunde og flænsesæler. Og så underviser hun bygdens beboere i håndarbejde. Hun kører selv hundeslæde og holder af Ilimanaq, de tætte familiebånd og turene i fjeldet efter sortebær, blåbær og tyttebær.

"Jeg elsker naturen. Den giver mig ro indvendig. Jeg er ikke til storbyer," siger hun. 29-årige Sara Vera Johansen har nok at gøre med at passe bygdens yngste, sønnen Kean på halvandet år, men indimellem savner hun andre unges selskab. Hun drømmer om at åbne sin egen butik.

Henne i hjørnet af familiens store stue står elklaveret. Hendes far spiller og digter selv sange. Fritz Johansen har skrevet sin egen version af What a wonderful World. "Tak natur, fordi jeg får lov til at leve på jorden – vores smukke jord..." Der er en hyldestsang til barnet og en kærlighedssang til Helene, hustruen gennem 25 år, om den første gang de mødtes.

Traditionelt har den grønlandske fanger nynet små sange for at lokke sælen til sig. Fritz Johansen har sin egen version.

Han har digtet en sang om stenbideren, der med sin lækre rogn forsøder foråret. "Det er mærkeligt. Den sang kom pludselig til mig, da jeg sad ude i min båd... Jeg er kun en amatør, men jeg kan lide at skrive sange. Ha, ha." Fritz Johansen ler hele tiden ad sig selv og verden omkring ham.

Isfjord og bygd. Der er i dag omkring 55 indbyggere i Ilimanaq.

Icefjord and settlement. Today Ilimanaq has about 55 inhabitants.

Ilulissat Kangia nunaqarfili. Ullumi Ilimanami 55 missaani innuttaqarpoq.

► "Pingortitaq nuannareqaara. Qamuuna eqqissisaatigisaqaara. Illoqarfinnut angisuunungilanga," taama oqarpoq. 29-nik ukiulik Sara Vera Johansen nunaqarfiup nukarlarsaa ernini Kean ukiup aappaa avillugu ukiulik ulapputigeqaa, kisianni ilaatigut maqaasarpaa inuusoaqeqamissaq. Inuttaata takorloorpaa nammineq niuertarfiuteqalersinnaaneq.

Ilaqutariit illuani inerujussuup teqeqquaniippoq pattaqiaq sarfatortoq. Ataataa nammineq appisimaartarlunilu taallioartarpoq. Fritz Johansen nammineq erinarsuut What a wonderful world kalaallisut taalliornikuuvaa. "Pingortitaq qujanaq maani nunami inuusinnaagama - nunarsuarput pineqisoq..." Ermuttaminut qajaniutigalugulu nuliaminut Helene-mut ukiuni 25-ni aapparimasaminut naapeqqaarnerani asannilersaarutigalugu. Qanga ileqquusimavoq kalaallit piniartut puisinniartlutik qarluisaartarsimapput. Fritz Johansen nammineq ileqqoqarpoq. Nipisa pillugu taalliornikuusimavoq, qanoq upernaakkut suaisa pilluataasarnera pillugu.

"Eqqumiippoq. Erinaq taanna uannut takkuteri-asaarsimavoq umiatsianneerujoorlunga... Ilinniarsimannikkaluarpunga, kisianni nuannarivara erinarsuioorneq. Ha, ha." Fritz Johansen imminut illatigilaaginnavittuovoq aammalu avatangiisiminut.

► She helps her father to feed the dogs and flense seals. And she also teaches handicraft to the inhabitants of the settlement. She is also a dog sled driver and is devoted to Ilimanaq with its close family ties and the excursions to the fell to forage for crowberries, blueberries and lingonberries.

"I love nature. It gives me inner peace. I don't like cities," she says. 29-year-old Sara Vera Johansen has her hands full looking after the settlement's youngest inhabitant, her one-and-a-half-year-old son Kean. But occasionally she misses the company of other young people. She dreams of opening her own shop.

In the corner of the family's large living room there is an electric piano. Her father plays and composes his own songs. Fritz Johansen has written his own version of 'What a Wonderful World'. "Thank you, nature, for allowing me to live on Earth – our wonderful Earth..." It is a tribute to his grandchild and a love song for his wife of 25 years Helene about the first time they met.

Traditionally Greenlandic sealers have hummed little ditties to lure seals in their direction. Fritz Johansen has his own version. He has written a song about the lumpfish, whose scrumptious roe makes spring sweeter.

"It's strange. The song suddenly came to me while I was sitting out in my boat... I'm only an amateur, but I like writing songs. Ha, ha!" Fritz Johansen laughs all the time: at himself and the world around him.

I skole

Fritz Johansens kone, Helene, er bygdens eneste sundhedsfaglige person. Med en kort uddannelse bag sig styrer hun fra sin konsultation i et lille rødt træhus medicinkassen og stiller diagnoser om alt fra skoldkopper til lungebetændelse. Hun afgør, hvornår det er nødvendigt at ringe efter den dyre helikopter, der bringer patienter til sygehuset i Ilulissat. Familiens anden datter, Regine Johansen, har en mindst lige så vigtig funktion i bygden som skolens eneste lærer. Bortset fra kortere kurser har hun heller ingen uddannelse. Det skulle man ikke tro, når man overvæger undervisningen i bygdens lille skole Lars Hansenip Atuarfia. Sjældent har man set et

klasseværelse med så meget ro og koncentration, samtidig med at tonen er afslappet, og børnene ser ud til at trives.

For tiden er der 9 elever i alderen 7-12 år. Så den 31-årige timelærer skal spænde vidt i sin undervisning.

”Det er ikke svært, når man kender eleverne. Men jeg skal hele tiden skifte niveau og tage hensyn til, at børnene er vidt forskellige,” siger Regine Johansen. På bygdeskolen går børnene indtil 9. klasse. Derefter må de til Aasiaat

[Egedesminde]. For få år siden kunne de komme i skole i Ilulissat – kun 15 km borte - og bo på bygdehjemmet der, men det er blevet nedlagt.

”Det er noget skidt. Det er sket, uden at de overhovedet har spurgt lærerne i de fire bygder,” siger Regine Johansen. At børnene skal helt til Aasiaat, bekymrer mange af bygdens beboere.

Lige nu er der ni elever i alderen 7-12 i bygdens skole Lars Hansen-ip Atuarfia.

Currently, nine pupils, aged between 7 and 12, attend Lars Hansenip Atuarfia, the settlement's school.

Maannakkut Lars Hansenip Atuarfiani qulingiluaniq atuartoqarpoq taakkulu 7 aamma 12 akomanni ukioqarput.

In School

Fritz Johansen's wife, Helene, is the only healthcare professional in the settlement. Having completed a short training course, from her surgery in a little red wooden house she takes charge of the medicine box and diagnoses everything from chicken pox to pneumonia. It is she who decides when it is necessary to phone for the expensive helicopter that takes patients to the hospital in Ilulissat. The couple's other daughter, Regine Johansen has an equally important role in the settlement. She is the school's only teacher. Apart from short courses, she has no formal education either. You would not think so when you observe her teaching in the settlement's little school: Lars Hansenip Atuarfia. Seldom have I witnessed so much calm and concentration in a classroom. At the same time there is a relaxed tone and the children seem to be doing well.

Right now there are nine pupils between the ages of seven and twelve. That means the 31-year-old part-time teacher has to cover quite a range of material in her teaching.

“It isn't difficult when you know the pupils. You constantly have to switch level and take into account the fact that the children are very different,” says Regine Johansen.

Atuarfimmil

Fritz Johansen-ip nulia Helene, nunaqarfimmil peqqissaasutut sulisuvoq. Sivisunngikkaluarmik ilinniamikuulluni maannakkut nakorsiartarfik illuaqqami aappaluttumi nakorsaataasivik ingerlappaa aammalu nakorsiartitsisarluni kuppiartuniit pualluttunut. Aaliangertarpaa qaqugukkut helikoptermik pisariaqartitsisoqarnersoq, Ilulissani napparsimavimmut nakorsiuttarissanik assartuisussamik. Ilaqutariit paniata aappa Regine Johansen aamma nunaqarfimmil pingaaruteqarlunnartumik atorfeqarpoq nunaqarfimmil ilinniartitsisutut. Sivikitsuinnarmik pikkorissartarsimanagerit eqqaassanngikkaanni ilinniamikuunngilaq. Tamannali nunaqarfiup atuarfeerannguanilars Hansen-ip Atuarfiani ilinniartitsinera malittarigaanni malugineqarsinnaanngilaq. Qaquitgoorluinnartumik inimi atuartitsiviusumi takuneqarsinnaapput meeqqat eqqissillutik ilinniakkereqqissaartut, nipilu eqqissisimasooq atorneqarluni, malugineqarsinnaavoq meeqqat iluarusuttut.

Maannakkut atuartut 9-pput 7-niit 12-nut ukiullit. Taamaattumik 31-nik ukiulik timelæreriusooq ilinniartitsinermilini siammasissumik piginnaasaqartari-aqarpoq.

”Sapernarpallaanngilaq, atuartut nalunngikkaanni. Kisianni nikeragaatsiartariaqartarpunga, taavalu meeqqat assigiinnigtsuuneri aallaavigisariaqartarlugit,” taama Regine Johansen oqarpoq.

Nunaqarfiup atuarfia 9. klasse tikillugu atuartitsiviuvoq. Tassanngaanni taava Aasiannut atuariatortariaqartarput. Ukiut arlaqanngitsut matuma siomatigut

Ilulissanukartarsinnaanikuupput - 15 km-iinnarmik ungasitsigisumiittumi - taakanilu nunaqarfimmiut atuartut angerlarsimaffiani najugaqarluni, matuneqarsimavorli.

► Det kan medføre, at forældre flytter ind til Ilulissat, når deres børn skal i 9. klasse – til skade for bygden. På et så lille sted som Ilimanaq har hvert enkelt menneske betydning.

”Her kender alle hinanden. Der er stille og roligt, ingen trafik og dejlig natur,” siger Regine Johansen, der glæder sig over Realdania By & Bygs investeringer i restaurering af bygdens to ældste huse og over World of Greenlands byggeri af 15 nye hytter.

”Vi savner mennesker. Vi skal være mange flere her i Ilimanaq. Så kommer der gang i alle mulige initiativer. Der sker for lidt, når vi er så få.”

Ifølge Regine Johansen er noget af det allervigtigste at få en ordentlig havn, så det bliver lettere at lægge til, for det blæser ofte i Ilimanaq.

Regine Johansen er sikker på, at de nye investeringer vil give flere turister og få bygden til at vokse, så der kommer flere børn i skolen.

Bygdens lærer Regine Johansen er sikker på, at de nye investeringer vil give flere turister og få bygden til at vokse, så der kommer flere børn i skolen.

The settlement's teacher, Regine Johansen is confident that the new investment will lead to more tourists and help the settlement grow, and get more children into the school.

Nunaqarfiup ilinniartitsisuaata Regine Johansenip qularutiginnqilaa, aningaasalersuisimanagerup takomariaqarnerulersitsinissaa aammalu nunaqarfik alliatulissasooq amerlanerusunik atuartaqalerluni.

► The local school educates children up to 9th form level. After that they have to go to Aasiaat (Egedesminde). A few years ago they could go to school in Ilulissat, just 15 kilometres away, and stay in the settlement hostel. But that has been shut down.

“That was crazy. It happened without even consulting the teachers in the four settlements,” says Regine Johansen. The fact that the children have to go all the way to Aasiaat worries many of the settlement's inhabitants. It may end up with their parents moving to Ilulissat when their children proceed to 9th form – to the detriment of the village.

In a place as small as Ilimanaq every single person is important. “Everyone knows everyone else here. It is peaceful and calm.

There's no traffic, and the nature is lovely,” says Regine Johansen, who welcomes Realdania's investment in the restoration of the two oldest houses in the settlement and the 15 new cabins built by World of Greenland. “We miss people. We need more people here in Ilimanaq. Then all sorts of initiatives would get off the ground. Because we are so few, there isn't enough happening.”

According to Regine Johansen, one of the most important things is to get a decent harbour, which would make it easier for ships to moor. Ilimanaq is often subject to very strong winds.

Regine Johansen is confident that the new investment will lead to more tourists and help the settlement grow and get more children into the school. She knows one or two people who are considering moving back to the settlement.

It looks as if the children who already live in the settlement are doing well. When I visited the school, they were having an art lesson. The children were absorbed in all sorts of pursuits. They are crazy about football.

► ”Nuanninngilaq. Tamanna pisimavoq nunaqarfini sisamaasuni ilinniartitsisut apersoqqaanngivillugit,” Regine Johansen oqarpoq. Meeqqat Aasiannukartariaqarneri nunaqarfimmiunit arlalinnit ernumassutigineqarpoq. Tamatumap malitsiginnaavaa, angajoqqaat meeqqami 9. klassenngorpata taava Ilulissanut nuuttut - tamannalu nunaqarfimmut innarliissaaq. Ilimanatut taama nunaqarfik mikitigitillugu inuit ataasiakkaanngiut tamarmik naleqartorujussuuppuit.

”Maani kikkut tamarmik imminut nalunngillat. Nipaallunilu eqqissisimavoq, angallaffiunani pinngortitaqarpoq nuannersorsuarmik”, taama Regine Johansen oqarpoq, nuannaarutigivaalu Realdania-p aningaasalersuisimammat nunaqarfiup illuinit pisoqaanersanut marluk nutarternissaannut aammalu World of Greenland-ip 15-nik illuallionissaannut. ”Inunnik maqaasisarpugut. Ilimanami amerlanerujussuinnaavugut. Taamaasilluni aamma sammisassat amerlatsittarput. Taama ikitsigitilluta pisoqarpallaarneq ajorpoq.”

Regine Johansen naapertorlugu pingaamerpaavoq pitsaasumik umiarsualivittaarnissaq, taava ajornannginnerulissangaluarpoq Ilimanamut tikimissaq, Ilimanamimi anorlikulavoq.

► Hun kender nogle stykker, som overvejer at flytte tilbage til bygden. De børn, der allerede bor i bygden, ser ud til at trives. Da jeg besøger skolen, har de formning. Børnene er opslugte af alskens sysler. De er vilde med fodbold. To tvillingepiger er i gang med at lave Real Madrids logo på perleplade. En dreng er mere til Barcelona, så han har travlt med at kopiere den catalanske fodboldklubs logo. Andre maler krus i samme farver som skindarbejdet på festkamikker. Et par drenge ligger henslængt på gulvet travlt optaget af at kopiere mønstre med sværd på deres perleplader.

En 12-årig dreng vil hellere bygge Ninjaer og tanks i Lego. Han drømmer om at blive brandmand og taler fint dansk – som de fleste af børnene. 8-årige Malene sidder meget koncentreret med sit strikkeset og er blevet dygtig til at strikke retmasker.

På tavlen har Regine skrevet "orsoq", for eleverne har lært om hvalspæk og trunkogning – en meget vigtig indtægtskilde i Ilimanaqs storhedstid for 275 år siden. På væggen hænger en planche om den norsk-danske missionær Hans Egede. I gangen står tandbørsterne på

rad og række. Der er et righoldigt bibliotek. Børnene får undervisning i historie, naturfag, idræt, engelsk [fra 4. klasse], dansk [fra 1. klasse], grønlandsk, matematik og formning.

Da ungerne har spist frokost, bliver det tid til det store frikvarter. De stormer ud med deres kælke. En pige i lyserødt overtrækstøj giver den gule fodbold et ordentligt los. Snart er spillet i gang ude i sneen. Alle er med – bortset fra en enkelt pige, som synes bedre om skolens lune radiator.

Når børnene skal i 9. klasse, må børnene forlade bygden, flytte på bygdehjem og gå i skole i Aasiaat.

When the children reach the 9th form, they have to leave the settlement and go to Aasiaat to go to school.

Meeqqat 9. klassemi atualertussanngoraagamik, nunaqarfik qimattariaqartarpaat ilulissat Kangiata illuatungaanut ilulissanukartariaqartarput.

► Two twin girls were creating a beadwork Real Madrid logo. One boy, a Barcelona supporter, was busy copying the Catalan football club's logo. Others were painting mugs in the same colours as the leatherwork on ceremonial kamik boots. A couple of boys were sprawled on the floor busy reproducing sword patterns in beadwork.

One 12-year-old boy was more into building Lego Ninjas and tanks. He dreams of becoming a fireman and, like most of the children, speaks excellent Danish. Eight-year-old Malene was sitting and concentrating intensely on her knitting, mastering the art of plain stitch.

On the blackboard Regine had written "orsoq" [English: fat, blubber]. The pupils had been learning about whale blubber and whale oil production: an extremely important source of income in Ilimanaq's heyday 275 years ago. On the wall was a poster about the Norwegian-Danish missionary, Hans Egede. In the corridor there was a neat row of toothbrushes. There was a well-stocked library. The children receive lessons in History, Science, Physical Education, English (starting in the 4th form), Danish (starting in the 1st form), Greenlandic, Mathematics and Art.

Once the youngsters had eaten their lunch, it was playtime. They zoomed out with their toboggans. One girl in a pink coverall gave the yellow football one almighty kick. In next to no time the children were outside and playing in the snow. Everyone was there – apart from a single girl who preferred the warmth of the school's radiator.

► Regine Johansen-ip qularutiginngilaa takornarissat amerlanerusut tikittalernissaa aammalu nunaqarfimmut alliaartuutaasinnaanera, taamaasillunilu aamma meeqqat atuartut amerleriarsinnaallutik. Nalunggisaaqarpoq nunaqarfimmut uternissaminnik eqqarsaateqalersimasunik.

Meeqqat nunaqarfimmi najugaqareersuusut iluarusuppasippat. Atuarfik pulaarakku, ilusilersuiner-mut atuartinneqartut. Meeqqat assignnngitsualunnik ulapputeqarrappat. Isikkamik arsaneq nuannarivaat. Niviarsiaqqat marlullissat sapakkamik ikkussortakkanik Real Madrid-ip ilisarnaataa sanarujoorpaat. Nukappiaqqap ataatsip Barcelona-kkut nuannariner-ullugit, arsaattartut catalansket ilisarnaataat assilerujo-orpaa. Allat tiitorfinnik qalipaarujoorput kamiit nalliutorsiutit qalipaatai assillillugit. Nukappiaqqat allat naternut palloorlutik aamma sapakkamik ikkussuerujoorput panaliorlutik.

Nukappiaqqap allap 12-nik ukiullip soqutigineruuaa Lego-rluni Ninjaliorlunilu tanskiliornissaq. Nammineq takorlorpaa qatserisartunnornissani qallunaatullu oqalloreqaq - meeqqat sinneri assingalugit. 8-nik ukiulik Malene nuersakkaminik aallussilluataarpoq pikkoriffigilersimavaalu siumut nuersaanissani.

Allattarfissuarmut Regine allassimavoq "orsoq", meeqqat arferit orsui orsunillu qalatsitsiviit pillugit atuarsimappat - qanoq Ilimanami ukiut 275 matuma siomatigut isertissisutit pingaarnersaat. Ikkkami nivingavoq norsk-danskit ajoqersuariatortitaat Hans Egede. Torsuusamiippat kingutitut saligitit sanileriissaakkat. Atuarfik atorniarfarqarpoq assignnngitsuataarunik toqqaassaatilimmik. Meeqqat oqaluttuarisaanermut, pingortaleriner-mut, timersorner-mut, tuluttut (4. klassemiit), danskisut (1. klassemiit), kalaallisut, kisitsiner-mut ilusilersuiner-mul-lu atuartinneqartarput.

Meeqqat ulloqqanunut nerereemata, taava anitsiarfissuannorpoq. Silammut arpaliuppup sisoraa-siarlutik. Niviarsiarqap aappaluartunik ukiorsiutit ilisarsaq sungaartoq isimmerujussuarpaa. Pitsiannngitsoq apummi arsaanneq aallartippoq. Kikkut tamarmik akuuppup - niviarsiarqap ataaseq eqqaassanngikkaanni, taana atuarfiup kiassaataannut kissassimaarusunneruvoq.

Butik og turister

Efter skoletid klatrer den lille flok børn på byggematerialer og hænger ud nede ved butikken. De får lov til at leve deres eget børneliv i stor frihed.

I Ilimanaq er alle mere eller mindre i familie med hinanden. Der er selvfølgelig også folk udefra i de fire "hovedfamilier", som udgør bygden. Men mange er født her. Det gælder butiksbestyrelser Jane Villadsen og hendes mand Ove. Begge er 55 år, og det flittige par har i en årrække arbejdet aktivt med turisme.

I bygdens lille butik kan man få stort set alt fra "Eskimosokker" til bryldcreme, saft i store dunke, hakket finhval, saltet spæk, snescooterhandsker og øko-perlebyg. Der er stadig lidt løg, kartofler, pomello og masser af hvidløg. Men om vinteren kniber det med frugt og grønt, for når sidste skib med varer er anløbet i december, må bygden vente til maj på friske forsyninger. Udover jobbet i butikken har Jane Villadsen sammen med sin mand travlt med at betjene turister om sommeren.

Bygdens lille butik byder på alt fra "eskimosokker" til bryldcreme. Butikken bestyres af Jane Villadsen. Hendes mand Ove arbejder med turisme og er også fisker.

In the settlement's little shop you can find just about anything: from 'Eskimo socks' to Brylcreem. Jane Villadsen and her husband Ove, who also work in the tourist industry, are the shop's managers.

Nunaqarfiup niuertarfeerannguanis piasarsarpaaloqarpoq alersersuarniit nujarissaatinut. Niuertarfimmik ingerlatsisupput Jane Villadsen aamma uia Ove, taannalu aamma takomariaterisuuvoq.

Shop and Tourists

When school is over, the small herd of children clamber about on construction materials and hang out near the shop. They are given great freedom to live out their childhood.

In Ilimanaq everyone is more or less related to one another. There are of course incomers in the four 'main families' who make up the settlement. But many were born here. That certainly applies to the shop manager, Jane Villadsen and her husband Ove. Both are 55 years old. For many years this industrious couple have devoted themselves to tourism.

In the settlement's little shop you can buy just about anything: from 'Eskimo socks' to Brylcreem, large bottles of juice, minced fin whale, salted blubber, snowmobile gloves and organic pearl barley. There are still some onions, potatoes, pomelo and loads of garlic. But in winter fruit and vegetables are at a premium. After the last cargo ship has called into port in December, the settlement has to wait until May for fresh supplies.

Niuertarfik takornarissallu

Atuareernerup kingorna meeqqat sanaartugassanut qalloqattaarujoorput niuertarfiup eqqaaneerujoorlutik. Nammineq meeqqatut kiffaanngissuseqarlutik inoorujoorinnaatitaapput.

Ilimanami inuit tamangajammik arlaatigut ilaqutariissuteqarput. Soorunami avataanneersunik "ilaqutariit pingaarmit" taakkut nunaqarfimmi sisamaasut akoqarput. Kisianni arlallit tamaani inunnornikuupput. Niuertarfimmi aqutsisoq Jane Villadsen uialu Ove. Tamarmik 55-nik ukioqarput, aappariillu taakku sullarissut aamma ukiuni arlalinni takomariaterisarsimapput.

Nunaqarfiup niuertarfeeraani suut tamarmik piassaapput alersersuarniit bryldcremenut, safit dunkersuarniit, arferit neqai aserortikkat, orsut tarajortikkat, suaasiassallu økologiskit. Suli uanitsoqalaarpoq, naatsiaat, pomello hvidløg-erpassuillu. Kisianni tassa ukiukkut naatsitaqarniarneq ajornartorsiutaasarpog, umiarsuarmi decembarimi naggataaraagat taava maajimi tikeqqinnissaanut nunaqarfimmiut nutaanik pajuttoqarnissartik utaqqisariaqartarpaat.

► Parret ejer Tourist House, fire huse med 24 sengepladser. De serverer mad for turisterne, ofte fisk, som Ove Villadsen selv fanger. Han er fisker og fanger - for to år siden skød han en isbjørn - og tidligere bygdebestyrelsesformand ved siden af arbejdet med turister. Hver sommer sejler parret ind i Tasiusaq fjorden for at fiske ørreder.

"Vi kalder det vores paradis," siger Ove Villadsen med et bredt smil. Parret har hytte derinde, som indimellem udlejes til turister.

Ove Villadsen tror, der er plads til både Tourist House og World of Greenland. "Der er arbejde nok til os begge. Vi skal samarbejde om at guide og sejle med turister. Jeg tror, der kommer mange flere turister," siger Ove Villadsen, der selv elsker at rejse. Jane og Ove har været i Danmark, Holland, Belgien og Norge. "Men det bedste var Paris!"

World of Greenlands 15 nye hytter skal være med til at skabe grundlag for flere turister i bygden.

World of Greenland's 15 new cabins will help form the basis for more tourists in the settlement.

World of Greenlandip illuaraatai nutaat 15-t nunaqarfimmi takornariaqarnerulernissaanik tunngavisseeqataasussaapput.

► In addition to her job in the shop, in the summer Jane Villadsen and her husband are busy looking after tourists. The couple own Tourist House: four buildings with 24 beds. They serve food to the tourists. This often consists of fish, which Ove Villadsen catches himself. He is a fisherman and hunter (two years ago he shot a polar bear) and used to be the chairman of the settlement alongside his tourism duties. Every summer the couple sail into Tasiusaq Fjord to fish for trout.

"We call it our paradise," says Ove Villadsen with a broad smile. The couple have a cabin there, which from time to time they rent out to tourists.

Ove Villadsen believes there is room for both Tourist House and World of Greenland. "There's enough work for both of us. We'll work together, providing guided tours and sailing trips for tourists. I believe that lots more tourists will come," says Ove Villadsen, who is a keen traveller himself. Jane and Ove have been to Denmark, the Netherlands, Belgium and Norway. "But Paris was the best!"

► Niuertarfimmi sulinerup saniatigut aamma Jane Villadsen uinilu aasakkut takonarissanik sullissinermik ulapputeqagaatsiartarput. Aappariit pigivaat Tourist House, illut sisamat katillugit 24-nik siniffissallit. Takornarissanut nerisassanik sallaallikkajuttarput, annerusumik aalisakkanik, Ove Villadsen-ip nammineq pisisimasai. Aalisartuullunilu piniartuuvoq - ukiut marluk matuma siornatigut nannussimavoq - aammalu nunaqarfimmi siulittaasuunikuulluni takornari-alerinermi saniatigut. Aasaq tamaasa aappariit Tasiusamut eqalliartarput.

"Paradisitsinnik taasarparput," taama Ove Villadsen qungujorujulluni oqarpoq. Aappariit taqqamani illuaraqarput, ilaanni takonarissanut attartortinneqartartoq.

Ove Villadsen upperaa, Tourist House aamma World of Greenland tamarmik periarfissaqartoq. "Tamatsinnut suliasaqluarpoq. Suleqatigiissutigissavagut takonarissanik angallassisarmerit assartuisarmerillu. Isumaqpunga takonarissat suli amerlanerujussuit tikittalerumaartut", Ove Villadsen oqarpoq, namminerlu aamma angalaneq nuannareqaa. Jane Ove-lu Danmark, Holland, Belgia aamma Norge angalanikuuvai. "Kisianni nuannernerpaavoq Paris!"

Spøgelsesfabrik og noder

Fabrikken har i årevis været bygdens hjerte. Tørrede hellefisk, som fabrikken producerede, er en eftertragtet grønlandsk delikatesse. Men bl.a. fordi bygdens fiskere foretrak at sælge deres fisk i Ilulissat, måtte fabrikken i Ilimanaq lukke. Den ligger i dag tom hen med spøgelsesagtige grå bygninger nede ved vandet.

Isak Johansen var fabrikkens sidste leder. Han er i dag på pension. Som så mange andre i bygden, byggede han selv sin bolig sammen med faderen, der udbragte post med kajak og hundeslæde. Det lille hyggelige hus med de mange familiefotos, plastikblomster og børnetegninger var dengang bygdens største. I dag er det blevet det mindste, konstaterer 69-årige Isak og hans kone Karen, 59.

Isak henter en blå mappe, hvor han med sirlig håndskrift har skrevet sine digte og sange – mange om den bygd, han elsker. Om snespurve, sæl, fisk, om vandfaldet og elven, som fryser til is, om blomsterne på engen. Karen oversætter: "Jeg elsker det sted, hvor vores far og farfar altid har boet, og vi selv vil bo altid."

Da bygden sidste år fejrede 275 års jubilæum, kom et kor fra Ilulissat og sang nogle af Isak Johansens sange om Ilimanaq. Han tænder båndoptageren, og vi lytter til musikken. Isak spiller klaver efter gehør. Hans største ønske er at lære noder.

Fabrikken i Ilimanaq, hvor man engang producerede ræklinger, ligger nu øde hen. Ræklinger består af hellefisk i strimler, som tørres på stativer i vintermånederne.

The factory in Ilimanaq, which once manufactured ræklinger, is now deserted. Ræklinger are strips of Greenland halibut, dried on racks during the winter months.

Ilimanami aalisakkerivik, qanga qullukkiorfusimasoaq, maanna uninngaannarpoq. Qullukkat tassaapput qalerallit amitsunngorlugit aggukkat, ukiuunerani panertinneqartartut.

Haunted Factory and Music

For years the factory was the heart of the settlement. Dried Greenland halibut, which the factory produced, is a much sought-after Greenland delicacy. But partly because the settlement's fishermen preferred to sell their fish in Ilulissat, the factory in Ilimanaq was forced to close. Today the ghostly grey buildings sit empty down by the water.

Isak Johansen was the last manager of the factory. Now he is retired. Like many other people in the settlement, he built his own house together with the father, who delivered the post by kayak and dog sled. Once upon a time, the charming little house

with its family photos, plastic flowers and children's drawings was the biggest in the settlement. Now 69-year-old Isaac and his 59-year-old wife, Karen admit that it is the smallest.

Isak fetches a blue folder, which contains poems and songs he has written in his neat handwriting. Many of them are about the settlement he loves: about snow buntings, seals and fish, about the waterfall and river that freezes to ice, about the flowers in the meadow. Karen translates: "I love the place where our fathers and grandfathers have always lived, and where we will live forever."

Last year, when the settlement celebrated its 275th anniversary, a choir came from Ilulissat and sang some of Isak Johansen's songs about Ilimanaq. He turns on the tape recorder, and we listen to the music. Isak plays the piano by ear. He longs to learn to read music.

Fabrikki aliortorfik nuutillu

Ukiorpassuarni fabrikki nunaqarfiup uummatigisimavaa. Qullukkat, fabrikkip tunisassiarisimasai, kalaallit mamartuliaatigai pilerigineqarluartut. Kisianni nunaqarfiup aalisartuisa ilaatigut Ilulissanut aalisakkanik tuniserusunneruneri peqqutaalluni, Ilimanami fabrikki matusariaqarsimavoq. Ullumikkullu imaqarani immap qulinnguani aliortugaqarpassittutut isikkoqarluni napaannarpoq.

Isak Johansen kingullersaalluni fabrikkimi pisortaasimavoq. Ullumikkut soraarninngormikuuvoq. Nunaqarfimmiut allat assingalugit, nammineq illuliorsimavoq ataatan ikiortingalugu, qaannamik qimussimillu allakkisartuusimasoaq. Illinnguaq anginngitsoq iseruminartuuvoq, arlalippassuarnillu ilaqtattat assiginik, naasusaniq meeqqallu titartagaannik assiliaqarpoq, qanga nunaqarfiup annersarisimavaa. Ullumikkut mikinersaavoq, taama 69-nik ukiulik Isak nulialu Karen 59-nik ukiulik oqarput.

Isak mappi tungujortoq aavaa, tassani taalliani erinarsuusianilu kusanaqqissaartumik allassimasai katersorsimapput - arlallit nunaqarfimmut asasaminut tunngasuupput. Qupaloraarsuit, puisit, aalisakkat, qorlortoq kuullu qerisarnerinut, narsaanilu naasununut tunngasut. Karen nutserivoq: "Sumiiffik manna asavara, ataatta aatattalu inuuffigiuannarsimasaa, uagut aamma tamaaniit-tuassaagut."

Siorna nunaqarfik ukiuni 275-inngortorsiorneqarpat, Ilulissaniit erinarsoqatigiinnik tikittoqarsimavoq Isak Johansen-illu Ilimanaq pillugu erinarsuusiasa ilaannik erinarsorlutik. Immiussisutini ikippaa, nipilersuutillu tusarnaarlutigit. Isak nipilersuutinik siussarinnini atorlugu pattagiartarpoq. Kissaataasa annersaraat nuutersorsinnaalernissaq.

Nye beboere

Der er langt til forne tiders storhed i Ilimanaq. Men udsigten til mere turisme og flere arbejdspladser har allerede fået indbyggertallet i bygden til at stige en smule. Salomine, Ove Villadsens søster, som bor i Nuuk, er på vej tilbage til bygden, fordi hun har fået arbejde i den restaurant, som skal indrettes i den gamle bestyrerbolig. VVS'er Arne Lange er også flyttet tilbage. Han har arbejdet med kloakering af Ilimanaq og ser nye muligheder fremover. Derfor har han slået sig ned i bygden foreløbig hos sin mor, som han gerne vil hjælpe, fordi hun er syg. Planen er at bo sammen med sine to børn i et hus, han arbejder på at sætte i stand.

Han er formand for bygdebestyrelsen og vil kæmpe for at få genåbnet fiskefabrikken og for, at flere børnefamilier får lyst til at flytte til bygden.

Den 49-årige håndværker er "meget, meget glad for udviklingen i Ilimanaq. Jeg kom selv med forslag om at sætte de gamle huse i stand tilbage i 1996 sammen med museumsdirektør Kirsten Strandgaard. De ser meget flotte ud nu. Det er et demonstrationsprojekt for hele Grønland."

VVS'er Arne Lange er flyttet tilbage til Ilimanaq. Han er ny bygdeformand og vil kæmpe for at få genåbnet fabrikken og trække flere børnefamilier til bygden.

The plumber Arne Lange has moved back to Ilimanaq. He is the newly elected chairman of the settlement's board of trustees and aims to fight for the reopening of the factory and to encourage more families with young children to move to the settlement.

VVS'ilerisoq Arne Lange Ilimanamut uteqqissimavoq. Nunaqarfimmi siulittaasut qinigaarlaajuvoq, ilungersuutiginiarpaalu aalisakkeriviup ammarneqarnissaa aammalu ilaqutariit meerartallit nunaqarfimmut noorarnissaat.

New Inhabitants

Ilimanaq's former heyday is a thing of the past. But the prospect of more tourism and more jobs has already led to a slight increase in the settlement's population. Salomine, Ove Villadsen's sister, who lives in Nuuk, is about to return to the settlement. She has got a job in the restaurant in the old administrator's house. Arne Lange, a plumber, has also moved back. He has been working on Ilimanaq's sewerage system and is looking forward to new opportunities in the future. That is why he has set up home in the settlement: initially in his mother's house. He wants to give her a hand, because she is not very well. The plan is to live together with his two children in a house, which he is doing up. He is the chairman of the settlement's board of trustees and aims to fight for the re-opening of the fish factory to encourage more families with young children to move to the settlement.

The 49-year-old tradesman is "extremely happy about developments in Ilimanaq. Myself and the director of the museum, Kirsten Strandgaard came up with the idea of restoring the old houses back in 1996. They look beautiful now. The project is a role model for the whole of Greenland."

Innuttaasut nutaat

Qanga Ilimanap peruttulerfia sivittorpoq. Kisianni takornariaqarnerup annertusiartulersinnaaneranut periarfissaqarsinnaaneq suliffissallu amerlatsissinnaanera nunanaqarfimmit innuttat amerlariaateqalaarsimanera takussutissaqalereerpoq. Salomine, Ove Villadsen-ip qatanngutaa, Nuummi najugalik, nunaqarfimmut utilerpoq, niuertup illorsuatoqaani neriniartarfittaassami suliffittaarsimagami. VVS-ilerisoq Arne Lange aamma utersimavoq. Ilimanami kloak-ilersuineq ingerlassimavaa siunissamilu periarfissaqarsinnaanera takorloorsinnaallugu. Taamaattumik nunaqarfimmut utersimavoq, utaqqiisaalu anaanaminiikkallarluni ikiormiassagamiuk napparsimanerani.

Takorlooppaa meeqqanilu marluk illumi maannakkut aqqissuutamini najugaqarsinnaanisartik. Nunaqarfimmi aqutsisuni siulittaasuvoq, sorsuutigerusuppaalu aalisakkeriviup ammarneqarqinnissaa, tassuunakkut ilaqutariit meerartallit nunaqarfimmut uterusulersikkumallugit. Taanna assassorluni sulisoq 49-nik ukiulik "Ilimanami ineriartorneq nuannaarutigisorujussuuvaa. Nammineq 1996-imi siunnersuutiginiungaluarpara illutoqarsuit aqqissuunneqarnissaat katersugaasivimmi pisortaasoq Kirsten Strandgaard peqatigalugu. Massakkut kusanagaat Kalaallit Nunaata sinneranut maligassaqqissutut suliniutaavoq."

En kærlig hånd

Jacob Nedergaard har været arbejdsmand ved restaureringen af de to 1700-talshuse, som Realdania By & Byg har sat i stand. Han bor i bygden sammen med hustru Nukannuaq og deres tre børn. Hun ernærer sig ved rengøring i bl.a. skole og servicehus – en håndfuld deltidsjobs, som desværre er svundet ind til færre timer efter kommunesammenlægningen, som ikke har været god for bygden. Også skolen blev der skåret ned på.

Jacob Nedergaard, 36, er ”halv viking”, som han siger, men har boet det meste af sit liv i en bygd.

”Det giver stor frihed at bo her. Man behøver ikke stress. Der er trykthed. Børnene kan lege lige så tosset, de vil. De ved, hvad der er farligt, og de har frihed til at gøre lige, hvad de vil.”

Begrænsningen ved at bo i Ilimanaq er, at børnene skal til Aasiaat, når de kommer i 9. klasse. Det er alt for langt væk, mener Jacob Nedergaard. Børnene kender ingen i byen. Og så kan familien blive tvunget til at flytte til Ilulissat. Men Jacob Nedergaard vil

gerne blive boende i bygden, hvor han ser flere muligheder fremover efter Realdania By & Bygs investeringer i bygden sammen med de 15 nye hytter.

”Måske kan det give 6-7 nye arbejdspladser, og det er meget her,” siger Jacob Nedergaard. ”For os er Realdania By & Bygs projekt en kærlig hånd, som bliver rakt ud, så vi får et levedaggrundlag.”

Jacob Nedergaard har været arbejdsmand ved restaureringen af de to 1700-talshuse og har bl.a. hjulpet med at afmontere loftslærreder i bestyrerboligen.

Jacob Nedergaard worked on the restoration of the two 18th-century buildings. For example, he helped to remove the ceiling canvases in the administrator's house.

Jacob Nedergaard illutoqqat marluk 1700-kkornitsat iluarsaannerini ikiortaasimavoq ilaatigullu aamma niuertup illorsuata qaliaani annorassianik piaanermi ikiortaasimalluni.

Tender Loving Care

Jacob Nedergaard worked on the restoration of the two 18th-century houses, which Realdania By & Byg refurbished. He lives in the settlement with his wife Nukannuaq and their three children. He makes a living cleaning the school and the community centre: part-time jobs, which unfortunately were reduced to fewer hours after the amalgamation of the municipalities, a move that was not good for the settlement. Even the school has been subject to cuts.

36-year-old Jacob Nedergaard says he is “half Viking”, but he has lived most of his life in the settlement.

“Living here gives you a great sense of freedom. There’s nothing to get stressed about. We have peace of mind. The children can play their hearts out. They’re aware of what’s dangerous. Otherwise, they have the freedom to do whatever they want.” The downside of living in Ilimanaq is that the children have to go to Aasiaat when they get to the 9th form. Jacob Nedergaard thinks that is much too far away. The children do not know anyone in the town. Not only that. Families may be forced to move to Ilulissat. But Jacob Nedergaard would rather remain in the settlement, where he is looking forward to more opportunities, now that Realdania By & Byg have invested in the settlement and the 15 new cabins have been built.

“This may lead to six or seven new jobs, and that’s a lot here,” says Jacob Nedergaard. “For us the Realdania By & Byg project represents a touch of tender loving care that will help us earn a decent living.”

Assammik isaassineq

Illut marluk 1700-kkunneersut nutarternerini Jacob Nedergaard ikiortitit suleqataasimavoq, Realdania By & Byg-ip nutarsartitaanni. Nulianilu Nukannuaq meeqqatillu pingasut nunaqarfimmi najugaqartuupput. Nukannuup inuuniutigivaa ilaatigut atuarfimmi illu sullivimmilu eqqiaasarneq - sarniatigullu assigiinngitsunik suliaqartarluni, tamakkuli kommunit kattunnerisa kingunerisaanik akunnerit suliffusartut ikilingaluttuinnarsimapput, tamanna nunaqarfimmut iluaqutaasimangivip-poq. Aamma atuarfik ikilisaaffigineqarsimavoq.

Jacob Nedergaard, 36-nik ukiulik, ”affarmik vikingeq”, nammineq oqartarneratut, kisianni inuunermi annersaani nunaqarfimmi inuusimavoq.

”Maani najugaqarneq assut kiffaanngissuseqar-narpoq. Uisakajaatoqartariaqanngilaq. Toqqissimanarpoq. Meeqqat qanorsuaq pinnguffassinnaap-put. Nalunngilaat suut ulorianarnersut, kiffaanngissuseqarpullu qanoq iliornissaminnut.” Ilimanami najugaqarnerup killeqassutaa tassaavoq, meeqqat 9. klasse-nngoraagamik Aasiannut aallartariaqarnerat. Jacob Nedergaard isumaqarpoq ungasippallaarujussuortoq. Meeqqat illoqarfimmi ilisarimasaaqanngillat. Taamaattumik ilaqtariit Ilulissanut nuuttariaqarsinnaapput. Kisianni Jacob Nedergaard nunaqarfimmi najugaqannarusuppoq, takusinnaallugit Realdania By & Byg-ip nunaqarfimmut aningaasaliineratigut illuaqqat aamma 15 sananeqarneri.

”Immaqa suliffissanik nutaanik 6-7 pilersitsiffusinnaapput, maanilu annertuvoq,” oqarpoq Jacob Nedergaard. ”Uatsinnut Realdania By & Byg-ip suliniutaa assammik isassinertut tiguvarput, taamaasilluta inuuniarnitsinni tunngavissaqalerpu-gut.”

TURISME OG NYE MULIGHEDER I BYGDEN

Tourism and new
opportunities in Ilimanaq

Ilimanami takornariaqarneq
periarfissallu nutaat

Havnen – akilleshælen

Magga Fencker fortæller, at hendes far som udstedsbestyrer gerne ville udvikle Ilimanaq, for der var masser af fisk. Han arbejdede for at etablere en rejefabrik i bygden. Men på grund af elendige havnefaciliteter blev det ikke til noget. Den kom i stedet til Qasi-giannguut – til stor skade for Ilimanaq, fordi en del beboere flyttede væk for at arbejde på fabrikken.

Det var i 1960 - omkring det tidspunkt, hvor Magga Fencker stadig boede i bygden – at Ilimanaq havde flest indbyggere, 254. Befolkningstallet steg, fordi to nærliggende bygder blev nedlagt, og folk derfor flyttede til Ilimanaq.

Anløbsforholdene har altid været en udfordring i Ilimanaq. I dag er der lavet en tidevandstrappe. Men der er ingen egentlig havn.

Mooring conditions have always been a challenge in Ilimanaq. Now they have built tidal steps. There is still no actual harbour.

Ilimanami umiarsualiveqarneq ajornartor-siutaajuarsimavoq. Ullumikkut ikaartar-filiorqarsimavoq. 1900-kkut tikillugit umiarsualiveqarnikuusimangillaq.

The Harbour - the Achilles Heel

Magga Fencker describes how, when her father was the outpost administrator, he wanted to develop Ilimanaq based on the abundance of fish. He worked to set up a prawn factory in the settlement. But, because of the deplorable harbour facilities, the project came to nothing. Instead, Qasi-giannguut got the factory: to the great detriment of Ilimanaq, because a number of inhabitants moved away to work in the factory.

It was in 1960 – when Magga Fencker still lived in the settlement – that Ilimanaq had its largest number of inhabitants: 254. The population grew because two neighbouring settlements were abandoned and people moved to Ilimanaq as a result.

For many years far more people lived in Ilimanaq than in the colonial headquarters of Qasi-giannguut. In addition to the whaling, Ilimanaq was one of the first places where, back in 1770, they attempted to catch seals with the use of nets.

It was a Dane who deployed this incredibly efficient method of catching. The people of Greenland were very sceptical.

Umiarsualivik - sanngiiffik

Magga Fencker oqaluttuarpoq, ataataa nunaqarfimmi qullersaagallarami Ilimanaq ineriartortikkusunikungaa, aalisagarpassuaqarmammi. Nunaqarfimmi raajaleriffimmik pilersitsinissaq sulissutigisimavaa. Kisiannili umiarsualivilunnera peqqutaalluni piviusunnngortinneqarsimangillaq. Tamannali Qasi-giannguani iluatsippoq - Ilimanamut innarliutaaqisumik, nunaqarfiummi innuttarpasui raajaleriffimmut suliaartukaallutik nutsersimapput.

Tamanna 1960-mi pisimavoq - piffisami taamani Magga Fencker suli nunaqarfimmi najugaqarpoq - Ilimanap amerlanerpaanik innuttaqarfia, 254. Nunaqarfiup innuttaasa amerlassusai annertusimavoq, qanigisaaniittut nunaqarfiit marluk matuneqarnerisa kingorna, taamaattumillu Ilimanamut nuullutik.

Ukiopassuarni Ilimanami inuit niuertoqarfiup qullersaqarfianit Qasi-giannguanit inoqarnerusimavoq. Arfanniernerup saniatigut Ilimanaq siullersaalluni qassutinik puisinniarnermut misileraaffusimavoq 1770-imi. Qallunaap periuseq tamanna ajunngilluinnartoq atugarisimavaa.

► I årevis boede der langt flere mennesker i Ilimanaq end i koloni-hovedkvarteret i Qasigiannuit. Sideløbende med hvalfangst var Ilimanaq et af de første steder, hvor der allerede i 1770 blev lavet forsøg med fangst af sæler i garn. Det var en dansker, som brugte denne ret effektive fangstmetode. Grønlænderne var dybt skeptiske. De syntes, det var en uværdig måde at nedlægge sæler på og kaldte det for "den sovende mands fangstredskab". Men lidt efter lidt tog folk i Ilimanaq fangstmetoden til sig med stort udbytte.

I det hele taget var der godt gang i Ilimanaq fra 1700-tallet og frem til omkring 1960.

Der var så meget aktivitet i bygden, at man i 1826 besluttede at flytte handelskolonien - selve hovedkvarteret – til Ilimanaq. Den fornemme status varede kun kort tid. Efter tre år flyttede kolonien tilbage til Qasigiannuit. Årsagen var – igen - de elendige havneforhold. Et problem, som i årevis har været bygdens akilleshæl.

Derfor har Qaasuitsup Kommune givet løfte om at udbedre havnen i den trepartsaf tale, der er indgået mellem Realdania By & Byg, kommunen og World of Greenland.

Oprindeligt blev der talt om at bygge to moler for at give læ til havnen, men det blev opgivet af økonomiske årsager. Indtil videre er der kun bygget en tidevandstrappe, som gør det lettere at komme op og ned fra både i havnen. Især ved kraftig blæst ligger havnen ubeskyttet og gør det vanskeligt – til tider umuligt – at lægge til.

Fra de nye turisthytter har man første parket til udsigten over Isfjorden.

The tourist cabins in the front row offer a view of the Icefjord.

Takornarissanut illuaqqaniit Ilulissat Kangianut isikkivik pitsaanerpaaq pissarsiarineqarsinnaavoq.

► They thought it was an undignified way to catch seals and referred to the nets as "the sleeping man's fishing gear." But gradually the people of Ilimanaq took to this method of catching and there was an abundant yield.

All in all, from the 18th century to around 1960, times were good in Ilimanaq. There was so much activity in the settlement that in 1826 a decision was made to move the trading colony, the actual headquarters, to Ilimanaq. But this distinguished status was short-lived. After three years the colony moved back to Qasigiannuit. Once again the reason was the deplorable harbour facilities: a problem, which for many years has been the Achilles heel of the settlement.

That is why Qaasuitsup Municipality promised to improve the harbour as part of the three-party agreement signed by Realdania By & Byg, the municipality and World of Greenland.

The original plan was to build two piers to provide shelter for the harbour, but this was abandoned on financial grounds. So far they have only built tidal steps, which make it easier to get up and down from boats in the harbour. Particularly when subject to powerful winds, the harbour is unprotected, making it difficult, sometimes impossible, to moor.

► Kalaallit assut qularisimavaat. Isumaqsarimapput puisinik piniariaaseq tamanna iluarisassaangitsoq taasimallugulu "eqiasuttup piniariaasia". Piffissalli ingerlanerani Ilimanami inuit taama piniariaaseqar-neq atuleriartorsimavaat pissarsiaqaataalluurtumik. Ilumummi taama 1700-kkunni Ilimanaq uummaarissimaqaaq 1960 tikillugu.

Nunaqarfik ima pisoqarfutigisimavoq, allaat 1862-mi aalajangerneqarsimalluni niuertoqarfiup nuunnissaa - qullersaqarfiup - Ilimanamut. Taamatulli inissisimaneq sivikitsuinnarmi atuuppoq. Ukiut pingasut qaangiummata Qasigiannuanut ertinneqarsimavoq. Peqquataasi-mavoq - aasinaasiit - umiarsualivilunnera. Ajornartorsiuat ukiorpassuarni nunaqarfiup sanngeequtaa.

Taamaattumik Qaasuitsup Kommunea neriorsuute-qarsimavoq Realdania By & Byg, kommunellu aamma World of Greenland akornanni pingasuull-uni isumaqatigiisummi umiarsualiviup iluarsaanne-qarnissaa.

Aallaqqaammut isumassarsiarineqarsimangaluar-poq marloqiusamik nunniortoqassasoq oquutalior-luni, tamannali unitsiinnartariaqarsimavoq aningaasaqarniarneq eqqarsaatigalugu. Maannamut ulittarneq tinitarnerlu malillugu ikaartarfusinnaas-umik sanasoqaannarallarsimavoq, ajornangin-nerusumik umiarsualivimmuut ikaartoqarsinnaaler-luni. Arnorlertillugu umiarsualivik oqquartaqannginnera pissutaalluni ajornakusoor-tarpoq - ilaatigullu ajornavittarpoq - talinniarnissaq.

Vand og kloak

Der har været mange bump på vejen og vanskeligheder i løbet af de 12 år, der er gået fra de første forhandlinger om restaureringsprojektet i Ilimanaq og frem til i dag. Meget er nået. Men der mangler stadig vigtige dele af det program, som blev aftalt mellem Qaasuitsup Kommune og Realdania By & Byg og WOG.

Som i andre af Grønlands bygder – og enkelte byer – er der hverken indlagt vand, kloakering eller toiletter med skyl i Ilimanaq. Vand hentes i dunke ved taphuse eller kommer fra en tank på taget. Kloakvand løber direkte ud på jorden eller i havet.

Da Realdania By & Byg indgik aftale med kommunen om restaureringsprojektet, gav kommunen tilsagn om, at de ville ansøge Selvstyret om et fælles kloakprojekt for hele bygden. Af økonomiske årsager blev kloakeringen opdelt i to faser. I første omgang blev de 15 nye hytter, de gamle bygninger, forsamlingshuset og servicehuset forsynet med vandskylende toiletter. Kloakeringen er dimensioneret, så kommunen i fremtiden kan tilkoble resten af bygden. Samtidig skal der etableres et system til håndtering af affald som erstatning for den nedlagte, stærkt forurenende dump.

Tidligere lå bygdens losseplads, dumpen, på en del af det areal, hvor der nu er hytter, og hvor kommunen har etableret et nyt stisystem.

Hver af de 15 nye hytter har sin egen terrasse ud mod Isfjorden.

Each of the 15 new cabins has its own deck overlooking the Icefjord.

Illuaqqat 15 nutaat tamarmik Illulissat Kangianut isikkiveqarput.

Water and Sewage

The twelve years from the first negotiations for the restoration project in Ilimanaq to today, have involved a very bumpy ride. Much has been achieved. But many important elements of the programme, which were agreed upon by Qaasuitsup Municipality, Realdania By & Byg and WOG, are still missing.

As in other Greenland settlements and some towns, there are no proper water or sewerage installation or flushing toilets in Ilimanaq. Water has to be fetched in canisters from waterworks or comes from a tank on the roof. Sewage runs directly out into the earth or into the sea.

Imeq kuuffiillu

Ukiut 12-tingerlanerini aqquq manissuinnaasimanngilaq ajornartorsiutillugu assigiinngitsut nalaanneqartarsimapput, Ilimanani nutarsaanissamik isumaqatigiinnialeqqaarnermiit ullumimut. Sorpassuit anguneqarsimapput. Kisianni sulii pilersaarummi pingaarnerpaaq amigaatigaarput, tassalu Qaasuitsup Kommuneata, Realdania By & Byg aamma WOG akomanni isumaqatigiissutaasimasumi.

Soorlu Kalaallit Nunaata sinnerani nunaqarfinni - illoqarfinnilu ataasiakkaani - imermik illunut pilersuineqanngilaq, kuuffilersuineqanngilaq aammalu Ilimanami kuutsiinnarissanik perusuersartarfeqarmani. Imertartarfinni imertartoqartarpoq imaluunniit illut qaliaani imiisivinniit. Imerlu atorrigaq nunaannarmut imaluunniit imaanut kuuinnartarluni.

Realdania By & Byg-ilu kommunemut nutarsaanissamik isumaqatigiissuteqaramik kommuni neriorsuuteqarsimavoq, Namminersorlutik Oqartussanut nunaqarfiup kuuffilersorneqarmissaa qinnutigineqassasoq. Aningaasaqarniarnerli pequtugalugu kuuffilersuineq suliaasanut marlunnut avinneqarpoq. Siullermik illuaqqat 15 nutaat, illutoqqat, katersortarfik illulu sullivik kuuffilersorneqarput tamarmillu kuutsittakkanik perusuersartarfilersorneqarlutik. Suliaq siulleq ima naammassineqarpoq, kuuffilersuinerit periarfissaqarlutik nunaqarfiup sinnerinit atorineqarsinnaalersinnaallutik, aningaasaqarnikkut tamanna periarfissaqalissappat. Taava aamma nunaqarfinni qitiusumik eqqaavilerineq aqqiissuunneqassaaq, eqqaavissuarmut minguttiseqisumut taarsiullugu. Siusinnerusukkuq nunaqarfiup eqqaavissua, maanna illuaqqiorfusimasumiissimavoq, kommunilu maannakkut tassuuna pisuinnarmut aqquserngiorsimavoq.

When Realdania By & Byg signed the restoration project agreement with the municipality, the latter pledged to apply to the Government of Greenland for funds for a joint sewerage project for the entire settlement. However, for financial reasons, the sewerage project was divided into two phases. Initially, sewage facilities and flushing toilets were installed in the 15 new cabins, the old buildings, the village hall and the community centre. The work on Phase 1 was executed so that the sewerage system is large enough to connect the rest of the settlement in the future, if that proves to be financially feasible.

They will also establish a waste management system located in the centre of the settlement to replace the abandoned, heavily polluting dump. The settlement's waste disposal site, the dump, used to occupy part of the site where the cabins are now located, and where the municipality has established a new path system.

Turisme

Ilulissat er den by i Grønland, hvor der kommer flest turister. Og turistoperatørerne venter endnu flere, når den nye storlufthavn står færdig – hvornår vides endnu ikke. Lykkes det at realisere projektet, bliver det muligt at flyve direkte fra Ilulissat til USA og Europas storbyer. Også Isfjordscentret – finansieret af Realdania – som efter planen står færdigt i 2020, ventes at tiltrække flere turister.

De fleste hoteller i Ilulissat har fuldt booket hele sommeren. Derfor er flere

i gang med at udvide. Der er godt 10.000 turister årligt i Ilulissat, fremover ventes 25.000. En del af dem vil få lyst til også at opleve Ilimanaq.

Derfor har World of Greenland, som ejes af Topas Group i Danmark og Grønlands Rejsebureau (som igen er ejet af Air Greenland), bygget de 15 nye hytter i Ilimanaq.

De historiske huse er restaureret med respekt for de originale materialer – også hvor det har været nødvendigt at tilføje nyt som f.eks. låsen her.

The historic buildings have been restored with respect for the original materials – even when it was necessary to add new elements: for example, this lock.

Illutoqqat oqaluttuassartallit iluarsaan-neqarsimapput atorutoqai ataqaeq-qinnaarlugit - aamma ilaatigut nutaanik taarsiisoqartariaqarsimavoq, soorlu una paarnaarsaat

Tourism

Ilulissat attracts the greatest number of tourists in Greenland. Tour operators are expecting even more, when the new, large airport is completed (though when that will be is unknown). If the project sees the light of day, it will be possible to fly directly from Ilulissat to the United States and European cities. The Icefjord Centre, financed by Realdania and expected to open in 2020, is also going to attract more tourists.

Most hotels in Ilulissat are fully booked throughout the summer. So many of them are in the process of expanding. Ilulissat welcomes about 10,000 tourists a year. In the future they are expecting 25,000. Maybe some of them will feel the urge to discover Ilimanaq.

That is why World of Greenland, owned by Topas Group in Denmark, and Greenland Travel (in turn owned by Air Greenland), have built the 15 new cabins in Ilimanaq.

Takornarialerineq

Ilulissat Kalaallit Nunaanni illoqarfiuvoq takornarissanit tikerarneqarnerpaaq. Takornarialerisullu suli naatsorsuutigivaat suli amerlanerulissasut, mittarfissuartaassaq naammassippat - qaquguussan-ersoq suli ilisimaneqanngilaq. Suliniut iluatsissappat, taava periarfissaalissaaq Ilulissaniit toqqaannarluni USA-liarsinnaaneq aammalu Europami illoqarfiit annersaannut. Aamma Isfjordscenterissaq - Realdania-mit aningaasaliiffigineqartoq - 2020-mi ammartussaq takornarissanik amerlanerusunik kajungersitsissasooq ilimagineqarpoq.

Ilulissani unnisarfiit aasaq naallugu ulikkaartarput. Taamaattumik arlallit suli allilerlutik ingerlatsipput. Ilulissani ukiumut takornarissat 10.000 missaaniipput, siunissamilu naatsorsuutigineqarput 25.000. Taakkulu ilaasa Ilimanalianissaq pilergilissajunnarsivaat.

Taamaattumik World of Greenland, Topas Group Danmarkimi aamma Grønlands Rejsebureauimit (taannalu Air Greenland-imit pigineqarpoq) pigineqartumit aaliangiunneqarsimavoq Ilimanami 15-nik illuaraliortoqarmissaa.

► "Rigtig mange turister efterspørger små, stille steder - i diametral modsætning til deres hverdag i Europas storbyer. De elsker steder, hvor livet leves uden stress og jag," siger direktør Martin Bo Hansen, World of Greenland. Derfor er bygder populære.

"Vores gæster vil opleve autenticitet og den lokale fangerkultur, som bliver påvirket af moderne teknologi. Og se isbjerge. De vil opleve fænomener, som måske snart forsvinder."

De vil også gerne ind til Indlandsisen, og netop fra Ilimanaq er mulighederne gode. "Det betyder meget, at folk i Ilimanaq er så gæstfrie. De siger hej til alle og er interesserede i at tale med folk udefra," fortæller Martin Bo Hansen, der glæder sig over, at de gamle huse er sat i stand. "Man får et sug i maven, når man ser dem. Det betyder rigtig meget med kulturarven."

WOG satser på at sejle otte gange om dagen til Ilimanaq – mod tidligere blot hver anden dag. Når hytterne er fyldt op, giver det plads til 60 – flere mennesker end der i forvejen bor i bygden. Men det mener Martin Bo Hansen godt, at Ilimanaq kan bære. Han regner med, at omkring ti procent af de turister, som besøger Ilulissat, vil lægge vejen omkring Ilimanaq.

Natur, isbjerge samt fanger- og bygdekultur er ifølge World of Greenlands direktør Martin Bo Hansen øverst på mange turisters ønskeliste.

According to Martin Bo Hansen, CEO of World of Greenland, nature, icebergs and whaler and settlement culture are at the top of many tourists' bucket lists.

Pinngortitaaq, iluliarsuit piniartut aalisartullu inooriaasiat tassaapput World of Greenlandip pisortaa Martin Bo Hansen naapertorlugu takomariassat kissaataasa annersaat.

► "Many tourists want small, quiet places, as a complete contrast to their everyday lives in Europe's cities. They love places where life is free of all the hustle and bustle," says Martin Bo Hansen of World of Greenland. That is why the settlements are so popular. "Our guests want an experience of authenticity and the local hunter-whaler culture, which is being impacted elsewhere by modern technology. And they want to see icebergs. They want to experience phenomena that might soon disappear."

They also want to see the ice sheet, and Ilimanaq is an ideal base for that. The fact that the people in Ilimanaq are so hospitable is also an important factor. They greet everyone and are interested in talking to people from outside," says Martin Bo Hansen, who is delighted that the old buildings have been refurbished. "Just looking at them is really moving. Cultural heritage is hugely important."

WOG aims to sail eight times a day to Ilimanaq; previously it was every other day. The cabins can accommodate 60 guests: more people than actually live in the settlement. But Martin Bo Hansen believes that Ilimanaq can cope. He estimates that about 10% of the tourists who visit Ilulissat will make the detour to Ilimanaq.

► "Takomariassat arllallit sumiiffiit eqqissisimasut, nipaatsut - ulluinarni Europami illoqarfissuarni inuuffigisami akereqqissaavinik piumanearluarput. Sumiiffiit usakajaarnani eqqissilluni inuuffiusut tikissallugit nuannarisarai," taama pisortaq Martin Bo Hansen, World of Greenland-imiit oqarpoq. Taamaattumik nunaqarfiit soqutigineqarluarput. "Tikeraartutta misigerusuppai naliginnaasumik inuuneq piniartuunermillu inuuniuteqamerup teknologi-mik nutaamik sunnertissimanagera.

Iluliarsuarnik takuserusupput. Pissutsinik immaqa tammakalersunik misigisaqarusupput". Aamma Sermersuarmukarusupput, Ilimanamiillu periarfissat pitsaapput. "Pingaarteqarpoq inuit Ilimanamiittut tikilluaqqusilluarnissaat. Kikkunnik tamanik ilassiortuupput avataaneersunillu oqaloqateqarnissaminik soqutiginnittuullutik," taama Martin Bo Hansen oqaluttuarpoq, nuannaarutigivaalu illorsuatoqqat nutarsameqarsimammata. "Takullugit aqajannguummernarpoq. Piorsarsimassutsikkut eriajisassatut pingaaruteqarluinnarput."

WOG naatsorsuutigivaa ullormut arfineq-pingasori-arlutik Ilimanaliartassallutik - siusinnerusukkt ulloq allortarlugu tikittarsimavaat. Illuaqqat ulikkaaraagata, taava 60-sinnaassapput - nunaqarfiup maanna inoqassusaannik amerlanerusut. Kisianni Martin Bo Hansen isumaqarpoq tamanna Ilimanaq nappassinnaassagaa. Naatsorsuutigivaa maanna Ilulissanut takomariassat tikittartut 10%-sa Ilimanaq takomariarusuttassagaa.

Foregangsprojekt

Qaasuitsup Kommunia, der er verdens største kommune, bliver fra 2018 delt op i to. Ilulissat og Ilimanaq ligger i den nordlige del, hvor Palle Jeremiassen er borgmester. Han glæder sig over projektet i Ilimanaq.

”Jeg har været en af forkæmperne, og jeg er meget glad for restaureringen af de gamle huse og hele projektet. En af beboerne sagde til mig på et møde i bygden, at de ville blive flere indbyggere, og at folk ville få flere børn, fordi der er noget at se frem til. Det glæder jeg mig meget over. Jeg tror, Ilimanaq vil blive et foregangsprojekt – noget som kan bruges andre steder i Grønland”.

Der er godt gang i fiskeriet i Ilimanaq og dét sammen med turismen vil give nye muligheder for erhvervslivet og nye investeringer i bygden mener Palle Jeremiassen.

”Der er en pragtfuld udsigt udover Isfjorden og et smukt bagland. Bygden har virkelig noget at byde på. Den bliver et fint alternativ for turister i Ilulissat, hvor der er booket totalt hele sommeren. Det vil være godt at få spredt turismen i området”.

Ifølge Palle Jeremiassen giver kommunen i bygdeplanen mulighed for byggeri af flere hytter, hvis der bliver brug for det. Kommunen vil også gøre en indsats for at kloakere hele bygden.

”Det er dyrt med kloakering. Vi er nødt til at tage hensyn til prisen. Ambitionen er, at hele bygden bliver tilsluttet. Men økonomien sætter begrænsninger, så det kan godt tage en længere årrække”.

Kulturarv og natur skal sammen med kommunens investeringer i infrastruktur gøre Ilimanaq til en mere attraktiv destination for flere turister.

Together with the municipality's investment in the infrastructure, cultural heritage and nature will make Ilimanaq a more attractive destination for more tourists.

Piorsarsimassutsikkut eriaqisassatut kingor-nussassat, pingortitaq kommunillu attaveqar-mikkut atorulersuinikkullu aningaasaliisimani Ilimanap takornarissanut pilerinamerulernis-saanut siunertaavoq.

Pioneer project

In 2018, Qaasuitsup, the largest municipality in the world, will be divided into two. Ilimanaq and Ilulissat are located in the northern part, where Palle Jeremiassen is Mayor. He welcomes the project in Ilimanaq.

“I have been one of the champions, and I am delighted about the restoration of the old buildings and the entire project. At a meeting in the settlement, one of the inhabitants said that more people will live here and people will have more children because there's something to look forward to. I think that's great. I believe that Ilimanaq will be a pioneer project – something that other places in Greenland can use.”

Fishing in Ilimanaq is going well. Palle Jeremiassen believes that that, together with tourism, will create new opportunities for business and lead to new investment in the settlement. “There's a wonderful view of the Icefjord and a stunning hinterland. The settlement really has a lot to offer. It will be an excellent alternative for tourists in Ilulissat, where everything is booked up throughout the summer. It will be good to extend tourism to the rest of the area.”

According to Palle Jeremiassen, the municipality's plans for the settlement facilitate the construction of more cabins, should the need arise. The municipality will also make an effort to install proper sewerage throughout the entire settlement.

“Sewerage is expensive. We need to take the cost into account. The idea is to connect the entire settlement. But the budget imposes restrictions, so it may well take a number of years.”

Suliniut maligassiuissusaq

Qaasuitsup kommunia, nunarsuarmi kommunit annersaraat, 2018-imilu marlunnut avinneqartussaavoq. Ilulissat Ilimanarlu avannaatungaanni inissisimavoq, Palle Jeremiassen-ip borgmesteriuffia. Ilimanami suliniut nuannaarutigivaa. ”Suliniummur illersuisuusimavunga, aamma illutoqqat taakku nutarsarneqarsimani suliniummi tamaat nu-annaarutigeqaakka. Innuttaasut ilaasa nunaqarfimmi ataatsimiinnermi oqarfigivaannga, innuttaasut amerliartulissasut, inuillu meeqqiorneru-lissallutik, siunissami neriuuteqalermigut. Tamannalu nu-annaarutigeqaara. Isumaqarpunga Ilimanaq suliniutit maligassiuusuu-jumaartoq - Kallaallit Nunaanni sumiiffinni allani atorluarneqarsinnaasoq”.

Ilimanami aalisarneq ingerlalluarpoq takomariaqarnerlu tapunneqarpat, taava inuutissarsiormerut nutaanik periarfissaqartitsilissaaq aningaasalersuinissamat, taama Palle Jeremiassen isumaqarpoq. ”Ilulissat Kangianut isikkivigissorsuuvoq aammalu timaanut. Nunaqarfik neqeroortissaqaqaaq. Ilulissanut takomariartut allamik qinigaassaqalissaput, aasaq naallugu suut tamarmik ulikkaartitsereer-si-masut. Ajunngilluinnarpoq takomariaqarnerup eqqaamioqarfinnut si-ammarneqarsinnaanera”. Palle Jeremiassen oqaluttuarnera naapertorlugu kommune peri-arfissaqartitsivoq nunaqarfimmi pilersaarummi amerlanerusunik ill-uaqqiortoqarsinnaanera, pisariaqartinneqassaput. Kommunip aamma sulissutigerusuppaa nunaqarfiup tamarmi-sup kuuffilersorneqarnissaa. ”Kuuffilersuineq akisoorujussuuvoq. Akia eqqumaffigisariaqarparput. Angorusupparput nunaqarfiup tamarmi kuuffilersorneqarnissaa. Kisianni aningaasaqarneq killiliisuvoq, taamaattumik ukiut arallit ingerlasinnaapput”.

Verden er smuk

Grønland drømmer om at gøre Island og Nordnorge kunsten efter. Her vælter det ind med turister. Det høje Nord er blevet kult. 1,8 millioner turister besøgte Island i 2016. Med en firedobling af turistmængden på 15 år er turismen i dag Islands vigtigste erhverv.

Grønland må indtil videre nøjes med ca. 60.000 turister om året (heraf 20.000 krydstogtsgæster). Men Vittus Qujaukitsoq, tidligere minister for erhverv og udenrigsanliggender, håber at turismen kan udvikle sig til et af de vigtigste erhverv.

”Opskriften lyder på inddragelse af lokalbefolkningen. Ilimanaq-projektet er et vigtigt eksempel på offentlig-privat partnerskab til gavn for lokalsamfundet, regionen og ikke mindst nationalt,” siger Vittus Qujaukitsoq.

”Ilimanaq bliver en rollemodel for mindre bygger.”

Vittus Qujaukitsoq mener, at små steder som Ilimanaq har meget at byde på. Efter hans opfattelse er bygdens beboere den største attraktion – sammen med de gamle bygninger og ikke mindst naturen.

Fritz Johansen udtrykker på sin egen måde, hvorfor han holder af at bo i Ilimanaq:

”I naturen kan man finde sandheden. Det er dér, man får kræfter. Det er dér, man oplever, at verden er smuk. Vi skal nyde livet. Vi er her kun så kort tid.”

Ønsket med projektet i Ilimanaq har været at bidrage med inspiration og viden til det fremtidige arbejde med at bevare, udvikle og levendegøre Grønlands enestående kulturarv.

The aim of the Ilimanaq project was to contribute inspiration and knowledge for any future work aimed at preserving, developing and bringing to life Greenland's unique cultural heritage.

Ilimanami suliniupmit kissaataavoq Kalaallit Nunaanni piorsarsimassutsikkut eriaqisassat immikkuullarissut atatiinneqarnissaannut, ineriartortinneqarnissaannut uummarissarneqarnissaannullu maligassiullutit siunissami isumassarsiorfigineqarsinnaanissaa aammalu ilisimasaniq aallerfigineqarsinnaanissaa.

What a Wonderful World

Greenland dreams of becoming a new Iceland or Northern Norway. Tourists flock to these countries. The Far North has become a cult. In 2016, 1.8 million tourists visited Iceland. With a fourfold increase in the number of tourists in 15 years, tourism is now Iceland's most important industry. Meanwhile, Greenland must content itself with about 60,000 tourists a year (including 20,000 cruise guests). But Vittus Qujaukitsoq, Greenland's former Minister of Industry, Labour, Trade, Energy and Foreign Affairs, hopes that tourism can evolve into one of the country's most important industries.

“It requires the involvement of the local people. The Ilimanaq project is a prime example of a public-private partnership for the benefit of the local community and the region – not to mention the country,” says Vittus Qujaukitsoq. “Ilimanaq will serve as a role model for other small settlements.”

Vittus Qujaukitsoq believes that small places such as Ilimanaq have a lot to offer. In his opinion, the main attraction is the inhabitants of the settlement, along with the old buildings and, of course, the nature.

Fritz Johansen has his own way of expressing why he loves living in Ilimanaq: “In nature you can find truth. That is where you get your strength. That is where you discover how beautiful the world is. We should enjoy life. We are only here for a short time.”

Silarsuaq alianaatsuuvoq

Kalaallit Nunaata takorloorpaa Island aamma Norgep avaannaa malissallugit. Nunani pineqartuni takonarissat imaaginnavipput. Avannaarsua ileqquliunneqalersimavoq. 2016-imi takonarissat 1,8 mill. Island tikeraarsimavaat. Ukiut 15-t ingerlanerini takonarissat sisamariaatinngortinneratigut Islandimi takornarierineq inuutissasiutit pingaarnersarilersimavaat.

Kalaallit Nunaat maannamut ukiumut takonarissat 60.000 missaaniittut naammagiinnarallartariaqarpaat (taakkunani 20.000 umiarsuarnik angalaartut). Kisianni Vittus Qujaukitsoq, Inuutissarsiormermit Nunanullu allanut Naalakkersuisup, neriuutigaa takornarierinerup inuutissasiutit pingaarnersaatut ineriartorumaartoq.

”Najoqqutassaq imaappaluppoq innuttaasut peqatigalugit. Ilimanami suliniut pingaarutilittut maligassaavoq pisortat namminersortullu suleqatigiillutik inuiaqatigiinnut iluaqusiinnaaner-inut, sumiiffinni, nunap immikkoortuini aammalu nuna tamakkerlugu,” taama Vittus Qujaukitsoq oqarpoq.

”Ilimanaq nunaqarfinnut minnermut maligassiuis-saaq.”

Vittus Qujaukitsoq isumaqarpoq, sumiiffit minnerusut Ilimanatur itutt sorpassuarnik neqerooruteqarsinnaasut - illutoqqat atorlugit minnerunngitsumillu aamma pinggortitaq. Fritz Johansen nammineq oqaatsini atorlugit ima oqarpoq, sooq Ilimanamiinnini nuannarinerlugu:

”Pinggortitami ilumoortoq nassaarisarparput. Tassani nukissanittarpugut. Tassani misigisarparput silarsuup alianaassusaa. Inuuneq pilluarfigissavarp-put. Sivikittuinnarmik maaniittussaavugut.”

ILIMANAQ

Poul Egedes Hus – bygd og beboere.

© Realdania By & Byg 2017

ISBN: 978-87-92230-90-4

Tekst og redaktion

Journalist og forfatter Marianne Krogh Andersen og Realdania By & Byg.

Engelsk og grønlandsk oversættelse: Easy Translate.

Layout: mouret.dk

Tryk: OAB-Tryk ApS, Odense, DK.

Fotos og illustratione

Omslagsfoto af Jan Knudsen.

Arktisk Institut / Morten Pedersen Porsild: side 16.

Arktisk Institut / Børge Fristrup: side 17.

Arktisk Institut / William Thalbitzer: side 18.

Arktisk Institut / Johannes Nielsen: side 21.

Arktisk Institut / Julius Galster: side 22.

Arktisk Institut / Sylvester Mathias Saxtorph: side 23.

Arktisk Institut / Regnar Wilhelm Gerard Bentzen: side 25, 40.

Arktisk Institut / Jens Fynbo: side 41.

Grønlands Nationalmuseum & Arkiv: side 19, 24, 62, 63, 95.

Jan Knudsen: side 2-7, 12-13, 15, 26, 30-35, 44-61, 70, 75-78, 81-83, 86-91, 96-98, 100, 101, 105-107.

Jens V. Nielsen: 14, 67, 74, 80, 102, 103, 104.

Jette Bang Photo/Arktisk Institut: side 20.

Realdania By & Byg: side 8-11, 28, 36, 37, 39, 43, 63-64, 66, 68-69, 71-73, 79, 84-85, 92-94, 99.

Vandkunsten: side 27, 29, 38, 42.

Realdania By & Byg er et helejet Realdaniaselskab.

ILIMANAQ

Poul Egede's House – Settlement and Inhabitants

© Realdania By & Byg 2017

ISBN: 978-87-92230-90-4

Text and editing

The journalist and author Marianne Krogh Andersen and Realdania By & Byg.

English and Greenlandic translation: EasyTranslate.

Layout: mouret.dk

Printed by: OAB-Tryk ApS, Odense, Denmark.

Photos and illustration

Cover photo by Jan Knudsen.

The Danish Arctic Institute / Morten Pedersen Porsild: Page 16

The Danish Arctic Institute / Børge Fristrup: Page 17

The Danish Arctic Institute / William Thalbitzer: Page 18

The Danish Arctic Institute / Johannes Nielsen: Page 21

The Danish Arctic Institute / Julius Galster: Page 22

The Danish Arctic Institute / Sylvester Mathias Saxtorph: Page 23

The Danish Arctic Institute / Regnar Wilhelm Gerard Bentzen: Pages 25 & 40

The Danish Arctic Institute / Jens Fynbo: Page 41.

Greenland National Museum & Archives: Pages 19, 24, 62, 63 & 95.

Jan Knudsen: Pages 2-7, 12-13, 15, 26, 30-35, 44-61, 70, 75-78, 81-83, 86-91, 96-98, 100, 101 and 105-107.

Jens V. Nielsen: Pages 14, 67, 74, 80, 102, 103 & 104.

Jette Bang Photo / The Danish Arctic Institute: Page 20

Realdania By & Byg: Pages 8-11, 28, 36, 37, 39, 43, 63-64, 66, 68-69, 71-73, 79, 84-85, 92-94 & 99.

Vandkunsten: Pages 27, 29, 38 & 42.

Realdania By & Byg is a wholly owned subsidiary of the Realdania Foundation.

ILIMANAQ

Poul Egedep Illua – nunaqarfik innuttailu

© Realdania By & Byg 2017

ISBN: 978-87-92230-90-4

Allaatigisap imai aaqqissuunneralu

Tusagassiortoq atuakkiortorlu Marianne Krogh Andersen

aamma Realdania By & Byg.

Tuluttut kalaallisullu nutsernera: Easy Translate.

Layout: mouret.dk

Naqiternera: OAB-Tryk ApS, Odense, DK.

Assit assiliartallu

Saqqaani assiliisoq Jan Knudsen.

Arktisk Institut/ Morten Pedersen Porsild: qupperneq 16.

Arktisk Institut/ Børge Fristrup: qupperneq 17.

Arktisk Institut/ William Thalbitzer: qupperneq 18.

Arktisk Institut/Johannes Nielsen: qupperneq 21.

Arktisk Institut/Julius Galster: qupperneq 22.

Arktisk Institut/Sylvester Mathias Saxtorph: qupperneq 23.

Arktisk Institut/Regnar Wilhelm Gerard Bentzen: qupperneq 25, 40.

Arktisk Institut/Jens Fynbo: qupperneq 41.

Nunatta Katersugaasivia Allagaateqarfialu: qupperneq 19, 24, 62, 63, 95.

Jan Knudsen: qupperneq 2-7, 12-13, 15, 26, 30-35, 44-61, 70, 75-78, 81-83, 86-91, 96-98, 100, 101, 105-107.

Jens V. Nielsen: 14, 67, 74, 80, 102, 103, 104.

Jette Bang Photo/Arktisk Institut: qupperneq 20.

Realdania By & Byg: qupperneq 8-11, 28, 36, 37, 39, 43, 63-64, 66, 68-69, 71-73, 79, 84-85, 92-94, 99.

Vandkunsten: qupperneq 27, 29, 38, 42.

Realdania By & Byg tamakkiisumik Realdaniaselskab-imit pigineqarpoq.

LITTERATUR

Andersen, Marianne Krogh: Grønland mægtig og afmægtig. Gyldendal, 2008.

Fisker, Jørgen: Ilulissat Jakobshavn. Nordiske Landes Bogforlag, 1984

Fleischer, Jørgen: Grønlands historie – kort fortalt. Aschehoug, 2003

Gad, Finn: Grønlands historie. En oversigt fra ca. 1500 til 1945. Ejnar Munks-gaards Forlag 1946.

Krause, Tilo & Schytz, Jakob: Manual til Ilimanaq/Claushavn, World of Green-land, 2015.

Lidegaard, Mads: Grønlands historie. Schultz forlag, 1962.

Meddelelser om Grønland 60, I tohundredaaret for Hans Egedes Landing, bind 1, 1921.

Nielsen, Frank & Weismann, Jette: Vandringer syd for Jakobshavn Isfjord. Gads Forlag, 1999

Diverse artikler i Weekendavisen, Sermitsiaq og AG.

BIBLIOGRAPHY

Andersen, Marianne Krogh: Grønland mægtig og afmægtig. Gyldendal, 2008.

Fisker, Jørgen: Ilulissat Jakobshavn. Nordiske Landes Bogforlag, 1984

Fleischer, Jørgen: Grønlands historie – kort fortalt. Aschehoug, 2003

Gad, Finn: Grønlands historie. En oversigt fra ca. 1500 til 1945. Ejnar Munks-gaards Forlag, 1946.

Krause, Tilo & Schytz, Jakob: Manual for Ilimanaq/Claushavn, World of Green-land, 2015.

Lidegaard, Mads: Grønlands historie. Schultz forlag, 1962.

Meddelelser om Grønland 60, I tohundredaaret for Hans Egedes Landing, Vol. 1, 1921.

Nielsen, Frank & Weismann, Jette: Vandringer syd for Jakobshavn Isfjord. Gads Forlag, 1999

A number of articles in the newspapers Weekendavisen, Sermitsiaq and AG.

ATUAGASSIAATIT

Andersen, Marianne Krogh: Grønland mægtig og afmægtig. Gyldendal, 2008.

Fisker, Jørgen: Ilulissat Jakobshavn. Nordiske Landes Bogforlag, 1984

Fleischer, Jørgen: Grønlands historie – kort fortalt. Aschehoug, 2003

Gad, Finn: Grønlands historie. En oversigt fra ca. 1500 til 1945. Ejnar Munks-gaards Forlag 1946.

Krause, Tilo & Schytz, Jakob: Manual til Ilimanaq/Claushavn, World of Green-land, 2015.

Lidegaard, Mads: Grønlands historie. Schultz forlag, 1962.

Meddelelser om Grønland 60, I tohundredaaret for Hans Egedes Landing, bind 1, 1921.

Nielsen, Frank & Weismann, Jette: Vandringer syd for Jakobshavn Isfjord. Gads Forlag, 1999

Allaaserisallu assigiinngitsut Weekendavisen, Sermitsiaq aamma AG.

